

Bestaande bouw

Handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen

2015

**POLITIE
KEURMERK
VEILIG
WONEN®**

POLITIE
KEURMERK
VEILIG
WONEN

Wispolder
Ispeer

Inhoudsopgave

1. Inleiding	7
Verschil nieuwbouw en bestaande bouw	7
Effect	8
Keurmerkpartners	10
2. Procedure	13
Eisen en aanbevelingen	13
Overgangsregeling	13
Certificaten	14
3. Informatievoorziening	16
PKVW-servicebureau	16
4. Integrale aanpak	19
Woningbrand	20
Zorg- en woonfunctie	21
Woningovervallen	22
Speciale doelgroepen	24
5. Eisen en aanbevelingen	27
Woning	29
Complex	43
Omgeving	63
6. Bijlagen	79
1. Bereikbaarheid	80
2. Leidraad beoordeling onoverzichtelijke gedeelten in openbare parkeergarages	84
3. Overzicht wijzigingen bestaande bouw 2015	85
4. Definities	87
5. Literatuurlijst	90

Dankwoord

Namens het CCV bedanken wij Tobias Woldendorp (DSP-groep), Manuel Lopez (RCM advies) en Ita Luten (Stichting Veilig Ontwerp en Beheer) voor hun inhoudelijk inbreng over ontwikkelingen ten aanzien van het ontwerp van de openbare ruimte in woongebieden. Onze dank gaat ook uit naar Josephine van Leeuwen (SAB PKVW adviesbureau), Karin Burhenne (BC communicatie & tekst) en Lynsey Dubbeld (CCV) die de eindredactie van onderdelen van de handboeken op zich genomen hebben.

Vanzelfsprekend bedanken wij de leden van de werkgroep Kwaliteitsbeheer PKVW - John van der Zalm (Politie Haaglanden), Wilbert de Wilde (woningbouwcorporatie De Sleutels), Arjen Koole (VHS), Marian Verkerk (Veiligheid Adviesbureau Verkerk), Dick Silvius (Inbraakproof), Victor Pollen (R2B Inspecties), Andre van Gestel (CB&V), Charles Wallert (SKG) en Mieke Noordanus (VEB) - voor hun commentaar en advies bij de totstandkoming van het nieuwe PKVW-concept en de aangepaste eisen en aanbevelingen.

En tot slot willen we de leden van de subwerkgroepen bedanken die ons geholpen hebben om tot het nieuwe PKVW-concept te komen en waarbij wij het draagvlak bij afnemers van het Politiekeurmerk Veilig Wonen hebben kunnen polsen: Marianne de Reus (gemeente Goes), Ap Jaspers (politie Den Haag), René Bouman (gemeente Utrecht), Willem-Jan van der Knaap (Staedion woningbouwcorporatie), Ingrid Stiphout (gemeente Almere), Daan van Heteren (PKVW-bedrijf DvH) en Koen Smits (Nederlandse stichting voor verlichtingskunde).

Woord vooraf

Na een flinke stijging begin deze eeuw, zien we de afgelopen jaren gelukkig weer een daling van het aantal inbraken in Nederland. Deze daling is te danken aan de gezamenlijke inspanning van de Rijksoverheid, gemeenten, politie, woningcorporaties, projectontwikkelaars, industrie en bewoners. Een moment om te vieren, maar zeker geen reden om tevreden achterover te leunen. Want iedere woninginbraak blijft er een te veel.

Een inbraak heeft een enorme impact op slachtoffers. Het is om te beginnen vervelend dat je spullen gestolen zijn. Maar daarnaast is er de emotionele schade, die vaak vele malen groter is. Iemand is in jouw domein geweest en dat tast je veiligheidsgevoel aan.

Als burgemeester van Almere zet ik mij in voor een veilige woonomgeving voor burgers. Het belang daarvan heeft mij er toe gebracht om de rol van bestuurlijk trekker van de aanpak woninginbraken te aanvaarden. In deze functie wil ik de gezamenlijke aanpak van woninginbraken scherper op de kaart zetten.

Door te wijzen op de noodzaak van een integrale aanpak, voor het zoeken naar nieuwe oplossingen en door het promoten van bestaande, effectieve instrumenten.

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW) is zo'n instrument dat zich de afgelopen 20 jaar heeft bewezen als een goede methode om woninginbraken te voorkomen. Uit onderzoek blijkt dat het een duurzame manier is om het aantal inbraken te laten dalen. Huizen met het PKVW-certificaat, hebben tot wel 90 procent minder kans op een inbraak. Inbrekers weten dus maar al te goed bij welke woningen ze moeilijk binnenkomen. Ze herkennen een PKVW woning direct aan de goede sloten, heldere verlichting en de PKVW-raamsticker.

Voor de bestrijding van woninginbraken op de lange termijn is het belangrijk dat alle betrokken partijen blijven investeren in het beveiligen van woningen. Voor een effectieve aanpak moeten gemeenten, woningcorporaties, de beveiligingsbranche, politie én burgers de handen ineen slaan. Ieder vanuit zijn eigen rol en vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid. Bij de samenstelling van dit handboek zijn zoveel mogelijk mensen uit het veld betrokken. Zo is een Politiekeurmerk Veilig Wonen ontstaan dat in deze tijd past en waar veel partijen achter staan.

Op verzoek van het brede werkveld is er een versoepeling in de eisen en de regeling ontstaan, die het goed beveiligen van de woning en de directe woonomgeving centraal stelt. Dit alles om te zorgen dat de dalende trend van het aantal woninginbraken ook de komende jaren doorzet. Ik ben ervan overtuigd dat het vernieuwde PKVW en dit praktijkgerichte handboek hieraan een structurele bijdrage kunnen leveren.

Annemarie Jorritsma

Burgemeester van Almere en bestuurlijk trekker van de aanpak woninginbraken

1. Inleiding

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW) is veranderd. Na ruim 20 jaar zijn er nu meer en grotere wijzigingen doorgevoerd dan de jaren daarvoor. Het CCV heeft in samenwerking met de veiligheidspartners gezorgd voor een nieuw concept met nieuwe handboeken dat het vertrouwen geniet van vele partijen die het keurmerk inzetten of willen gaan inzetten.

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen is nog steeds een integraal veiligheidsinstrument. Dat maakt het keurmerk zo bijzonder. Het concept heeft zich door de jaren heen doorlopend bewezen. De resultaten reiken verder dan alleen een veel kleinere kans op een woninginbraak. Gezamenlijk is gewerkt aan beveiligingsmaatregelen die een antwoord geven op de meest voorkomende modus operandi in ons land. Is een inbraak helemaal uit te sluiten met dit beveiligingsconcept? Het antwoord is nee, maar de kans wordt aanzienlijk verminderd met de eisen die dit keurmerk stelt. Voor een nog hogere mate van woning-, gebouw- of wijkveiligheid verwijzen we naar de aanbevelingen. Meer dan voorheen geeft het keurmerk ruimte aan bewoners en professionele afnemers om af te wegen of zij de gegeven aanbevelingen wel of niet opvolgen. Het past in het huidige tijdsbeeld dat afnemers zelf moeten nadenken over risico's die ze lopen. Een lastige opgave, zo blijkt uit onderzoek. Toch werken we samen met onze veiligheidspartners aan het verstrekken van tijdige informatie om de juiste veiligheidsmaatregelen te treffen in woningen, woongebouwen en woonwijken. Ook het inschakelen van ervaren PKVW-adviseurs zal helpen bij het maken van tijdige en correcte risico-analyses en het treffen van de juiste veiligheidsmaatregelen.

High Impact Crime (HIC)

Woninginbraak is een hardnekkige vorm van criminaliteit, waarvan de gevolgen nog wel eens worden onderschat. Voor veel mensen is een woninginbraak een traumatische ervaring. De gedachte dat vreemden in hun huis zijn geweest, leidt ertoe dat mensen zich soms jarenlang niet meer veilig voelen in hun woning en woonomgeving. De fysieke veiligheid hangt dus onlosmakelijk samen met de veiligheidsbeleving. Daarom is het zo belangrijk dat het Politiekeurmerk Veilig Wonen bestaat. Het stimuleert een brede aanpak en het heeft zich in twee decennia ontwikkeld tot een praktijkgericht veiligheidsinstrument dat het slachtofferschap van woninginbraken zeer serieus neemt en er alles aan doet om dit voor te zijn en te blijven.

Verschil nieuwbouw en bestaande bouw

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen kent twee eisenpakketten: één voor de nieuwbouw en één voor bestaande bouw. Dit is ook in de nieuwe opzet niet veranderd. Wel zijn de verschillen kleiner geworden. Dit boek gaat over het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw. Voor de volledigheid geven we ook enige informatie over het handboek Nieuwbouw.

Bestaande bouw

Bij bestaande bouw is de inrichting van wijken al langer geleden bepaald: de wijk bestaat al jaren, zodat ingrijpen kostbaarder wordt. Immers, een lantaarnpaal is op de tekentafel veel eenvoudiger te verplaatsen dan in een bestaande wijk. Daarnaast is de verantwoordelijkheid van het beheer van woning, complex en omgeving, versnipperd. Een bewoner heeft bijvoorbeeld wel iets te zeggen over zijn huis, maar lang niet altijd over zijn omgeving. Daar gaat de gemeente meestal over. Om ervoor te zorgen dat het keurmerk in de bestaande bouw toch haalbaar is voor de individuele bewoner, voor de eigenaar van het complex en voor de hele wijk, zijn er drie verschillende certificatie-niveaus:

- Certificaat Beveiligde Woning
- Certificaat Veilig Complex
- Certificaat Veilige Omgeving Bestaande Bouw

Als deze drie certificaten samen zijn afgegeven, kan het totale certificaat Veilige Wijk Bestaande Bouw worden afgegeven.

Nieuwbouw

In nieuwbouwgebieden is gekozen voor een andere benadering, omdat hier nog alles mogelijk is. De wijk bestaat alleen op papier en ingrepen aan de woning of omgeving zijn eenvoudig uit te voeren. De filosofie achter het keurmerk is nog steeds dat het totaalpakket het meest effectief is. Het PKVW Nieuwbouw bestaat nu voor het eerst uit deelcertificaten, zoals de bestaande bouw ook deelcertificaten kent. De inhoud van de deelcertificaten verschilt wel. Afnemers kunnen voor een deelcertificaat kiezen. De nieuwbouw kent vanaf nu de volgende deelcertificaten:

- Certificaat Veilige Omgeving Nieuwbouw
- Certificaat Veilig Wooncomplex
- Certificaat Veilige Woning (kavels)

Samen vormen de drie deelcertificaten het bekende certificaat PKVW Veilige Wijk Nieuwbouw. Het keurmerk Nieuwbouw stelt veiligheidseisen aan planologische en stedenbouwkundige elementen, de openbare ruimte, kavels, het woongebouw en aan de woning zelf. Het certificeren van alleen de woning is binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw niet mogelijk. De individuele woning is altijd een onderdeel van het totaal aantal woningen binnen het project (blok, rij, buurt), uitgezonderd de vrije kavel. Daarbij dienen ook de bergingen en/of garage(s), de achterpaden inclusief de verlichting geïnspecteerd te worden voordat een certificaat kan worden uitgereikt.

Effect

Veiligheidsbeleving

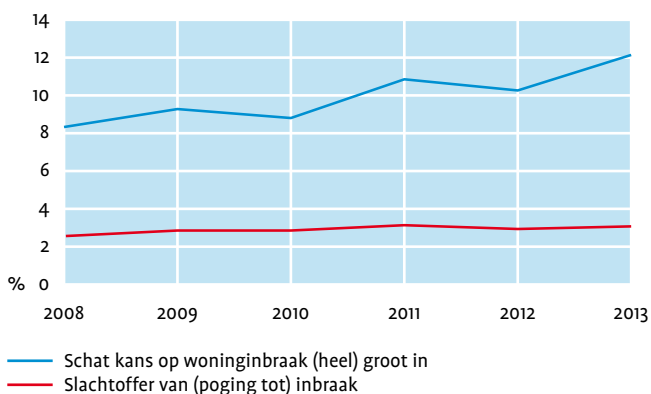
Een woninginbraak werkt door op de veiligheidsbeleving van mensen. Uiteraard op de slachtoffers van een woninginbraak, maar ook op personen die de kans hoog inschatten dat zij hier slachtoffer van worden. Uit de Veiligheidsmonitor 2013 komt naar voren dat 12 procent van de mensen denkt dat de kans op inbraak in de eigen woning 'groot' of 'heel groot' is. Over de periode 2008–2013 is de ingeschatte kans op woninginbraak met 44 procent toegenomen. Van de personen die in 2013 slachtoffer zijn geweest van een woninginbraak of een poging daartoe, achtte maar liefst 52 procent de kans (heel) groot om in de komende 12 maanden opnieuw slachtoffer te worden. Dergelijke percentages laten zien dat het delict woninginbraak een grote invloed heeft op de veiligheidsbeleving: het dringt de persoonlijke levenssfeer binnen. Ook kunnen mensen denken dat de openbare orde in hun omgeving onder druk staat.

Als de persoonlijke levenssfeer vergaand wordt aangetast of als mensen de indruk krijgen dat de openbare orde in hun omgeving onder druk staat, dan is het voor hun veiligheidsbeleving belangrijk om dit direct aan te pakken. Het devies is om dan vooral zichtbaar te zijn voor de mensen die worden geconfronteerd met een delict als woninginbraak. Mensen krijgen dan de boodschap dat hun zorgen gezien en serieus worden genomen. Alleen al daardoor nemen gevoelens van onveiligheid af. Meer informatie over veiligheidsbeleving: www.hetccv.nl/veiligheidsbeleving.

Sterke stijging ingeschatte kans op inbraak

In de periode 2008–2013 is het percentage inwoners dat de kans op woninginbraak (heel) groot acht sterk gestegen, van 8,4 naar 12,1 procent. Deze stijging kan niet verklaard worden doordat meer mensen naar eigen zeggen daadwerkelijk slachtoffer zijn geworden van (poging tot) inbraak. Dat aandeel lag in 2013 met 3,1 procent maar iets boven dat in 2008. Ook het aantal bij de politie geregistreerde woninginbraken is niet sterk toegenomen en in 2013 zelfs iets gedaald. Een mogelijke verklaring voor de gestegen ingeschatte kans op inbraak is dat er steeds meer aandacht is voor criminaliteit. Zo zijn er voorlichtingscampagnes over inbraakpreventie, maar komen inbraken ook vaker in het (lokale) nieuws.

Woninginbraak: inschatting kans en slachtofferschap, 2008–2013

Bron: CBS

Zelfredzaamheid

Als het aan de Nederlandse gemeenten ligt, krijgen burgers de komende jaren veel meer verantwoordelijkheden. Mensen moeten zich verantwoordelijker voelen voor hun stad en meer initiatief tonen. Gemeenten kijken voortaan niet alleen naar wat zij hun inwoners kunnen bieden, maar vooral naar wat die burger zelf wil en kan doen. Als tachtig procent van de burgers zelfredzaam is, biedt dat volgens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) het grote voordeel dat gemeenten meer tijd en geld kunnen investeren in de twintig procent die echt hulp nodig heeft.

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen streeft al sinds de start van het concept naar meer zelfredzaamheid van wijkbewoners. Bewoners worden gestimuleerd om veilig en bewust te wonen. Een goed beheer van de wijk en het woongebouw helpt daarbij. Bewoners hebben zelf een taak om hun woning goed te beveiligen en om goed te handelen. Het kopen en bevestigen van goed hang- en sluitwerk helpt immers niet als de deur niet op slot wordt gedaan, of sleutels aan de binnenkant in het slot blijven zitten. In sommige gevallen is het niet nodig om te investeren in nieuwe sloten. Een deel van de woningen in Nederland is prima beveiligd, daar gaat het mis in het gedrag van de bewoners. Het Politiekeurmerk besteedt dan ook met grote regelmaat aandacht aan de checklist voor bewoners om veilig te wonen, of om de woning zo goed mogelijk achter te laten tijdens de vakantieperiode. Meer informatie hierover staat onder andere op www.politiekeurmerk.nl/preventietips.

Bewoners die kiezen voor een certificaat Veilige Woning omdat ze een kavel voor een nieuwbouwwoning gekocht hebben, kiezen voor een veilige woning. De inbreker met de meest gehanteerde inbraakgereedschappen heeft minimaal 3 minuten nodig om binnen te komen. De meeste inbrekers hebben het dan al opgegeven.

Diefstal uit woonhuizen

(inclusief diefstal af/uit box/garage/schuur/tuinhuis)

jaar	geregistreerde woninginbraken	per 1000 inwoners	opgehelderd
2005	69.625	4,3	8570
2006	71.735	4,4	8320
2007	68.080	4,2	7150
2008	70.770	4,3	6840
2009	74.135	4,5	6670
2010	82.500	5,0	7535
2011	88.945	5,3	7955
2012	91.745	5,5	6995

Bron: CBS, september 2014 (2005–2012)

Uit de cijfers is op te maken dat vooral in de periode tussen 1995 en 2005 het inbraakrisico sterk is gedaald. Vanaf 2006 is de kans op een woninginbraak in Nederland een aantal jaren redelijk stabiel gebleven. Daarna zien we een toename. Een nieuwe registratiemethode maakt dat er een trendbreuk ontstaat in de reeks. Daarom start deze tabel vanaf 2005.

Herhaald slachtofferschap

Herhaald slachtofferschap van een woninginbraak betekent dat er bij hetzelfde slachtoffer en/of object binnen een bepaalde tijd nog een keer ingebroken wordt. Diverse politieregio's voeren onderzoek uit naar herhaald slachtofferschap. Deze onderzoeken laten zien dat de kans op nog een woninginbraak zeker groter is bij een woning waar ingebroken is dan bij een woning waar niet is ingebroken. Het CBS concludeerde al jaren geleden dat bij degenen die tussen 2003 en 2007 slachtoffer werden van een inbraak, in 2008 viermaal zo vaak werd ingebroken als bij degenen bij wie voor 2008 niet was ingebroken. Daarnaast kennen we het begrip besmettelijkheid. Dit betekent dat de kans dat er in de buurt van het slachtoffer/object ingebroken wordt groter is dan wanneer er geen inbraak heeft plaatsgevonden. De kans op een "besmette woning-inbraak" is het grootste binnen 30 dagen. Deze onderzoeksgegevens maken voorlichting aan de bewoners van woningen rondom de woning waar ingebroken is op korte termijn dus erg belangrijk.

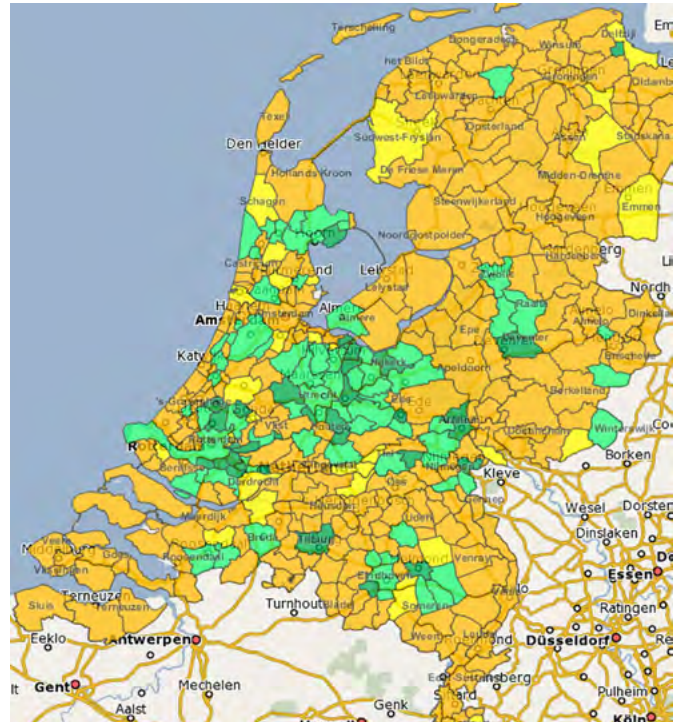
Bron: CBS, 2011

* Percentage diefstallen op het aantal woonhuizen (inclusief diefstal af/uit/box/garage/schuur/tuinhuis).

Percentage preventieve voorzieningen aanwezig in/rond woning, 2013

	Extra veiligheidsloten op buitendeuren	Rolluiken voor ramen en deuren	Buitenverlichting	Alarminstallatie	somscore (0-4)
Nederland	66,8	18,7	76,4	12,8	1,7
Noord-Nederland (LD)	63,9	8,7	79,9	10,2	1,6
Oost-Nederland (LD)	66,6	20,4	81,8	12,2	1,8
West-Nederland (LD)	66,7	12,7	70,7	12,6	1,6
Zuid-Nederland (LD)	68,7	34,6	81,7	15,1	2
Noord-Nederland (RE)	63,9	8,7	79,9	10,2	1,6
Oost-Nederland (RE)	66,3	21,5	81,8	11,8	1,8
Midden-Nederland (RE)	69	11,4	77,1	14	1,7
Noord-Holland (RE)	67,6	11,4	77	12,8	1,7
Amsterdam (RE)	56,8	7,8	49,7	9,9	1,2
Den Haag (RE)	68,8	10,7	71,4	13	1,6
Rotterdam (RE)	68,4	14,9	70,7	13,3	1,7
Zeeland - West-Brabant (RE)	68,1	31,6	80,3	14,5	1,9
Oost-Brabant (RE)	68,4	26,5	83,3	14	1,9
Limburg (RE)	68,1	48,5	80,4	15,7	2,1

Bron: CBS, 2014

Met de online Preventiemeter maakt het CCV de resultaten van het keurmerk inzichtelijk op gemeente-, wijk- en buurtniveau. www.politiekeurmerk.nl/preventiemeter.

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen maakt veilig wonen mogelijk.

Keurmerkpartners

Een veilige wijk ontstaat niet vanzelf. Een gedegen concept als het Politiekeurmerk Veilig Wonen kan hieraan bijdragen, maar daarvoor is samenwerking tussen alle betrokken partijen een vereiste. Immers, daar waar betrokkenen zoals gemeente, woningcorporaties, politie en bewoners het keurmerk daadwerkelijk samen toepassen, is sprake van een sterke daling van het aantal inbraken en pogingen daartoe. Bewoners waarderen hun wijk op het gebied van veiligheid ook hoger.

Om het Politiekeurmerk Veilig Wonen voor een woning, complex of omgeving te behalen, moet een aantal stappen worden genomen. Voor een soepel verloop van dit hele proces is een team van keurmerkpartners geformeerd.

Eigenaar en beheerder van het PKVW

Vanaf 2005 is het beheer van het keurmerk van de politie overgegaan naar het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Daarmee is de regierol van het keurmerk op lokaal niveau bij de gemeenten komen te liggen. Het CCV bewaakt de toepassing van het keurmerk, bevordert de kwaliteit, ondersteunt afnemers en communiceert over behaalde resultaten in het land.

Opdrachtgever

Een gemeente, woningcorporatie of bewoner zijn de partijen die in de bestaande bouw opdracht geven voor de aanpassingen aan de bestaande wijk, het complex of de woning.

PKVW-bedrijven

Een PKVW-bedrijf - voluit Politiekeurmerk Veilig Wonen bedrijf - is een bedrijf dat voldoet aan de kwaliteitseisen om te mogen adviseren en

monteren conform de regels van het Politiekeurmerk Veilig Wonen; woningniveau bestaande bouw. Het bedrijf voldoet aan de voorwaarden van het certificatieschema van het Politiekeurmerk en heeft een overeenkomst met een certificatie-instelling (CI) getekend. PKVW-bedrijven worden steekproefsgewijs gecontroleerd op het opgeleverde werk. Ook volgen de medewerkers nascholingscursussen. Sinds medio 2000 is niet de politie maar zijn de PKVW-bedrijven het aanspreekpunt voor bewoners als het gaat om beveiligingsmaatregelen in en rond de woning. Zowel voor het aanbrengen van het juiste hang- en sluitwerk, als voor advies, controle en tips over organisatorische maatregelen. Op meerdere plaatsen werken gemeenten, politie, corporaties en PKVW-bedrijven samen. Alleen PKVW-bedrijven mogen een PKVW-certificaat Beveiligde Woning afgeven. Andere beveiligingsbedrijven mogen dit niet.

Certificatie-instelling (CI)

Een PKVW-bedrijf werkt onder toezicht van een certificatie-instelling. Een certificatie-instelling beoordeelt het bedrijf en houdt steekproeven om de kwaliteit van de werkzaamheden van het bedrijf te beoordelen. Onder verantwoordelijkheid van de certificatie-instellingen worden certificaten Beveiligde Woning in de bestaande bouw verstrekt.

Inspectie-instelling (II)

De inspectie-instelling is verantwoordelijk voor het verlenen van alle certificaatvormen met uitzondering van het certificaat Beveiligde Woning. De inspectie-instelling zal voor het betreffende certificaat een inspectie uitvoeren. Indien aan de eisen is voldaan, wordt vervolgens een certificaat verstrekt. Het zijn dus vooral de professionele afnemers (ten behoeve van nieuwbouw en grootschalige renovatie in de bestaande bouw) die terecht kunnen bij een inspectie-instelling.

Voor een inspectie in de bestaande bouw zijn de volgende documenten nodig:

Certificaat Veilige Woning (bij projectmatige aanpak):

- Certificaten, attesten en/of gelijkwaardige documentatie om te kunnen aantonen dat is voldaan aan de gestelde eisen. Bijvoorbeeld over de inbraakwerendheid van gevelelementen.

Certificaat Veilig Complex:

- Verlichtingsberekening woongebouw.
- Overzicht van de type woningen in het complex.
- Planningsgegevens bij gefaseerde oplevering.

Certificaat Veilige Omgeving Bestaande Bouw:

- Plattegrond en aanvullende gegevens van de wijk.
- Verlichtingsplan, bestaande uit een inrichtingsplan en berekeningen waarop openbare verlichtingsarmaturen staan getekend.

Indien van toepassing:

- Het groenplan en het beheerplan van de wijk.
- Verlichtingsberekeningen openbare parkeergarage.

Algemeen

- Indien aanwezig, de schriftelijke verklaring van de Commissie van Compenserende Maatregelen.
- In dat geval ook de goedgekeurde tekeningen.

PKVW-adviesbureaus

In het traject naar het verkrijgen van een certificaat Veilige Omgeving Bestaande Bouw of Veilig Complex kan de opdrachtgever gebruikmaken van externe adviseurs. Bij complexe trajecten of als de opdrachtgever weinig ervaring heeft, kan het nuttig zijn om een ervaren (bouwplan) adviseur in te schakelen. Een ervaren adviseur brengt advies uit aan de opdrachtgever en helpt de opdrachtgever om tot een ontwerp te komen dat voldoet aan de eisen en aanbevelingen van het Politiekeurmerk. In de bestaande bouw en nieuwbouw kan geadviseerd worden welke maatregelen genomen moeten worden om aan de PKVW-eisen en aanbevelingen te voldoen. Zo voorkomt de opdrachtgever verrassingen wanneer het project na oplevering gecontroleerd wordt. Zie: <http://www.politiekeurmerk.nl/keurmerk/keurmerkpartners/adviseurs/>.

Opleidingsinstellingen

Om kwaliteit te kunnen leveren, is vakbekwaamheid van de mensen die bij de uitvoering van het Politiekeurmerk Veilig Wonen betrokken zijn, van groot belang. Enkele opleidingsinstellingen in Nederland verzorgen specifieke opleidingen op het gebied van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Voor de bestaande bouw zijn de volgende opleidingen relevant: preventieadviseur en bouwplanadviseur. Voor geïnteresseerden wordt incidenteel de opleiding monteur PKVW aangeboden. Voor de nieuwbouw en projecten bestaande bouw is er de opleiding bouwplanadviseur. Een optie voor bijvoorbeeld gemeentemedewerkers is de IBOR-opleiding (inrichting en beheer openbare ruimte) die voor de opdrachtgever op maat wordt gemaakt en incompany kan worden gegeven.

Over al deze genoemde partijen is meer informatie beschikbaar op www.politiekeurmerk.nl/keurmerkpartners.

“Volop in ontwikkeling zijn de bouw- en renovatieprocessen rondom energieneutraal bouwen. Omdat bij renovatie in de meeste gevallen de complete gevelelementen vervangen worden, is het eenvoudig om duurzaamheid en woningbeveiliging samen te laten gaan. Het ministerie van Veiligheid en Justitie werkt samen met het project Stroomversnelling om ervoor te zorgen dat in de ontwerpfase ook nagedacht wordt over woningbeveiliging op PKVW-niveau. Meer informatie op www.stroomversnelling.net”.

Martin Donker, Ministerie van Veiligheid en Justitie

Ergieneutrale woning project Stroomversnelling te Soesterberg. www.stroomversnelling.net

De woning is eigendom van woningcorporatie Portaal.

2. Procedure

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen kent twee handboeken. Een voor de bestaande bouw en een voor de nieuwbouw. Beide handboeken bestaan uit eisen en aanbevelingen.

Eisen en aanbevelingen

De handboeken in de edities van 2015, die de handboeken uit 2011 vervangen, zijn zoveel mogelijk op elkaar afgestemd. Toch blijven er verschillen. De kans om de eisen en aanbevelingen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen goed door te voeren, is bij nieuwbouw nu eenmaal groter dan bij bestaande bouw. Bij nieuwbouw kan iedere professional eraan bijdragen om te voorkomen dat de rekening later bij de individuele bewoners terechtkomt. In de bestaande bouw telt de dagelijkse praktijk zwaarder. Bestaande woningen kunnen alsnog prima beveiligd worden. Bestaande wijken en buurten kunnen echter meestal niet meer rigoureuus veranderd worden. In veel gevallen is de opgave dan om de woongebouwen en woonomgeving met behulp van het Politiekeurmerk Veilig Wonen zo veilig mogelijk te maken.

Eisen

Om het Politiekeurmerk Veilig Wonen te behalen, is het noodzakelijk om per certificaat aan alle van toepassing zijnde eisen te voldoen. De eisen in dit handboek zijn van toepassing op nieuwe aanvragen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw vanaf 1 januari 2015. In dit handboek wordt elke eis gespecificeerd ('wat'), en wordt omschreven welke mogelijkheden er zijn om aan de eis te voldoen ('hoe'). Daarna volgt een toelichting. De toelichting beschrijft de veiligheidsproblemen waarop een eis gericht is. Zo kan een eis bedoeld zijn om een veel voorkomende inbraakmethode te voorkomen, om een oplossing tegen woningovervallen te vinden, of om vroegtijdig een brand te signaleren.

De toelichting laat ook de uitgangspunten zien die aan een eis ten grondslag liggen. Een eis kan bedoeld zijn om de attractiviteit van een doelwit te verkleinen. Maar ook om de zichtbaarheid van een object zoals een voordeur of achterdeur te vergroten, of om de betrokkenheid van buurtbewoners te stimuleren.

De handboeken zijn bruikbaar voor diverse doelgroepen en voor verschillende doeleinden. Bijvoorbeeld als lesmateriaal en als naslagwerk.

Aanbevelingen

Aanbevelingen mogen, op verzoek van opdrachtgevers, mee beoordeeld worden. Als de aanbevelingen niet worden gerealiseerd, dan heeft dat geen invloed op het verkrijgen van het betreffende certificaat. Natuurlijk kunnen aanbevelingen die goed worden opgevolgd, bijdragen aan effectieve oplossingen in de wijk. Niet alleen voor de aanpak van woninginbraak, maar ook van woonoverlast en verloedering. Vanuit het Politiekeurmerk Veilig Wonen wordt dan ook sterk aangeraden om de aanbevelingen ter harte te nemen. Externe adviseurs kunnen de aanbevelingen in gesprekken met opdrachtgevers ter sprake brengen. Ook als er in de gemeente of corporatie kennis aanwezig is, dan is het raadzaam

om de aanbevelingen door te nemen. Er kan dan een weloverwogen keuze worden gemaakt over relevante aanbevelingen. Deze afweging vraagt om kennis van de wijk of buurt, die kan worden verkregen via bijvoorbeeld een risicoanalyse. Door deze gegevens te gebruiken, kunnen kosten en beheerproblemen worden voorkomen.

Per foto wordt in dit handboek aangegeven of een foto goed of fout is door middel van een groen vinkje of een rood kruisje.

PKVW Beveiligingsrichtlijn en Productenlijst

Een aantal eisen uit de handboeken van het Politiekeurmerk Veilig Wonen gaat over het toepassen van de juiste beveiligingsproducten, zoals hang- en sluitwerk. De Stichting Kwaliteit Gevelbouw (SKG) test deze producten en geeft er een, twee of drie sterren aan. Aanvullende beveiligingsproducten worden voorzien van een SKG-logo met een of twee vinkjes. Deze beoordelingen zijn terug te vinden in de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst. Deze richtlijn en lijst vormen onderdelen van het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015, en worden regelmatig geactualiseerd. De meest actuele versies van de Beveiligingsrichtlijn en Productenlijst zijn gratis te downloaden in de CCV-webwinkel.

De Stichting Kwaliteit Gevelbouw (SKG) beoogt bedrijven, producten, processen en kwaliteitssystemen deskundig en onafhankelijk te certificeren, keuren en testen. Meer informatie is te vinden op www.skg.nl.

Overgangsregeling

De handboeken Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 en Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw 2015 zijn gepubliceerd door het CCV op 1 december 2014 en zijn vanaf 1 januari 2015 van kracht. In beide boeken worden verschillende overgangsregelingen gehanteerd.

Overgangsregelingen bestaande bouw

De eisen in het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2011 mogen worden toegepast voor beveiligingsprojecten waarvan de uitvoering start, of is gestart, in de periode tot 1 april 2015. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen hanteert een overgangstermijn van drie maanden in de bestaande bouw.

Voor langdurige projecten waarvan de uitvoering voor 1 januari 2015 is gestart, kan tot en met 31 december 2015 een certificaat worden verstrekt op basis van het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2011. Wanneer de verwachting is, dat een project deze termijnen door vertraging zal gaan overschrijden, wordt geadviseerd om contact op te nemen met het PKVW-servicebureau.

Let op: deze termijnen gelden niet meer voor de wijzigingen die al zijn doorgevoerd, zoals de verplichte cilindertrekbeveiliging in de bestaande bouw per 1 april 2014. Ook voor tussentijdse wijzigingen geldt een overgangstermijn van drie maanden, ingaande op het moment van publicatiedatum of van de aanvangsdatum zoals die in de wijziging is gepubliceerd.

Overgangsregelingen nieuwbouw

Het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw 2015 is gepubliceerd door het CCV op 1 december 2014 en is vanaf 1 januari 2015 van kracht. Ook voor projecten die ten tijde van de publicatie in de ontwerp-fase of bouw-fase zijn, is het mogelijk om over te stappen op de nieuwe eisen. Dit dient dan wel voor alle eisen te gelden.

Projecten met een bouwvergunning met een aanvraagdatum voor 1 juni 2015 kunnen volgens de eisen van het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw 2011 worden geïnspecteerd. Het project dient binnen achttien maanden gerealiseerd te zijn. Vanaf 1 januari 2017 is het verstrekken van certificaten niet meer mogelijk op basis van het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw 2011. Bij projecten die voor 1 juni 2015 gestart zijn, maar niet gereed zijn voor 1 januari 2017, kan dit aan het PKVW-servicebureau worden voorgelegd.

Certificaten

Het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 bestaat uit eisen en aanbevelingen verdeeld over drie categorieën:

- Woning (W), betreft de verantwoordelijkheid van de woningeigenaar of huurder.
- Complex (C), betreft de verantwoordelijkheid van de eigenaar van het complex.
- Omgeving (O), betreft de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Een certificaat wordt uitgereikt zodra een woning, wooncomplex of woonomgeving aan de eisen voldoet. De drie certificaten zijn afzonderlijk van elkaar te behalen. Als alle drie de certificaten behaald zijn, kan het certificaat Veilige Wijk Bestaande Bouw worden aangevraagd. In de praktijk kan het gebeuren dat dit certificaat wordt afgegeven ook al beschikken niet alle woningen of complexen over alle certificaten. Hier-voor informeert de opdrachtgever de inspectie-instelling over de reden dat niet alle woningen en/of wooncomplexen onder het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw gebracht konden worden. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als een complex (deels) gesloopt gaat worden, als de projectontwikkelaar failliet is gegaan, of als een bepaald gebouw onder architectuur gebouwd is. De inspectie-instelling zal in de meeste gevallen contact opnemen met de Commissie van Compenserende Maatregelen van het CCV. Als stelregel zal dan gehanteerd worden dat minimaal zestig procent van de complexen en woningen in de wijk het Politiekeurmerk Veilig Wonen behaald hebben.

Woning

Individuele woningen komen in aanmerking voor het certificaat Beveiligde Woning van het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw. Dit kunnen eengezinswoningen zijn, maar ook woningen die deel uitmaken van een appartementengebouw of flat. Voor individuele woningen geldt dat beveiliging van de schil vereist is. Het gaat dan om de bereikbare – zowel bewegende als vaste – ramen en deuren in de voorgevel, in de zijgevel, in de achtergevel en in het dak (tot en met de eerste verdieping). Het gaat met andere woorden om de beveiliging van

alle bereikbare ramen en deuren die toegang verschaffen tot de woning tot en met de eerste verdieping van de woning. En ook om buitenverlichting en rookmelders.

Het certificaat Beveiligde Woning van het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw kan worden aangevraagd door eigenaren, verhuurders, beheerders of huurders van een of meer woningen. Als huurders het certificaat aanvragen is het aan te raden vooraf toestemming te vragen aan de eigenaar. Opdrachtgevers kunnen bij een PKVW-bedrijf terecht voor advies, voor de montage van beveiligingsmaatregelen en voor de aanvraag van het certificaat Beveiligde Woning. Ook woningcorporaties kunnen certificaten verstrekken als zij zelf ook PKVW-bedrijf zijn. Voor een projectmatige aanpak in de vorm van een renovatieproject waarbij complete gevelelementen vervangen worden, kunnen de certificaten Veilige Woning aangevraagd worden via een inspectie-instelling. Deze woningen lijken wat betreft de omvang van de renovatie meer op nieuwbouwwoningen dan op de aangepaste woningen die in de bestaande bouw gebruikelijk zijn. Een voorbeeld hiervan is het project Stroomversnelling waarbij bestaande corporatiewoningen met het oog op energiebesparing en inbraakbeveiliging voorzien worden van een compleet nieuwe buitenschil (zie foto's op pagina 11). Het project bewijst overigens dat energieneutraal renoveren en woningbeveiliging prima samen gaan als hier tijdig over nagedacht wordt. Om onderscheid te maken in certificaten die onder verantwoordelijkheid van een certificatie-instelling of inspectie-instelling uitgegeven worden is ervoor gekozen om de namen van certificaten afwijkend te laten zijn, Beveiligde Woning respectievelijk Veilige Woning.

Een certificaat Beveiligde Woning is tien jaar geldig. Na tien jaar vervalt het certificaat en kan een PKVW-bedrijf langskomen om de woning te controleren en eventueel aan te passen aan de actuele eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015. Het is namelijk mogelijk dat de eisen zijn aangepast aan de nieuwe modus operandi van gelegenhedeninbrekers. Zo is het bevestigen van cilindertrekbeveiliging al sinds april 2014 opgenomen in de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw, omdat cilindertrekken een veelgebruikte werkwijze van inbrekers is geworden. Na controle van de woningen en eventuele aanpassingen kan het PKVW-bedrijf een nieuw certificaat afgeven.

Verzekering

Bewoners kunnen het certificaat Beveiligde Woning van het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw opsturen naar de verzekeringsmaatschappij. Veel verzekeraars geven dan korting op de premie van de inboedelverzekering gedurende de geldigheidsduur van het certificaat (namelijk tien jaar). Als de waarde van de inboedel bovengemiddeld is, kan een verzekeringsmaatschappij besluiten dat de woning tot een hogere risicoklasse behoort. Het plaatsen van aanvullende beveiligingsmaatregelen, zoals een alarminstallatie, kan dan een aanvullende eis zijn van de verzekeringsmaatschappij.

Complex

Het certificaat Veilig Complex van het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 gaat om het zo veilig mogelijk maken van gemeenschappelijke binnen- en buitenruimten, waarvoor eigenaren of beheerders van een gebouw of bouwblok verantwoordelijk zijn. De eisen gelden voor centrale hallen, bergingen en galerijen. Ook tuinen,

achterpaden, binnenterreinen, schuren en groenvoorzieningen kunnen behoren tot de eisen van het certificaat Veilig Complex. Eigenaren van woningcomplexen kunnen het certificaat Veilig Complex aanvragen. Dit kan een woningcorporatie zijn, maar ook particuliere verhuurders, een Vereniging van Eigenaren of een gemachtigde behorende instantie. Het certificaat Veilig Complex wordt verstrekt door een inspectie-instelling. Dit certificaat is 10 jaar geldig. Nieuwe certificaten kunnen bij een inspectie-instelling aangevraagd worden.

Omgeving

Het certificaat Veilige Omgeving Bestaande Bouw van het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 heeft betrekking op openbare buitenruimten, inclusief elementen zoals het straatmeubilair en de haltes voor openbaar vervoer. Bij het certificaat Veilige Omgeving Bestaande Bouw gaat het onder meer om voldoende openbare verlichting, veilige parkeerplaatsen en adequaat beheer.

Als eigenaren van woningcomplexen verantwoordelijk zijn, vallen de maatregelen onder het certificaat Veilig Complex. Is de gemeente verantwoordelijk, dan gelden voor de omgeving de eisen in de categorie Omgeving. De gemeente kan bij een inspectie-instelling het certificaat Veilige Omgeving Bestaande Bouw aanvragen. Dit certificaat is tien jaar geldig.

Vind een PKVW-bedrijf in de buurt

Op www.politiekeurmerk.nl/pkvw-bedrijf staat een actueel overzicht van de aangesloten PKVW-bedrijven. Via www.hetccv.nl/certificatieschema staat beschreven waar een erkend PKVW-bedrijf aan dient te voldoen. Een erkend bedrijf beschikt over het PKVW-logo en staat geregistreerd op de website van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Een check op deze website is aan te bevelen om zeker te weten dat het bedrijf PKVW erkend is.

Commissie van Compenserende Maatregelen

Het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 geeft concrete richtlijnen om aan de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw te voldoen. Toch zijn er situaties denkbaar waarin met een alternatieve oplossing dezelfde resultaten kunnen worden behaald als met de beschreven eisen in het handboek. Het CCV is van mening dat deze alternatieven onder de aandacht moeten kunnen worden gebracht. Dit kan bij de Commissie van Compenserende Maatregelen (voorheen Dispensatiecommissie). De kosten voor deze commissie zullen de komende jaren zo laag mogelijk gehouden worden. Verleende goedkeuringen voor planonderdelen, die in veel gevallen gebaseerd zijn op verklaringen van gelijkwaardigheid, worden voor individuele gevallen verleend. Op de website www.politiekeurmerk.nl is te vinden hoe verzoeken kunnen worden ingediend bij de Commissie van Compenserende Maatregelen en tegen welke tarieven.

Wanneer de Commissie van Compenserende Maatregelen meerdere verzoeken ontvangt over soortgelijke situaties, is de kans groot dat de uitspraken van de commissie in het eerstvolgende handboek – of zelfs al tussentijds – als standaard opgenomen worden.

Kosten

Er zijn kosten verbonden aan het controleren en keuren van woningen, complexen en/of woonomgevingen in de bestaande bouw. Daarnaast doen zich kosten voor die samenhangen met het kopen en aanbrengen van goedgekeurd hang- en sluitwerk, verlichting en rookmelders. En het vraagt financiële investeringen om het woongebouw en de woonomgeving op het vereiste beveiligingsniveau te brengen. Opdrachtgevers wordt daarom geadviseerd om altijd van tevoren meerdere offertes aan te vragen.

Acties voor kennisoverdracht aan bewoners zijn doorgaans niet kostbaar, maar vragen wel energie, geduld en herhaalde inzet. De effectiviteit van dit soort acties is wisselend. Een combinatie van fysieke beveiliging en gedragsbeïnvloeding blijkt de beste resultaten te boeken. Meer informatie over de beïnvloeding van bewonersgedrag is te vinden in de literatuurlijst achterin het handboek en op de website van het CCV (www.hetccv.nl).

Schade bij een inbraak

Het Verbond van Verzekeraars komt voor 2010 op een gemiddeld schadebedrag per inbraak (inboedel en opstal) van € 3038. (Bron: Woningcriminaliteit, Nationaal dreigingsbeeld 2012, Politie)

Dit bedrag neemt tot en met 2012 toe tot een bedrag net boven de € 3400 en is in 2013 weer licht gedaald. De maatschappelijke kosten zijn echter vele malen hoger, zo laat onderzoeker Ben Vollaard van Tilburg University zien.

Gemiddelde maatschappelijke kosten van een woninginbraak

Kosten 2009	
Kosten van verzekering en preventie	
Inbraakpreventie	€ 316
Verzekeringsadministratie	€ 253
Directe kosten van inbraken	
Lichamelijke en emotionele invloed	€ 923
Waarde van gestolen goederen	€ 1.209
Schade aan goederen	€ 267
Terugggevonden goederen -	€ 31
Slachtofferhulp	€ 16
Verloren productieve tijd	€ 91
Kosten van inzet van politie en justitie	
Inzet politie	€ 823
Inzet rest van strafrechtelijk systeem	€ 801
Totale maatschappelijke kosten	€ 4.667

Bron: Woningcriminaliteit, Nationaal dreigingsbeeld 2012, Politie

3. Informatievoorziening

Meer informatie over het Politiekeurmerk Veilig Wonen staat op www.politiekeurmerk.nl. Bijna 200.000 bezoekers weten jaarlijks deze website te vinden. De site is zo ingericht dat verschillende doelgroepen snel de voor hen relevante informatie kunnen vinden: bewoners, PKVW-bedrijven, projectontwikkelaars, woningcorporaties en gemeenten.

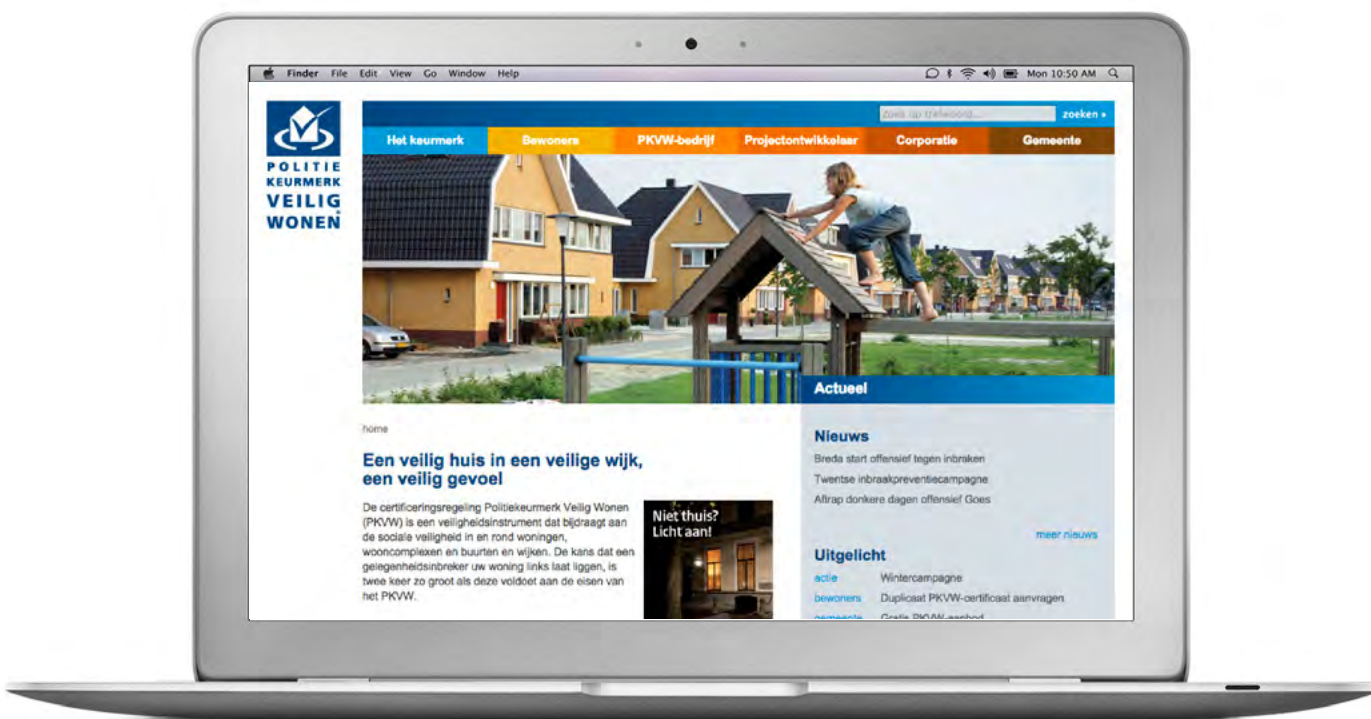
Publiekshvriendelijke informatievoorziening, via de website maar ook in de vorm van diverse brochures, flyers en filmpjes, speelt een belangrijke rol bij de voorlichting die de gebruikers van het keurmerk krijgen over prettig en veilig wonen. Bewustwording is daarbij belangrijk. Als bewoners op de hoogte zijn van de risico's die ze lopen, zullen ze er eerder iets tegen doen. De informatie dient dan wel als maatwerk informatie gegeven te worden en het is belangrijk dat het bewoners duidelijk is wat zij dienen te doen. Veilig wonen is bewust wonen. Er zijn initiatieven zoals de WhatsApp-groepen waarin bewoners elkaar op de hoogte houden van wat er in de wijk speelt. Desondanks is het mogelijk dat bewoners niet in actie komen. Soms hebben zij het simpelweg te druk. Andere bewoners zien op tegen het zoeken naar een beveiligingsbedrijf, het laten inspecteren van de woning en het doornemen van de offerte. Het is dus belangrijk dat bewoners waar mogelijk ontlast worden. Zo kunnen woningbouwcorporaties en verhuurders bewoners helpen bij het regelen van dergelijke zaken. Eigenaren van koopwoningen huren soms collectief een beveiligingsbedrijf in dat de gewenste beveiligingsmaatregelen treft.

PKVW-servicebureau

Om de professionele veiligheidspartners te ondersteunen, heeft het CCV in 2008 het PKVW-servicebureau opgericht. Wie ondersteuning nodig heeft, kan bij de ervaren medewerkers van het bureau terecht (pkvw@hetccv.nl). Dit bureau heeft een aantal vaste activiteiten, zoals:

- regelmatig bezoeken van gemeenten, woningcorporaties en andere veiligheidspartners om het keurmerk onder de aandacht te brengen en/of toelichting te geven;
- bijeenkomsten organiseren (o.a. congressen, workshops, lezingen, harmonisatieoverleg);
- bijdrage leveren aan de PKVW-regeling;
- beheren en actualiseren van de handboeken 'Nieuwbouw' en 'Bestaande Bouw';
- verzenden van nieuwsitems en informatie leveren voor media doeleinden;
- maken en verspreiden van promotie- en informatiemateriaal voor zowel professionele partners als consumenten;
- beheren van de website en de helpdesk;
- faciliteren Commissie van Compenserende maatregelen.

Dat alles met de bedoeling het Politiekeurmerk Veilig Wonen zo toegankelijk mogelijk te maken voor iedereen die op deze wijze een bijdrage kan leveren aan een veiliger samenleving.

WOON VEILIGER

met het Politiekeurmerk Veilig Wonen

LICHT VERSTANDELIJK BEPERKT

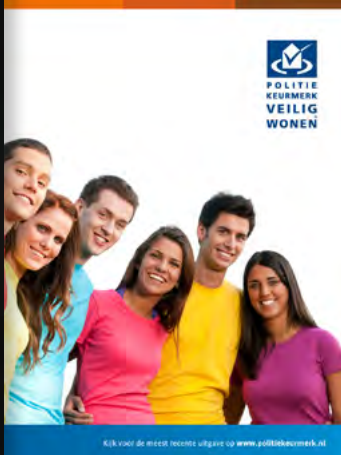
Instructieboek tegen woninginbraak,
babbeltruc en woningoverval

Goed afsluiten? Sleutel omdraaien!

Maak het inbrekers niet te makkelijk.

- doe deuren en ramen op slot
- laat de sleutel niet in de deur zitten
- zorg voor goede sloten

“Voorlichting geven aan senioren geeft veel voldoening. Aangereikte informatie dringt écht door omdat we de interactie met mensen in de zaal stimuleren. Aan de hand van concrete tips en tricks bedenken we vervolgens samen met deze bewoners hoe zij de kans op een inbraak of woningoverval kunnen verkleinen. De mensen weten na afloop wat te doen en gaan met een veilig(er) gevoel naar huis toe.”

Dick Silvijs (Inbraakproof) geeft samen met Marian Verkerk (Veiligheid adviesbureau Verkerk) presentaties aan bewoners tijdens voorlichtingsbijeenkomsten.

Op www.politiekeurmerk.nl/webshop en www.hetccv.nl/webwinkel zijn brochures, flyers en ander voorlichtingsmateriaal te bestellen.

4. Integrale aanpak

Meer dan inbraak

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen reikt verder dan alleen het tegengaan van inbraken in woningen. Zo werkt het keurmerk ook preventief tegen overlast, vandalisme en criminaliteit op straat. Hoe? Door eisen te stellen aan het ontwerp van de woonomgeving, het wooncomplex en de individuele woning. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen stelt ook andere eisen, gericht op voorzieningen (bijvoorbeeld begroeiing) en verlichting. In dit hoofdstuk worden de volgende thema's uitgelicht: woningbrand, combinatie van zorg- en woonfunctie, woningovervallen en speciale doelgroepen. Aan de hand van deze uiteenlopende thema's kunt u lezen hoe het Politiekeurmerk Veilig Wonen inspeelt op de praktijk en zodoende niet alleen een veilige woning maar ook een veilige wijk creëert. Voor uitgebreidere informatie over deze thema's verwijzen wij u naar de internetsite van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid: www.hetccv.nl.

Woningbrand

Brandveiligheid en het PKVW

Binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen krijgt ook brandveiligheid aandacht. Het gaat daarbij om rookmelders (eis), een vlucht vriendelijke deur (aanbeveling) en een beheerplan (aanbeveling). Aandacht voor brandveiligheid is hard nodig. Jaarlijks komen er tientallen mensen om bij woningbrand. De totale directe schade door brand komt de laatste jaren uit op rond de 800 miljoen euro.

Eis: Rookmelder in nieuwbouw én bestaande bouw

De rookmelder is wettelijk verplicht in nieuwbouw. Het Politiekeurmerk is de enige (crimi)regeling die rookmelders zowel in nieuwbouw als in bestaande bouw verplicht stelt. De meeste doden en gewonden vallen door rookvergiftiging, niet door vuur. Aangezien brand vaak ontstaat als mensen slapen, is het belangrijk dat zij op tijd gewekt worden. Een goedwerkende rookmelder is daarom essentieel. Een veelvoorkomend misverstand is dat mensen denken dat zij in hun slaap de rook zullen ruiken en wakker worden. Het tegendeel is het geval. Rook bevat vaak koolmonoxide (CO) en dat werkt als een slaapgas; als mensen dit inademen raken zij snel bewusteloos. Dankzij een rookmelder kunnen de aanwezigen tijdig de woning verlaten en de brandweer waarschuwen.

Een wijziging in de handboeken 2015 is dat de eis voor de montage van de rookmelder in bestaande bouw versoepeld is. Het keurmerk stelt dat de bevestiging van rookmelder(s) weliswaar verplicht is, maar de plaats waar rookmelders bevestigd worden, mag afwijken van de normen. De consument die ervoor kiest de rookmelder niet te verplaatsen naar de meest correcte plaats, hoeft dus niet te vrezen dat het certificaat Beveiligde Woning geweigerd wordt. Dit geldt ook voor rookmelders in de bestaande bouw die voorzien zijn van CE markering. Tot slot luidt het advies rookmelders elke 10 jaar te vervangen. Dit is geen verplichting, ook woningen met rookmelders ouder dan 10 jaar komen in aanmerking voor het certificaat Beveiligde Woning. In de nieuwbouw volgen de plaatsingsvoorschriften het Bouwbesluit.

Aanbeveling: Vlucht vriendelijke deur

Een vlucht vriendelijke deur zorgt ervoor dat een slachtoffer bij brand of bij een andere panieksituatie sneller kan vluchten. De deur is bestand tegen inbraken en is tegelijkertijd zonder sleutel van binnenuit te openen. Deze vlucht vriendelijke deur is een aanbeveling van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. De verwachting is dat zowel professionele partijen als bewoners hier serieus naar kijken.

Aanbeveling: Brandpreventie vastleggen in beheerplan

Het beheerplan is een onderdeel van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Op www.politiekeurmerk.nl/gemeente/actief-met-pkvw/stappenplan-pkvw staan voorbeelden van een beheerplan Veilig Complex. Brand

maakt hier deel van uit met de volgende onderwerpen:

1. Het hebben van een vluchtplan en het oefenen ermee.
2. Controleren of de rookmelders het doen.

1. Het hebben van een vluchtplan en het oefenen ermee

Het is belangrijk dat bewoners een vluchtplan hebben voor panieksituaties zoals brand. Het 'blind' oefenen van een vluchtroute en het vrijhouden ervan, kan vastgelegd worden in het beheerplan. Dit houdt in dat er geoefend wordt met de ogen dicht of blinddoeken voor. Bewoners realiseren zich vaak niet dat er bij brand veel rook vrijkomt. Dat belemmert het zicht, zodat het vinden van de uitgang van de woning meer op gevoel moet. Diverse woningcorporaties hebben ervaring met projecten als 'schone trappenhuisen'. Daarbij wordt een sticker geplakt op alle spullen die op de vluchtroute in de weg staan. De sticker waarschuwt dat deze spullen op een bepaalde datum verwijderd worden, zodat trappenhuis, entree of galerij weer schoon en veilig worden. Dat is belangrijk voor alle bewoners en bezoekers van het woongebouw.

2. Controleren of de rookmelders het doen

Leg in het beheerplan vast wie verantwoordelijk is voor het functioneren van de rookmelders die in corporatiewoningen geplaatst zijn. Dat kunnen de bewoners zelf zijn, maar als sprake is van minder zelfredzame bewoners, kan een complexbeheerder of wijkbeheerder hulp bieden. Of een actieve buurtvereniging die een keer per jaar een rondje door de wijk maakt om buurtbewoners te attenderen op brandpreventie en de rookmelders controleert.

“Dagelijks vinden er 240 woninginbraken plaats en claimen 315 huishoudens schade door brand, zo blijkt uit de Risicomonitoring Woninginbraak en Woningbrand. Veel van deze schades kunnen betrekkelijk eenvoudig worden voorkomen. Het Politiekeurmerk biedt hiervoor prima handvatten.”

Verbond van Verzekeraars. Dit onderzoek is te vinden op www.verzekeraars.nl/verzekeringsbranche.

Zorg- en woonfunctie

Zorg- en woonfunctie en het PKVW

Zorg gerelateerde gebouwen en woongebouwen met een zorgfunctie, zullen steeds vaker een onderdeel van de wijk worden. Ongeveer 80% van de ouderen blijft in de eigen woning wonen. Daarom is levensloopbestendigheid en flexibiliteit bij de ontwikkeling en realisatie van woningen en woonvoorzieningen gewenst.

De ervaring leert dat kleinschalige woonzorgvoorzieningen voor circa 25 bewoners goed ingepast worden in gewone woongebouwen. En buurtsteunpunten¹ en huiskamerprojecten² kunnen prima in leegstaande woningen gehuisvest worden. Dergelijke gebouwen zijn een onderdeel van de wijk, zonder dat zij een stempel van zorg opgedrukt krijgen. Voor de veiligheidspartners van het Politiekeurmerk Veilig Wonen reden om ook goed naar de veiligheid van deze gebouwen en woningen te kijken.

Woongebouwen met een zorgfunctie moeten voldoen aan voorwaarden op het gebied van:

- toegankelijkheid van het woongebouw;
- de inbraakwerendheid van ramen en deuren;
- de verlichting;
- de overzichtelijkheid van ruimten zoals bijvoorbeeld de entree;
- het zicht vanuit de woning op de persoon bij de voordeur.

Zo wordt in zorggebouwen en seniorencomplexen ruimte gemaakt voor het plaatsen van rollators en scootmobielen, zodat deze geen vluchtroutes blokkeren én de kans op diefstal kleiner wordt. Het PKVW beveelt aan om aandacht te besteden aan het beheerplan en vluchtroutes.

Het gecombineerde woongebouw

In gebouwen met zowel een woon- als zorgfunctie – zoals een praktijk voor fysiotherapie of een huisartsenpraktijk – richt het Politiekeurmerk Veilig Wonen zich vooral op welke mensen zich waar mogen bevinden. Zo mogen bezoekers van de zorginstelling niet het woongebouwgedeelte betreden. Zij komen bijvoorbeeld binnen via een aparte entree. Een woongebouw met een gezamenlijke hoofdentree wordt wel toegestaan, maar trappenhuis of lift naar de woonverdiepingen zijn dan niet toegankelijk voor bezoekers van de zorginstelling.

Als de bewoners de zorginstelling in hun gebouw zelf willen bezoeken, wordt deze op een efficiënte manier bereikbaar gemaakt. Daarbij wordt voldaan aan de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen.

Bergingen en collectieve fietsenstalling

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen hecht grote waarde aan het goed beveiligen van bergingen en collectieve fietsenstallingen. Het aantal diefstallen van dure elektrische fietsen neemt toe. Ook al gaat het

hier niet om diefstal uit de woning, toch heeft een dergelijke diefstal een impact op de veiligheidsbeleving van bewoners in hun directe woonomgeving. Het PKVW speelt hier op in door eisen te stellen aan de inbraakwerendheid, verlichting en toegang tot bergingen en collectieve stallingen.

“De participatiemaatschappij is een uitdaging voor onze cliënten. Want wat als participeren in de maatschappij nu juist een probleem voor je is? Je wilt misschien niet eens een probleem zijn, maar door je leeftijd, je gedrag, je ziektebeeld, je kwetsbaarheid of je beperking vindt de maatschappij dat je ‘een probleem’ bent. Als burens of omwonenden dienen we hier beter bewust van te zijn en te leren dat de kwetsbare medemens steeds vaker aanwezig zal zijn in onze samenleving en dus ook in onze woonomgeving. Een uitdaging voor ons allemaal!”

Anneliek van Maarseveen, veiligheidsadviseur Carante Groep-caresector

Organisatorische maatregelen; wat kun je zelf doen

Naast het treffen van fysieke en sociale maatregelen is het ook belangrijk dat professionele partners bewoners attenderen op de organisatorische maatregelen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het goed afsluiten van de voordeur, of het voorkomen van een overval door eerst goed te kijken wie er voor de deur staat. Het is belangrijk om bewoners hierbij te betrekken. Afhankelijk van de mate van zelfstandigheid van de bewoners, kunnen zij zelf de informatie van het Politiekeurmerk Veilig Wonen bestuderen of kan een begeleider worden gevraagd dit met de bewoners door te nemen. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen biedt informatie afgestemd op verschillende doelgroepen zoals senioren en mensen die minder zelfredzaam zijn.

Aanbeveling: vluchtvriendelijke deur

Een vluchtvriendelijke deur zorgt ervoor dat een slachtoffer bij brand of bij een andere panieksituatie sneller kan vluchten. De deur is bestand tegen inbraken en is tegelijkertijd zonder sleutel van binnenuit te openen. Deze vluchtvriendelijke deur is een aanbeveling van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. De verwachting is dat zowel professionele partijen als bewoners hier serieus naar kijken.

Meer info

Voor meer informatie over de inspectie van woon- en zorggebouwen, kunt u contact opnemen met een inspectie-instelling of het PKVW-servicebureau van het CCV, te vinden via www.politiekeurmerk.nl. Eveneens vindt u op deze internetsite meer informatie over senioren en veiligheid.

1) Het buurtsteunpunt is een steunpunt volgens het nieuwe ‘Bij Bosshardt’-concept van het Leger des Heils. Doel is het stimuleren van de sociale samenhang in de buurt. Iedereen uit de wijk is welkom ‘Bij Bosshardt’ en kan zijn of haar bijdrage leveren. Het steunpunt haalt mensen uit hun sociale isolement en probeert ze meer vertrouwen in zichzelf en in de ander te geven.

2) Het huiskamerproject is bestemd voor cliënten met psychogeriatrische en/of psychosociale problematiek die een indicatie hebben voor aanvullende verpleeghuiszorg. De medewerkers van het huiskamerproject begeleiden een groep cliënten van gemiddeld acht personen met problemen op deze gebieden.

Woningovervallen

Een woningoverval is niet de meest voorkomende, maar wel één van de meest ingrijpende vormen van criminaliteit en onveiligheid in de wijk. Het aantal woningovervallen is de laatste jaren gestabiliseerd rond 700 overvallen op woningen per jaar. Omdat het aantal overvallen op winkels en andere dienstverleners afneemt, is het relatieve aandeel van de overvallen op woningen toegenomen. In tegenstelling tot de overvallen op winkels en bedrijven, lijkt het moeilijker om woningovervallen terug te dringen.

Overvallen op woningen zijn de meest gewelddadige overvallen: de kans op gewonden en doden is groter dan bij overvallen op bedrijven. De meeste overvallers (55%) komen binnen door gewoonweg aan te bellen. De overvallers kunnen zich voordoen als bezorgers van post of bloemen, ze vragen of ze naar het toilet mogen, of ze stellen zich voor als de nieuwe burens. Overvallers gaan dus geraffineerd te werk. Daarnaast wordt er ingebroken of ingeslopen, bewoners worden overrompeld of overvallers zijn bekenden dan wel familieleden van het slachtoffer.

Een (woning)overval helemaal voorkomen, is helaas onmogelijk. Maar gemeenten, politie, woningcorporaties en bewoners kunnen wel wat doen om de kans op een overval te verkleinen, onder andere door de inzet van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Dit keurmerk bevat diverse eisen en aanbevelingen die bijdragen aan het verkleinen van het risico op een woningoverval.

Zicht van binnenuit op het bezoek bij de deur

Eén van de eisen van het keurmerk is dat bewoners altijd kunnen zien wie er voor de deur staat. Bijvoorbeeld door glas in of naast de deur of een deurspion. Wanneer dit niet aanwezig is, kan een bewoner ervoor kiezen een kierstandhouder te plaatsen. Dat geldt alleen voor bestaande bouw. Bij nieuwbouw kun je woningen zo ontwerpen dat ze vanuit de hal zicht op de bezoeker hebben. Bij een wooncomplex wordt gekeken naar het toegangsbeheer en het toezicht, bijvoorbeeld door de huismeester. Bewoners worden gewaarschuwd dat zij andere mensen niet mee naar binnen moeten laten lopen. Dat kan via informatiemateriaal, maar beter nog is een bordje met die waarschuwing bij de entree.

Zicht van buitenaf op de voordeur

Woningen binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen zijn zo ontworpen dat omwonenden of passanten zicht hebben op de voordeuren in de buurt. Door nismvorming of het “draaien” van woningen komt de voordeur uit het zicht te liggen. Vanwege de sociale veiligheid wordt dit daarom zoveel mogelijk afgeraden. Huurders en eigenaren kunnen er door een goed groenbeheer voor zorgen dat er vanaf andere woningen of de straat zicht is op de voordeur. Op deze manier kan sneller hulp worden ingeroepen. Ook voor een ernstig delict als woningoverval is het zicht op de voordeur van belang. De kans dat criminelen gezien worden neemt op deze wijze toe en dat kan helpen bij tijdige signalering van het delict en het geven van goede signalen.

Verlichting

Het is belangrijk om te weten wie er voor de deur staat, voordat je opendoet. Goede verlichting help daarbij. Het licht moet zo bevestigd worden dat het gezicht van de bezoeker goed zichtbaar is. Openbare verlichting vergroot de kans dat ook passanten de dader zien.

Goed hang- en sluitwerk

Overvallers proberen onder andere binnen te dringen via deuren en ramen, bijvoorbeeld als een bewoner niet opendoet. In het Politiekeurmerk wordt ervan uitgegaan dat bereikbare ramen en deuren minimaal drie minuten inbraakwerend zijn. De meest gehanteerde inbraaktechnieken gelden daarvoor als uitgangspunt. In die drie minuten kan de bewoner 112 bellen en de burens alarmeren.

Kierstandhouder

De kierstandhouder is per 1 augustus 2011 een eis in het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw. De kierstandhouder moet voldoen aan SKG KE 573. Hierbij hanteert het PKVW wel dat functionaliteit voorop staat. Een voorbeeld hiervan is een gang die nagenoeg even breed is als de voordeur. De bewoner is dan niet in staat om door de ontstane kier te communiceren of een document aan te pakken. In dat geval heeft een kierstandhouder geen meerwaarde. Als de kierstandhouder niet geplaatst kan worden zonder teveel schade aan de deurpost, besluiten projectontwikkelaar of bewoner samen met adviseur, inspectie-instelling of installateur deze wel of niet te plaatsen. In de bestaande bouw blijft de kierstandhouder een aanbeveling. Het beveiligingsinstrument is eenvoudig door bewoners te plaatsen, is aantrekkelijk geprijsd en in veel bouwmarkten te koop. Inmiddels zijn er meerdere merken gecertificeerd, zodat klanten een keus hebben. Ook met een kierstandhouder is het belangrijk om voor het opendoen, indien mogelijk, eerst door het glas of de deurspion te kijken wie er voor de deur staat.

“Na de overval heb ik een slot op mijn slaapkamerdeur laten zetten, omdat ik me toch nog steeds onveilig voelde in mijn eigen huis. Ik had wel een mobiel naast mijn bed liggen, maar ik bleef me maar onveilig voelen. Als er een geluidje was, dan zat ik recht overeind in bed. Nu met het slot erop heb ik, hoop ik, de tijd om te bellen, bijvoorbeeld als er een inbreker komt.”

Een slachtoffer van een woningoverval vertelt over de impact die de overval op haar leven heeft.

Bron: website politie Noord-Oost Gelderland, www.nog.nl.

Vluchtmogelijkheid van de bewoner

Door een vluchtvriendelijke deur heeft een slachtoffer van een woningoverval meer kans om sneller te vluchten. De deur is bestand tegen inbraken, maar is zonder sleutel van binnen uit te openen. Deze vluchtvriendelijke deur is een belangrijke aanbeveling in het handboek.

Flyers en brochures

Het Politiekeurmerk heeft een uitgebreid aantal brochures die professionele partners kunnen bestellen en alle bezoekers van de website gratis kunnen downloaden en printen. Een van de flyers gaat over het verkleinen van de kans op een woninginbraak, babbeltruc of woningoverval met daarin nuttige informatie en tips.

Samenwerken

Een integrale ketenaanpak waarbij gemeente, politie, OM, woningcorporaties en bewoners samenwerken, vormt de basis voor een goede aanpak van overvalcriminaliteit. Als het gaat om preventie hebben professionele partijen de wijkbewoners nodig. Bewoners betrekken kan door goede voorlichting en communicatie, bijvoorbeeld door partners als buurtpreventieteams, woningcorporaties, de brandweer en de wijkagent. Zij kunnen mensen bewust maken van onveiligheid in de wijk door te vertellen over onderwerpen als inbraak, babbeltrucs en woningovervallen, zonder mensen onnodig angstig te maken.

Mocht het tot een overval komen, dan zijn gemeente, politie en OM belangrijke partners bij de aanpak van (potentiële) daders. Veel overvallers hebben eerder een misdrijf gepleegd en zijn bekenden van de politie. Bovendien is door de shortlistmethodiek¹ duidelijk of en welke criminele groepen er zijn in een gemeente. Gebruik deze kennis om (potentiële) daders in de gaten te houden en aan te pakken. Zorg ervoor dat de motivatie voor een dader om een overval te plegen (zoals verslaving, vergelding in het criminele circuit, snel geld) wordt weggenomen. Het Veiligheidshuis² is daarbij een belangrijk instrument.

RAAK principe

Professionals als gemeenten en woningcorporaties moeten er voor zorgen dat bewoners op de hoogte zijn van het RAAK principe (Rustig blijven, Accepteren, Afgeven en - wanneer het geen gevaar oplevert - Kijken). Zo weten bewoners hoe ze bij een overval moeten handelen. Verder: verleen nazorg aan de slachtoffers en informeer de buurt over de overval en preventieve maatregelen. Investeer in het terughalen van de buit van de daders, mocht de overval succesvol zijn geweest. Ook is het belangrijk om naar (potentiële) daders toe te communiceren dat een overval niet loont; communiceer bijvoorbeeld wanneer een overval is mislukt, dat de buitopbrengst zeer gering is, dat de strafeisen zijn verhoogd en dat ze in de gaten worden gehouden, bijvoorbeeld door camera's.

R	Rustig blijven
A	Accepteren
A	Afgeven
K	Kijken

Meer info

Meer informatie over de lokale, regionale en landelijke aanpak van overvallen staat in het dossier 'overvalcriminaliteit' op de website van het CCV: www.hetccv.nl/instrumenten/overvallen en in de literatuurlijst van dit handboek.

Bij woningovervallen wordt bij de slachtoffers een onderscheid gemaakt tussen senioren, bewoners met een ondernemersbelang en een groep overige particulieren. Ongeveer 25% van de woningovervallen vindt plaats in het criminele circuit. De meeste overvallen komen voor bij de categorie 'overige particulieren'. De typen woningen die het meest worden overvallen zijn rijtjeshuizen en flats. Daarna volgen de vrijstaande huizen en appartementen. Deze gegevens zijn niet relatief; ze zijn niet afgezet tegen het aantal woningen dat Nederland per type kent.

Circa 63% van de woningen wordt overvallen tussen 17:00 en 02:00 uur. De piek (circa 26%) ligt tussen 20:00 en 23:00 uur. Een waarschijnlijke verklaring voor het 'populaire' tijdstip tussen 20:00 en 23:00 uur is het feit dat bewoners 's avonds vaker thuis zijn dan overdag. Per regio kunnen exacte cijfers verschillen. Om deze reden is een analyse per regio belangrijk voor een succesvolle aanpak van overvalcriminaliteit.

Verdachten zijn meestal mannen met een leeftijd tussen de 18 en 24 jaar. De meerderheid van de verdachten is meerpleger. De meeste verdachten plegen een overval in de plaats of (politie)eenheid waar ze wonen.

Bron: KLPD-IPOL 2011: analyse van circa 200 woningovervallen, en Politie, 2014, rapport Gewelddadige vermogenscriminaliteit, overvallen en straatroof 2013.

1) Alle regiokorpsen van politie en veel gemeenten in Nederland maken gebruik van de shortlistmethodiek of groepsaanpak. Voor deze methode wordt gebruikt gemaakt van de 'shortlist groepsriminaliteit' en worden problematische jeugdgroepen in beeld gebracht en onderverdeeld in hinderlijke, overlastgevende of criminele jeugdgroepen.
2) Het veiligheidshuis is een lokaal of regionaal samenwerkingsverband van verschillende veiligheidspartners, gericht op een integrale, probleemgeoriënteerde aanpak van criminaliteit en het bevorderen van sociale zekerheid. Drie kernthema's spelen een rol: veelplegers, huiselijk geweld en risicojeugd.

Speciale doelgroepen

Studenten en het PKVW

Studentenhuisvesting is in veel universiteits- en hogeschoolsteden een belangrijk onderwerp. Niet alleen omdat het aantal studenten per jaar toeneemt en dit om specifieke huisvesting vraagt, maar ook omdat deze groep kwetsbaar is als het gaat om woninginbraken.

Studenten hebben over het algemeen niet veel geld in huis, maar wel verhandelbare spullen zoals laptops, smartphones en andere gadgets. Door een grote inloop van mensen in een studentencomplex en een tekort aan preventieve maatregelen, is het vaak erg eenvoudig om een inbraak te plegen in een studentenwoning. Daarnaast komt insluiping veelvuldig voor. Toch kunnen studentenwoningen het Politiekeurmerk Veilig Wonen krijgen. Soms is sprake van kamerbewoning in een klein compartiment, met gezamenlijk gebruik van faciliteiten. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen stelt dat indien een unit maximaal vier kamers telt, certificaten Beveiligde Woning mogen worden afgegeven mits de unit voldoet aan de van toepassingen zijnde W-eisen.

“Voor een veilige leefomgeving staat een gecertificeerde woning alleen niet garant. Hiervoor zijn zowel SSH als de huurder verantwoordelijk. Door huurders te informeren over wat zij kunnen doen om diefstal en onveilige situaties tegen te gaan, creëer je bewustwording en begrip.”

Arnold Nieuwendijk, projectleider Vastgoed bij SSH te Utrecht

SSH-studentencomplexen Casa Confetti heeft het Politiekeurmerk Veilig Wonen.

Fysieke en organisatorische maatregelen

Het is zowel de taak van de verhuurder als de gemeente om een veilige woonomgeving voor studenten te creëren. Van de verhuurder mag verwacht worden dat de woning in ieder geval van goed hang- en sluitwerk is voorzien. De gemeente is verantwoordelijk voor het inrichten van de openbare ruimte. Verschillende verhuurders staan toe dat bewoners zelf voorzieningen aanbrengen om hun woning op PKVW-niveau te beveiligen. Dit is de zogenoemde ZAV-regeling (Zelf Aangebrachte Voorzieningen). De verhuurder is hierin ondersteunend en heeft hiervoor vaak een budget. Als studenten samen onderdelen van de woning op PKVW-niveau willen brengen, kan de verhuurder dit vaak tegen lagere kosten realiseren. De kosten die de verhuurder daarvoor maakt, kunnen dan eventueel verwerkt worden in een lichte huurstijging. Niet alleen fysieke beveiliging verbetert de veiligheid van studentenwoningen. Studenten bewust maken van de risico's van hun gedrag draagt daar ook aan bij. Zo is het bijvoorbeeld belangrijk dat zij er niet blind op vertrouwen dat anderen de voordeur altijd goed op slot doen. Ook moeten zij consequent waardevolle goederen uit het zicht opbergen en hun kamer goed afsluiten. Deze bewustwording vereist continu aandacht, want gedragsverandering onder studenten is moeilijker te bewerkstelligen dan onder bewoners van reguliere woningen, onder andere omdat studenten veel verhuizen.

Meer info

Organisatorische maatregelen:

www.politiekeurmerk.nl/bewoners/preventietips.

In de praktijk zie je dat panden waarvan de nieuwe bestemming nog niet duidelijk is (renovatie of sloop), beschikbaar worden gesteld voor tijdelijke studentenhuisvesting. Deze verouderde panden voldoen vaak niet aan de veiligheidseisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Als daardoor niet het volledige keurmerk kan worden afgegeven, blijven er nog voldoende maatregelen over die bijdragen aan een veiliger woonomgeving.

De afgelopen jaren heeft Stichting Studentenhuisvesting (SSH) diverse nieuwe studentencomplexen gerealiseerd in Utrecht, waar de woningnood onder studenten nog steeds erg hoog is. De woningen in een aantal van deze complexen zijn voorzien van een PKVW-certificaat Veilige Woning. In de praktijk is het soms lastig om een heel complex te certificeren, aangezien de grond rondom het complex vaak aan een derde partij toebehoort. In het ontwerp is rekening gehouden met de ontsluiting van woningen in het gebouw. Met minimale middelen zijn hele verdiepingen toegankelijk gemaakt voor uitsluitend de bewoners die daar wonen. Dergelijke middelen moeten zorgen voor meer sociale controle onder deze huurders. Naast de PKVW-eisen investeert SSH extra in veiligheid, zoals cameratoezicht in de grotere complexen.

Senioren en het PKVW

Ongeveer 80 procent van de ouderen blijft in de eigen woning wonen. Het overheidsbeleid is er ook steeds meer op gericht dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen en hun oude dag niet slijten in verzorgingstehuizen. Veiligheid is een absolute voorwaarde om ervoor te zorgen dat ouderen actief mee blijven doen in de samenleving. Helaas voelen veel senioren zich wel eens onveilig. Hierdoor gaan ouderen minder de straat op en worden zij in hun vrijheid van handelen beperkt.

Veel ouderen kunnen beter worden voorgelicht over de maatregelen die ze kunnen nemen om hun woning te beveiligen. De wijze waarop ouderen voorgelicht worden is ook van belang. Tips over het voorkomen van oplichting aan de deur, zijn eveneens belangrijk. Zo moeten zij vreemden niet zomaar binnen laten, hun pincode nooit afstaan en alert en bedachtzaam zijn op smoesjes. De gemeente, politie en woningbouwcorporaties moeten hierin samenwerken en deze boodschap waar nodig met gepaste regelmaat communiceren. De praktijk laat zien dat bewoners op bijeenkomsten zelf vaak bruikbare tips voor elkaar hebben. Wijkraden kunnen daarbij een rol spelen. En via welzijnsinstellingen en buurthuizen kunnen ouderen elkaar informeren en voorlichten over veilig wonen.

Langer zelfstandig blijven wonen

Gemeenten kunnen in samenwerking met politie, brandweer, woningcorporaties, verenigingen van eigenaren, ouderenbonden en vrijwilligersorganisaties samenwerken om senioren voor te lichten over onderwerpen als inbraken, babbeltrucs en woonoverlast. Deze professionele partijen kunnen senioren ervan doordringen dat ze zelf veel aan hun eigen veiligheid kunnen bijdragen, zonder angstig te hoeven zijn. In de brochure 'Senioren en Veiligheid, wat u zelf aan veiligheid kunt doen' krijgen lezers een toelichting op PKVW-maatregelen om inbraken te voorkomen en leren ze hoe om te gaan met onbekenden aan de deur. Ook biedt de brochure tips voor veiligheid op straat en handige telefoonnummers. De brochure 'Senioren en Veiligheid' kan in de CCV-webwinkel besteld worden voor verdere verspreiding.

Veiligheidsbeleving

Een woninginbraak werkt door op de veiligheidsbeleving van mensen. Uiteraard op slachtoffers van een woninginbraak, maar ook op personen die de kans hoog inschatten dat zij hier slachtoffer van worden. Uit de Veiligheidsmonitor 2013 komt naar voren dat 12 procent van de mensen denkt dat de kans op inbraak in de eigen woning 'groot' of 'heel groot' is. Over de periode 2008–2013 is de ingeschatte kans op woninginbraak met 44 procent toegenomen. Van de personen die in 2013 slachtoffer zijn geweest van een woninginbraak of een poging daartoe, achtte maar

"Ik ben na het overlijden van mijn man gaan samenwonen met een goede vriendin die eveneens weduwe geworden is. Behalve de gezelligheid, kunnen we op deze manier ook voor elkaar zorgen als dat in de toekomst nodig wordt en we voelen ons samen veiliger en prettiger".

Deelneemster bewonersbijeenkomst Heerhugowaard

liefst 52 procent de kans (heel) groot om in de komende 12 maanden opnieuw slachtoffer te worden. Dergelijke percentages laten zien dat het delict woninginbraak een grote invloed heeft op de veiligheidsbeleving: het dringt de persoonlijke levenssfeer binnen. Ook kunnen mensen denken dat de openbare orde in hun omgeving onder druk staat.

Als de persoonlijke levenssfeer vergaand wordt aangetast of als mensen de indruk krijgen dat de orde in hun omgeving onder druk staat, dan is het voor hun veiligheidsbeleving belangrijk om dit direct aan te pakken. Het devies is om dat dan vooral zichtbaar én geloofwaardig te doen voor de mensen die worden geconfronteerd met een delict als woninginbraak. Mensen krijgen dan de boodschap dat hun zorgen gezien en serieus worden genomen. Alleen al daardoor nemen gevoelens van onveiligheid af. Meer weten over de aanpak van onveiligheidsbeleving? www.hetccv.nl/veiligheidsbeleving.

“Wonen in een veilige woning en woonomgeving dat is ‘veilig zijn’ en ‘zich veilig voelen’. Nu steeds meer senioren langer in de eigen woning blijven wonen, hebben zij meer aandacht voor ‘handige’ tips en aanpassingen, maar zal ieder ook alert moeten blijven op wie zij toegang tot hun woning of het wooncomplex geven. Eigen verantwoordelijkheid en aandacht voor ‘veiligheid’ is noodzakelijk. Bouwkundige en -technische aanpassingen uit Woonkeur, het tijdig (laten) aanbrengen van noodzakelijke persoonsgebonden voorzieningen en tips uit het Politiekeurmerk Veilig Wonen kunnen door senioren ingezet worden om de veiligheid in en om de woning te vergroten. Maar vooral de eigen houding is van groot belang, daarom adviseren wij: controleer gegevens, vraag zo nodig aanvullende informatie, blijf kalm en wees alert. Bij twijfel houdt u uw deur gesloten.”

Juanita Bouman, adviseur belangenbehartiging, ANBO (onafhankelijke belangen- en emancipatieorganisatie voor senioren in Nederland)

Project Voorlichtingsestafette Senioren

De Hein Roethofprijs is de tweejaarlijkse prijs voor het beste initiatief in Nederland om criminaliteit te voorkomen of sociale veiligheid te bevorderen. Tijdens de zesentwintigste uitreiking was het project Voorlichtingsestafette Senioren één van de genomineerde projecten. Meer informatie: www.hetccv.nl/instrumenten/overvallen.

Voorlichtingsestafette Senioren

Criminelen lichten jaarlijks veel mensen – vooral senioren – in hun eigen huis op door met veel verschillende en vaak zeer geloofwaardige verhalen het vertrouwen van de senior te winnen en zich naar binnen te praten. Vervolgens maken zij sierraden en/of bankpassen buit en vaak ook de pincode. Buiten de grote emotionele impact loopt de financiële schade vaak in de duizenden euro’s. De voorlichtingsestafette senioren organiseert interactieve voorlichting aan senioren. In een kleine huiskamersetting worden verschillende toneelstukjes van dit soort babbeltrucs gespeeld. Het gaat om echte praktijksituaties waarin senioren aangifte deden. Na zo’n toneelstukje geeft het publiek tips om dergelijke situaties te voorkomen. Dan wordt het toneelstuk op basis van deze tips nogmaals gespeeld. Vervolgens krijgen deelnemers aanvullende tips van de professionele begeleiding, meestal de wijkagent. De nadruk ligt op wat senioren zelf kunnen doen om dergelijke situaties te voorkomen. Na afloop ontvangt elke bezoeker een tipkaart in de vorm van een deursticker. Hierop staan zes belangrijke tips bij “iemand aan de deur”. Tot nu toe waren er 76 voorlichtingsbijeenkomsten, waarbij in totaal 2.848 ouderen aanwezig waren. Bezoekers vinden de bijeenkomsten leerzaam en geven aan dat het hun ook had kunnen overkomen. Het aantal aangiften steeg in 2011 met ruim 30% ten opzichte van 2010. Het aantal meldingen van pogingen tot babbeltrucs steeg zelfs met 300 procent. Het belangrijkste resultaat is dat senioren door deze aanpak bewuster en alerter zijn.

Meer info

Senioren & veiligheid:
www.politiekeurmerk.nl/bewoners/senioren_en_veiligheid
www.anbo.nl

5. Eisen en aanbevelingen

Woning

Eisen

W1	Deuren: verlichting en zicht	30
W2	Deuren: inbraakwerendheid	33
W3	Ramen en ventilatieopeningen: inbraakwerendheid	36
W4	Kelderramen, luiken, lichtkoepels en dakramen: inbraakwerendheid	38
W5	Rookmelders	39
W6	Voorlichting en informatie	40

Eisen en aanbevelingen

Om aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw te voldoen, moeten alle eisen per categorie gehaald worden.

W1 Deuren: verlichting en zicht

Wat Bij deuren die volgens de definitie 'Bereikbaarheid' (bijlage 1) toegang tot de woning kunnen geven en die zichtbaar zijn vanaf de openbare weg of vanuit andere woningen, is een verlichtingsarmatuur aangebracht. Vanachter de voordeur kunnen bewoners zien wie er voor de deur staat.

Eis W1 geldt voor deuren op de begane grond (zowel voor eengezinswoningen als van flats) en (balkon)deuren op de eerste en tweede woonlaag als deze door opklimming bereikbaar zijn volgens de definitie 'Bereikbaarheid' (bijlage 1) en er geen verlichting is op de begane grond, behorende bij de te beoordelen woning.

- Hoe**
1. Bij voor-, zij- en achterdeuren op de begane grond is een verlichtingsarmatuur gemonteerd, tenzij een openbare verlichtingsarmatuur binnen 7,5 meter aanwezig is of aan de eis voor verlichting van deuren op de galerij C2 wordt voldaan.
  2. Bij (balkon)deuren op de eerste en tweede woonlaag is een verlichtingsarmatuur gemonteerd, als de deur volgens de definitie 'Bereikbaarheid' (bijlage 1) bereikbaar is, met een maximale hoogte van 5,5 meter vanaf het maaiveld of aansluitend terrein. Dit verlichtingsarmatuur hoeft niet aanwezig te zijn op het moment dat de 'routing' naar de balkondeur wordt verlicht.
  3. Als de voordeur in een nis ligt, die dieper is dan veertig centimeter, moet bij deze deur altijd een verlichtingsarmatuur zijn aangebracht. Dit verlichtingsarmatuur dient de deur direct aan te schijnen.
  4. Als meerdere deuren in een gevelvlak aanwezig zijn, kan volstaan worden met een centraal aangebracht verlichtingsarmatuur, die deze deuren binnen een afstand van 7,5 meter verlicht.
  5. Bij achterdeuren, zijdeuren, bereikbare balkondeuren en bergingsdeuren is het onder voorwaarden toegestaan om zonne-energie-lampen, werkend op bewegingsdetectie te plaatsen. De voorwaarden zijn dat in de CE-verklaring de volgende zaken opgenomen zijn:
    - verlichtingsniveau tenminste 2 lux (Em) gehaald wordt, gemeten op de vloer tot 1 meter vanaf de deur bij een montagehoogte van 1,8 m.
    - kleurweergave: tenminste 70 (Ra).
    - minimale brandduur: tenminste 40 dagen bij 20 schakelingen per nacht.
    - brandtijd bij detectie: tenminste 20 sec.
    - de lamp is voorzien van bewegingsdetectie – registratiehoek van tenminste 120 graden.
    - accu automatische oplading via het zonnepaneel. Bij voorkeur ook oplaadbaar door middel van oplaadadapter.
    - bescherming: tenminste IP 44. Veelal staat dit op de productinformatie omschreven.
  6. Vanachter de voordeur kan de bewoner zien wie er voor de voordeur staat, bijvoorbeeld door een gunstige positie van ramen of door toepassing van een deurruit, een deurspion of een SKG gecertificeerde kierstandhouder. De deurruit of deurspion hebben hier de voorkeur.

Zie ook W2

Fout: verlichting ontbreekt hier. De combinatie verlichting, zicht en goed hang- en sluitwerk had een inbraak(poging) in veel gevallen kunnen voorkomen.

Goed: bezoekers zijn goed zichtbaar.

Vervolg W1

Toepassing en interpretatie**Bereikbare entrees**

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen benoemt alle deuren op de begane grond, zowel voordeur, achterdeur als tuindeuren of schuifpui, als bereikbare entrees voor een inbreker. Ook garagedeuren en bergingsdeuren vallen onder de definitie, als ze toegang geven tot de woning (dus als er een verbinding of tussendeur is van de garage of berging naar de woning). Deuren die op een volledig afgeschermd tuin uitkomen, zijn vaak door overklimming ook bereikbaar. Ook deze deuren moeten dus voldoen aan deze eis. De verlichting bij deuren van garages en bergingen die geen toegang geven tot de woning, is geregeld in eis C9. Voordeuren van woningen in een woongebouw aan een galerij of middencorridor, vallen ook onder W1. De verlichting wordt in deze gevallen echter afgestemd op de verlichting in gemeenschappelijke ruimten (C2). Als een balkon opklimbaar is vallen balkondeuren op de eerste en tweede woonlaag, indien gelegen binnen 5,5 meter van het aansluitend terrein, ook onder W1. Dit geldt zowel voor flats als eengezinswoningen. Balkondeuren op hogere verdiepingen vallen hier niet onder. Als balkondeuren door een verlichtingsarmatuur binnen 7,5 meter goed worden verlicht, hoeft er geen verlichtingsarmatuur gemonteerd te worden. Hierbij geldt wel dat dit openbare of algemene verlichting moet zijn, of een ander armatuur van dezelfde woning.

Zichtbare entrees

Als zij- en achterdeuren vanaf de openbare weg of vanuit andere woningen niet zichtbaar zijn, hoeft bij deze deuren geen verlichtingsarmatuur aangebracht te worden (bijvoorbeeld bij een vrijstaande woning in het bos of bij een achterdeur van een vrijstaande woning die aan een weiland grenst).

Verlichtingsarmatuur

Eis W1 geeft aan dat een bewoner vanachter de voordeur moet kunnen zien wie er voor de deur staat. Omdat ook in het donker aan deze eis moet worden voldaan, is licht bij de voordeur noodzakelijk. Als het verlichtingsarmatuur achter de persoon die voor de deur staat is aangebracht, of te hoog hangt, ontstaan schaduwen. Dit vermindert de herkenbaarheid van gezichten. Het meest effectief is een verlichtingsarmatuur naast de sluitzijde van de deur. De voorkeur gaat uit naar een vandalismebestendig verlichtingsarmatuur met schemerschakelaar (SKG KE 571). Een verlichtingsarmatuur waarop het huisnummer van de woning is aangebracht, zorgt voor een duidelijke herkenbaarheid en kan hulpverleners helpen de woning snel te vinden. Verlichtingsarmaturen, met uitzondering van de verlichtingsarmatuur bij de voordeur, worden bij voorkeur opgehangen op 2,7 meter hoogte. Hierdoor is de spreiding van het licht het best en ontstaat in de meeste gevallen geen overlast in slaapkamer(s) op de eerste etage.

Zichtbaarheid

Een bewoner moet, voordat hij de voordeur opent, de keuze kunnen maken of hij degene die voor de deur staat binnenlaat. Daarom is het belangrijk dat een bewoner deze persoon kan herkennen. De voorkeur is om een heldere glasruit in of naast de deur of een deurspion toe te passen. Ook kan een SKG gecertificeerde kierstandhouder worden toegepast. De montagehoogte van de spion hangt af van de wensen van de bewoner. Omdat de tijd tussen 'waarnemen wie er voor de deur staat' en 'open doen' kort moet zijn, is zicht op de voordeur vanaf een andere etage geen reden om geen deurspion of glasruit te hebben. Bij niet-transparante beglazing zie je ook niet wie er voor de deur staat. Een spion in de stijl of een video- intercom kan dan een oplossing zijn.

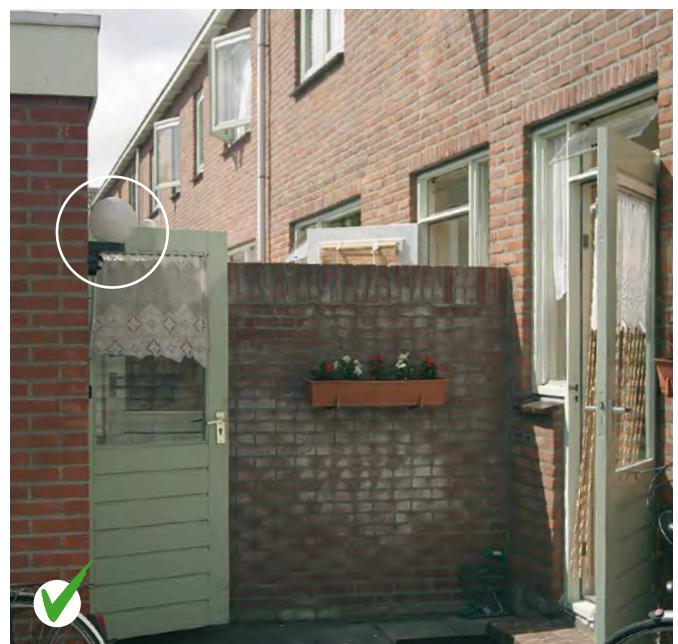
Met een deurspion met LCD-scherm kan een bewoner zien wie er voor de deur staat.

Deurspionnen zijn er in diverse soorten, variërend van een kleine lens tot een compact LCD-scherm aan de binnenkant van de deur.

Het is toegestaan om zonne-energielampen, werkend op bewegingsdetectie, onder voorwaarden te plaatsen bij achterdeuren, zijdeuren, bereikbare balkondeuren en bergingsdeuren. De zonne-energiearmaturen kunnen niet gebruikt worden voor het aanlichten van meerdere deuren binnen een afstand van 7,5 meter en voor een route naar een hoger gelegen balkon. Deze zijn voornamelijk niet geschikt voor achterpadverlichting en verlichting bij de voordeur.

Nis

Als het zicht vanuit de omgeving op de voordeur wordt beperkt, bijvoorbeeld door ligging in een nis, kan buitenverlichting dit compenseren. Op deze manier is iemand die voor de deur staat ook zichtbaar vanaf de openbare weg. Daarom is in eis W1 opgenomen dat een verlichtingsarmatuur moet worden aangebracht als de nis meer dan veertig cm diep is. Dit verlichtingsarmatuur moet de deur direct aanschijnen. Indien een nis drie keer zo breed is als diep, dan is er voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen geen sprake van een nis.

Goed: deze lamp verlicht achterdeur en bergingsdeur.

W1 Vervolg

Bij elke achterdeur een werkende lamp. Voor verlichting vrijstaande bergingen zie eis C9.

Combineren van verlichting

Als richtlijn voor het combineren van verlichting in de tuin bij de achtergevel en de bergingsdeur geldt een afstand van maximaal 7,5 meter. De afstand is afhankelijk van de situering van deuren. Het verlichtingsarmatuur moet namelijk alle deuren die binnen een straal van 7,5 meter liggen, direct kunnen verlichten.

Verlichting: (balkon)deur eerste en tweede woonlaag

Indien op de begane grond verlichting is aangebracht en de bereikbare balkondeuren op de eerste en tweede woonlaag tot een andere woning behoren, moeten bij deze balkondeuren verlichtingsarmaturen geplaatst worden. Dit is niet nodig als er algemene verlichting van het woongebouw is. Of wanneer de deur binnen een straal van maximaal 7,5 meter wordt aangeschreven door een openbare verlichtingsarmatuur (gemeten vanaf het verlichtingsarmatuur tot een hoogte van 1,8 meter bij de betreffende deur).

Verlichting: is het een deur of een raam?

Regelmatig worden gevelelementen toegepast die sluiten als een raam, maar nagenoeg het formaat hebben van een deur, zonder de functionaliteit van een deur. Om misverstanden te voorkomen is het volgende bepaald: indien bij een gevelelement geen enkel bedieningspunt aan de buitenzijde is aangebracht (ook geen blind beslag) en niet functioneert als deur, dan mag dit gevelelement ongeacht de grootte als raam worden beschouwd. Hier hoeft dan geen verlichting te worden aangebracht.

Aanbeveling: zichtbaarheid vanaf de openbare weg

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen adviseert dat de voordeur vanaf de openbare weg zichtbaar is. Voor huizen die onder de eisen van nieuwbouw worden ontwikkeld is dit een eis. Bij bestaande huizen is deze eis misschien niet altijd (meer) te realiseren. Soms kan, door het aanpassen van groenvoorziening of het verplaatsen van een schutting, zicht op de voordeur mogelijk gemaakt worden.

Het meest effectief is verlichtingsarmatuur aan de sluitzijde van de deur.

Door eenvoudige opklimmogelijkheden (regenpijp) is het tweede balkon bereikbaar en gelegen binnen 5,5 m vanaf het maaiveld. Daar dient dus ook verlichting te komen.

Deuren: inbraakwerendheid W2

Wat Deuren die volgens de definitie 'Bereikbaarheid' (bijlage 1) toegang tot de woning verschaffen, zijn tenminste drie minuten inbraakwerend.

W2 geldt ook voor deuren van bergingen of schuren als deze toegang geven tot de woning.

- Hoe**
1. Er is een gevelement toegepast dat:
    - voorzien is van een goedgekeurde combinatie van producten zoals genoemd in de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn en Productenlijst (drie minuten inbraakwerendheid);
    - of
    - door een erkend keuringsinstituut op basis van de vigerende NEN 5096, weerstandsklasse 2 is getest en goedgekeurd;
    - of
    - door een erkend keuringsinstituut op basis van toetsing en goedkeuring een conformiteitsverklaring (minimaal 3 minuten inbraakwerendheid) heeft verkregen;
    - of
    - waarvan de beweegbaarheid van de deur is opgeheven, door het vastschroeven van de deur in het kozijn, overeenkomstig de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn.
  2. Er is een SKG gecertificeerde voorziening tegen cilindertrekken toegepast van tenminste 15 Kn.
  3. Kwaliteit van het glas moet tenminste enkelvoudig float- of draadglas zijn. Iedere andere specificatie, waarbij tenminste een glasplaat enkelvoudig float- of draadglas is, is toegestaan. Bij toepassing van gelaagde beglazing is de minimale kwaliteit P1A.
  4. Bij deurruiten kleiner dan 1,2 m², waarvan beide dagmaten vijftien cm of groter zijn, is plaatsing van glas uitgevoerd conform de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn.
  5. Indien er een sleutelkluisje is toegepast dient dit ten minste een SKG**® gecertificeerd sleutelkluisje te zijn.
  6. Bereikbare naar buiten draaiende deuren die voorzien zijn van een insteekslot met een halve cilinder aan de binnenkant zijn voorzien van gecertificeerd (tenminste SKG**®) blind beslag.
  7. Indien de deur toegang verschaft tot een unit voor studentenhuisvesting mag deze maximaal vier kamers tellen.

Zie ook W1

Toepassing en interpretatie

Eis W2 geldt voor alle bereikbare deuren van woningen en voor deuren van garages, schuren en bergingen die toegang tot een woning geven. De inbraakwerendheid van deuren en bergingen, schuren en garages die geen toegang geven tot een woning is geregeld in eis C8.

Goedgekeurde producten

Het keuren van een compleet gevelement geschiedt aan de hand van de NEN 5096, weerstandsklasse 2. Hang- en sluitwerk keuren gebeurt op basis van de BRL 3104. In de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst wordt verwezen naar goedgekeurde producten.

Glas

Een ruit met een oppervlak van minder dan 1,2 m² is makkelijk verwijderbaar door het geringe gewicht. Maatregelen tegen het verwijderen staan in de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst. De norm 1,2 m² als maximale oppervlakte van het glasoppervlak komt uit de NEN 5096, weerstandsklasse 2. Let op:

- Als glaslatten worden vastgeschroefd, hoeven alleen verticale latten vastgezet te worden.
- Als de dagmaat van een raam kleiner is dan vijftien centimeter, hoeft niets vastgezet te worden. Ook na uittomen van de ruit kan niemand door zo'n kleine opening naar binnen.
- Gehard glas is in beginsel niet inbraakwerend. Meestal wordt dit opgelost met een barrièrevoorziening (zie de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst). Er zijn geattesteerde hardglazen ramen leverbaar.

Tip

Indien een sleutelkluisje is voorzien van een cilinder, wordt aanbevolen een SKG ***® cilinder toe te passen.

Bepaalde enkelvoudige glassoorten zoals gehard glas en 'glas in lood' in een bereikbare deur van een woning zijn niet toegestaan. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen kijkt bij glas voornamelijk naar de plaatsing van glaslatten. Zijn glaslatten aan de binnenzijde geplaatst, dan kan een inbreker er niet bij en is het in principe dus in orde. Toch wordt geadviseerd de glaslatten aan de binnenzijde te verlijmen. Bij glaslatten aan de buitenzijde moeten maatregelen getroffen worden. Verticale glaslatten moeten dan zes centimeter vanuit de hoeken en vervolgens minimaal om de twintig centimeter worden vastgeschroefd met roestvrijstalen kruiskopschroeven. Ze mogen ook over de hele lengte worden vastgezet met hechtende kit. Kitten én schroeven mag uiteraard ook. Inmiddels is er nog een andere optie toegestaan en wel het nagelen van alle glaslatten. De voorwaarden waaronder dit is toegestaan staan in de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn vermeld. Omdat uit onderzoek blijkt dat inbrekers zelden glaslatten losschroeven, is de toepassing van beveiligde schroeven niet verplicht. Er bestaat ook nog een methode die het uittomen van buitenbeglazing voorkomt. Daarbij wordt lijmende kit (MS-Polymer) aangebracht overeenkomstig de Nederlandse Praktijk Richtlijn (NPR) 3577. De glasbranche past deze nieuwe manier van kitten steeds vaker toe. Op het hout van het kozijn en op het glas wordt een randje van minimaal vijf millimeter lijmende kit aangebracht. Uit een test bleek dat het hierdoor onmogelijk was om een ruit er in zijn geheel uit te krijgen. Voordeel van deze methode is dat de ruit in de deur kan worden vastgezet, zonder dat de ruit verwijderd hoeft te worden, terwijl voor de glaslatten dan geen verdere maatregelen noodzakelijk zijn.

W2 Vervolg

Comfortslot

Tip tegen flipperen

Flipperen is het terugdrukken van de dagschoot, bijvoorbeeld met een stevig dun, soepel plastic kaartje. Het nachtslot gebruiken (ook overdag) voorkomt deze veel toegepaste inbraakmethode. Ook een anti-inbraakstrip lost dit probleem op.

Indien de deur niet op het nachtslot zit, kan de dagschoot eenvoudig worden "geflipperd" met een stuk plastic.

Gebruiksvriendelijkheid

Gebruiksvriendelijkheid is een belangrijke stimulans om beveiligingsvoorzieningen daadwerkelijk te gebruiken, zeker voor oudere bewoners. Een bijzetslot op kniehoogte is niet gebruiksvriendelijk voor iemand die moeilijk kan bukken. Hoewel gelijksluitendheid in de bestaande bouw niet verplicht is, is het zo dat deursloten die met één sleutel te bedienen zijn, bewoners motiveren om sloten daadwerkelijk te gebruiken. Deuren zijn makkelijk te bedienen als:

- Sloten gelijksluitend zijn.
- Er zo min mogelijk bedieningspunten zijn.
- Hendels en sloten eenvoudig en licht te bedienen zijn.

Als toch met bijzetsloten gewerkt moet worden, dan liefst maar met één. Seniorensloten, ook wel comfortsloten of topsloten genoemd, zijn gebruiksvriendelijk. Hulpbehoevenden kunnen voordeel hebben van cilinders met een T-koppeling. Deze voorziening wordt ook wel een nood- en gevaarsluiting of noodinrichting genoemd. Hulpverleners kunnen het slot dan van buitenaf met een sleutel openen, zelfs als een sleutel aan de binnenzijde in de cilinder zit. Normaal gesproken kan dit niet.

Cilinders en cilindertrekbeveiliging

Als goed inbraakwerend bouwbeslag is toegepast en als dit bouwbeslag de cilinder goed afschermt, kunnen inbrekers de 'Bulgarese inbraakmethode', waarbij ze de cilinder bijvoorbeeld met een Bahco breken, niet toepassen. Twee en drie sterren-cilinders (SKG) hebben een boorbeveiliging. Daarnaast zijn er cilinders te koop die de cilindertrekmethode (15 Kn) kunnen weerstaan (SKG drie sterren). Ook bestaat er inbraakwerend beslag met een cilindertrekbeveiliging. Voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw is cilindertrekbeveiliging met een kracht van 15Kn al langer een eis. Voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw is dit met ingang van 1 april 2014 ook een eis geworden.

Cilindertrekbeveiliging is een eis binnen het PKVW.

Vervolg W2

Balkon- en tuindeuren

Naar buiten draaiende balkon- en tuindeuren die voorzien zijn van een slot met een halve cilinder moeten tevens voorzien zijn van blind veiligheidsbeslag (SKG**®).

Dit geldt niet voor deuren die voldoen aan weerstandsklasse 2 van de NEN 5096; voor schuifdeuren en voor deuren die voorzien zijn van een gecertificeerd bijzetslot (SKG **®) of twee gecertificeerde grendels/ raamboompjes (SKG*®). De deur (dagschoot) moet van buitenaf wel met een deurkruk bediend kunnen worden.

Aanbeveling: vluchtvriendelijke deur

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen raadt aan om tenminste één deur van de woning vluchtvriendelijk uit te voeren. Dit betekent dat iemand het huis zonder sleutel kan verlaten, bijvoorbeeld bij brand. De deur is vanaf de buitenkant uiteraard wel goed op slot. Inbraakwerendheid is een eis en blijft ook bij vluchtvriendelijke deuren van toepassing. De deur is voorzien van een sluiting zoals een draaiknopcilinder, of een ander mechanisme dat opening van binnenuit mogelijk maakt zonder een sleutel te gebruiken. Indien er glas binnen 1 meter van het bedieningspunt aan de binnenzijde van de deur aanwezig is, dan dient dit inbraakwerende beglazing te zijn conform P4A. De gestelde maatregelen zijn bedoeld voor de zekerheid van inbraakwerendheid van de woning. Er kunnen andere materialen (bijvoorbeeld polycarbonaat) als gelijkwaardige oplossing worden toegepast. Hiertoe dient een verklaring van een erkend keuringsinstituut overlegd te worden. Verder dient er of een anti-manipulatieplaat te worden toegepast die aanboren van de cilinder tegengaat, of een gecertificeerde niet manipuleerbare draaiknopcilinder (zie lijst AA van de Productenlijst). Tot slot dient bij een brievenbusopening die zich binnen een afstand van 1 meter van het bedieningspunt van de deur bevindt, een brievenbusafscherming geplaatst te worden.

Tip tegen hengelen

Met een haakje door de brievenbus of andere opening, kan een inbreker vaak de dagschoot bedienen. De remedie: het nachtslot gebruiken. Een postbak, postzak, of een afschermplaat aanbrengen werkt ook. Bij het aanbrengen van een afschermplaat kan de functionaliteit van de brievenbus beperkt worden. Of de brievenbus in de deur afsluiten en een buitenbrievenbus aanbrengen.

Hengelen

Kwaliteit van deur en kozijn

Controleer de kwaliteit van deuren en kozijnen. Zijn deze van slechte kwaliteit, dan is het niet mogelijk om te voldoen aan de eis 'drie minuten inbraakwerendheid', ook al wordt een goede combinatie van producten toegepast.

Het kozijn is dusdanig beschadigd dat het hersteld en mogelijk vervangen moet worden.

Aanbeveling: kierstandhouder

In het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw is een kierstandhouder in 2011 een eis geworden. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen geeft in de bestaande bouw als aanbeveling aan dat er een kierstandhouder geplaatst kan worden bij de voordeur, tenzij er technische en/of functionele beperkingen zijn. Een voorbeeld hiervan is een gang die nagenoeg even breed is als de voordeur. De bewoner is dan niet in staat om door de ontstane kier te communiceren of een document aan te pakken. Een kierstandhouder heeft dan ook geen meerwaarde. De kierstandhouder moet voldoen aan SKG KE 573.

W3 Ramen en ventilatieopeningen: inbraakwerendheid

Wat Ramen en ventilatieopeningen, die volgens de definitie 'Bereikbaarheid' (bijlage 1) bereikbaar zijn, zijn tenminste drie minuten inbraakwerend.

- Hoe**
1. Aan ramen of ventilatieopeningen waarvan één van de dagmaten kleiner is dan vijftien centimeter, stelt het Politiekeurmerk geen eisen.
  2. Er is een gevelelement (een raam of ventilatieopening) toegepast:
    - dat voorzien is van een goedgekeurde combinatie van producten zoals genoemd in de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst (minimaal drie minuten inbraakwerendheid);
    - of
    - door een erkend keuringsinstituut op basis van de vigerende NEN 5096, weerstandsklasse 2 is getest en goedgekeurd;
    - of
    - dat door een erkend keuringsinstituut op basis van toetsing en goedkeuring een conformiteitsverklaring (minimaal 3 minuten inbraakwerendheid) heeft verkregen;
    - of
    - waarvan de beweegbaarheid van de deur is opgeheven, door het vastschroeven van de deur in het kozijn overeenkomstig de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn;
    - of
    - waarvan het raam is vervangen door een vaste vakvulling, eventueel met een ventilatierooster, conform de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn.
  3. Bij beweegbare en vaste ramen met een glasoppervlakte kleiner dan 1,2 m², waarvan beide dagmaten vijftien cm of groter zijn, is plaatsing van glas uitgevoerd conform de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn.
  4. Kwaliteit van het glas moet tenminste enkelvoudig float-of draadglas zijn. Iedere andere specificatie, waarbij tenminste een glasplaat enkelvoudig float-of draadglas is, is toegestaan. Bij toepassing van gelaagde beglazing is de minimale kwaliteit P1A.

Zie ook W4

Fout: raam is te groot om niet beveiligd te zijn.

Toepassing en interpretatie

Eis W3 geldt voor alle bereikbare ramen van de woning en voor ramen van garages, schuren en bergingen die toegang tot de woning geven. De inbraakwerendheid van ramen in bergingen, schuren en garages die geen toegang geven tot een woning, is geregeld in eis C8.

Glas

Een ruit met een oppervlak van minder dan 1,2 m² is makkelijk verwijderbaar door het geringe gewicht. Maatregelen tegen het verwijderen staan in de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst. De norm 1,2 m² als maximale oppervlakte van het glasoppervlak komt uit de NEN 5096, weerstandsklasse 2. Let op:

- Als glaslaten worden vastgeschroefd, hoeven alleen verticale latten vastgezet te worden.
- Als de dagmaat van een raam kleiner is dan vijftien centimeter, hoeft niets vastgezet te worden. Ook na uitznemen van de ruit kan niemand door zo'n kleine opening naar binnen.
- Gehard glas is in beginsel niet inbraakwerend. Meestal wordt dit opgelost met een barrièrevoorziening (zie PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst). Er zijn geattesteerde hardglazen ramen leverbaar. In een bereikbaar raam van een woning zijn bepaalde enkelvoudige glas-soorten zoals gehard glas, 'glas in lood' niet toegestaan.

Glaslaten

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen kijkt bij glas voornamelijk naar de plaatsing van glaslaten. Zijn glaslaten aan de binnenzijde geplaatst, dan kan een inbreker er niet bij en is het dus in orde. Bij glaslaten aan de buitenzijde moeten bewoners maatregelen treffen. Verticale glaslaten moeten dan zes centimeter vanuit de hoek en minimaal om de twintig centimeter worden vastgeschroefd en/of over de hele lengte worden vastgezet met hechtende kit. Kitten én schroeven mag uiteraard

Vervolg W3

ook. Omdat uit onderzoek blijkt dat inbrekers zelden glaslatten los-schroeven, is de toepassing van beveiligde schroeven niet verplicht.

In plaats van de verticale glaslatten vastschroeven is het ook toegestaan om alle glaslatten bij buitenbeglazing te nagelen onder andere op voorwaarde dat er een afwateringskitrand (glas-glaslat en glas-sponning) wordt aangebracht. Voor de specifieke toepassing wordt verwezen naar de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn.

Inmiddels bestaat er nog een methode die het uitnemen van buitenbeglazing voorkomt. Daarbij wordt lijmende kit (MS-Polymer) aangebracht overeenkomstig de Nederlandse Praktijk Richtlijn (NPR) 3577. De glasbranche past deze nieuwe manier van kitten steeds vaker toe. Op het hout van het kozijn en op het glas wordt een randje van minimaal vijf millimeter lijmende kit aangebracht. Uit een test bleek dat het hierdoor onmogelijk was om een ruit er in zijn geheel uit te krijgen. Voordeel van deze methode is dat de ruit in het kozijn kan worden vastgezet, zonder dat de ruit verwijderd hoeft te worden, terwijl voor de glaslatten dan geen verdere maatregelen noodzakelijk zijn.

Kwaliteit van raam en kozijn

Controleer de kwaliteit van ramen en kozijnen. Zijn deze van slechte kwaliteit, dan is het niet mogelijk om te voldoen aan de norm 'drie minuten inbraakwerendheid', ook al wordt een goede combinatie van producten toegepast.

Gebruiksvriendelijkheid

Ramen die eenvoudig te bedienen zijn (gebruiksvriendelijk), zorgen ervoor dat bewoners hang- en sluitwerk makkelijk kunnen gebruiken. Dit speelt zeker een rol voor ouderen en gehandicapten. Hoewel gelijksluitendheid in de bestaande bouw niet verplicht is, is het zo dat raamsloten die met één sleutel te bedienen zijn, bewoners motiveren om sloten daadwerkelijk te gebruiken. Ramen zijn makkelijk te bedienen als:

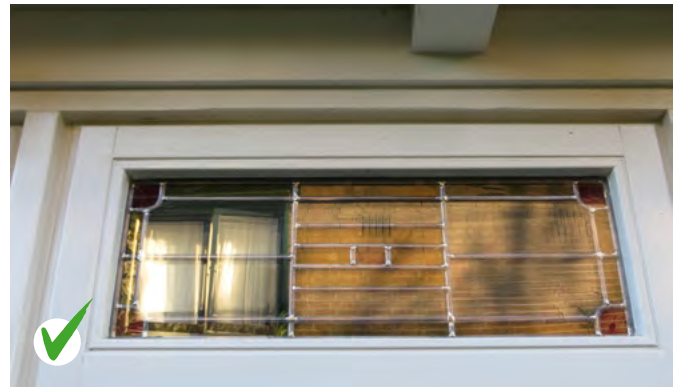
- Sloten gelijksluitend zijn.
- Er zo min mogelijk bedieningspunten zijn.
- Hendels en sloten eenvoudig en licht te bedienen zijn.
- Bedieningspunten op bereikbare hoogte geplaatst zijn, bij voorkeur tussen de 0,9 meter en 1,4 meter hoogte. Met name de bediening van bovenlichten verdient de aandacht.

Fout: ramen moeten wel afgesloten zijn als bewoners niet thuis zijn.

Barrièrevoorziening als ramen vaak openstaan

Ramen die in verband met ventilatie vaak openstaan zoals wc- en badkamerramen, kunnen effectief worden beveiligd met een barrièrevoorziening. In de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst wordt verwezen naar goedgekeurde barrièrevoorzieningen.

Een bovenlicht met glas in lood, uitgevoerd als dubbelglas.

Fout: product is niet gecertificeerd en sleutel zit in het raamboompje.

Goed: elektrische raamuitzetting met afstandsbediening zorgt voor gebruiksgemak.

W4 Kelderramen, luiken, lichtkoepels en dakramen: inbraakwerendheid

Wat Kelderramen, luiken, lichtkoepels en dakramen die volgens de definitie 'Bereikbaarheid' (bijlage 1) toegang tot de woning kunnen geven, zijn tenminste drie minuten inbraakwerend.

- Hoe**
1. Aan kelderramen, lichtkoepels of dakramen waarvan één van de dagmaten kleiner is dan vijftien centimeter, stelt het Politiekeurmerk geen eisen.
  2. Kelderramen en/of luiken lager dan het grondoppervlak, beschouwt het Politiekeurmerk Veilig Wonen als bereikbaar en moeten daarom beveiligd zijn volgens eis W3. Indien kelderramen en/of luiken onbereikbaar zijn gemaakt met afsluitbare roosters, wordt dit als interpretatievraagstuk voorgelegd aan de Commissie van Compenserende Maatregelen.
  3. Beweegbare en niet beweegbare lichtkoepels zijn:
    - door een erkend keuringsinstituut op basis van de vigerende NEN 5096, weerstandsklasse 2 getest en goedgekeurd;
    - of
    - hebben door een erkend keuringsinstituut op basis van toetsing en goedkeuring een conformiteitsverklaring (minimaal 3 minuten inbraakwerendheid) verkregen;
    - of
    - zijn voorzien van een geteste en goedgekeurde combinatie van producten zoals genoemd in de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst (minimaal drie minuten inbraakwerendheid).
  4. Indien een niet beweegbare lichtkoepel is gemaakt van slagvast materiaal (bijvoorbeeld polycarbonaat) dan is de lichtkoepel bevestigd met beveiligde schroeven en/of moeren.
  5. Dakramen moeten beveiligd zijn volgens W3.

Zie ook W3

Toepassing en interpretatie

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen beschermt alle privéruimten tegen inbraak. De psychologische barrière om via een lichtkoepel een woning te betreden, is relatief groot. De dader loopt het risico zich te verwonden en moet een andere vluchtweg veiligstellen, waarlangs hij de woning met de buit kan verlaten. Omdat lichtkoepels over het algemeen makkelijk bereikbaar en eenvoudig te manipuleren zijn, stelt het Politiekeurmerk Veilig Wonen toch eisen aan lichtkoepels. Soms komen lichtkoepels en dakramen voor in bergingen en garages. Ook deze moeten, net als andere gevelementen in de berging en garage zelf, inbraakwerend zijn. Als een berging of garage toegang geeft tot de woning, moet deze worden beveiligd volgens de W-eisen. In alle overige situaties valt de beveiliging van de berging of garage onder de C-eisen. Indien niet beweegbare lichtkoepels van aantoonbaar slagvast materiaal zijn gemaakt en zijn bevestigd met beveiligde schroeven en/of moeren, is het niet nodig om de lichtkoepel te voorzien van producten die in de vigerende Beveiligingsrichtlijn en Productenlijst zijn omschreven. Indien kelderramen en/of luiken onbereikbaar zijn gemaakt met afsluitbare roosters, wordt dit als interpretatievraagstuk voorgelegd aan de Commissie van Compenserende Maatregelen.

Goed wanneer lichtkoepel voldoet aan weerstandsklasse 2 van de NEN 5096.

Goed wanneer lichtkoepel voldoet aan weerstandsklasse 2 van de NEN 5096.

Goed: lichtkoepel voldoet aan weerstandsklasse 2 van de NEN 5096.

Rookmelders W5

Wat Bewoners worden tijdig gealarmeerd als rook ontstaat.

- Hoe**
1. Op ieder vloerniveau van de woning moet minstens één goed werkende rookmelder geplaatst zijn. Dit geldt niet voor een ruimte waarvan de hoogte lager is dan 1,90 meter of de beloopbare vloeroppervlakte met een minimale hoogte van 1,90 meter minder is dan 8 m².
  2. Bij plaatsing van de rookmelder dient zoveel mogelijk rekening te worden gehouden met het bij de rookmelder behorende plaatsingsvoorschrift.
  3. Indien een rookmelder al is geplaatst en deze goed functioneert, kan deze in principe blijven zitten.
  4. Als een rookmelder nog geplaatst moet worden, is deze tenminste voorzien van een CE-merkteken op basis van de EN 14604.

Aanbevelingen:

- Aanbevolen wordt om een rookmelder te plaatsen die is getest en gecertificeerd door een erkend keuringsinstituut op basis van de vigerende BRL 6501.
- Tevens wordt aanbevolen om iedere rookmelder na 10 jaar te vervangen.

Toelichting

Een rookmelder zorgt ervoor dat bewoners op tijd worden gewaarschuwd voor rookontwikkeling. Vooral 's nachts is dat van levensbelang. Als de rookmelder bewoners tijdig alarmeert bij brand, hebben zij extra tijd de woning te ontvluchten.

Toepassing en interpretatie

Uit onderzoek blijkt dat mensen niet snel wakker worden van rook in de woning. Het lawaai van een werkende rookmelder wekt de meeste mensen wel. Hierdoor hebben bewoners de gelegenheid te vluchten. Rookmelders moeten regelmatig getest worden. Daarom hebben de meeste rookmelders een testknop. Rookmelders worden op ieder vloerniveau (begane grond en etages) op een centrale plaats geplaatst. In de meeste gevallen is dit de hal op de begane grond en de overloop op de etages. Rookmelders mogen niet afgaan bij 'normaal' gebruik van de woning. In de bestaande bouw is een 'studio' of onbenoemde ruimte op de tweede bouwlaag volgens de bouwrichtlijnen geen slaapkamer. Deze wordt echter wel regelmatig als slaapkamer gebruikt. Op iedere verdieping, inclusief de begane grond, moet een rookmelder geplaatst worden. Alleen optische rookmelders mogen worden geplaatst. Als de rookmelder aangesloten is op het lichtnet dan moet deze voorzien zijn van een back-upbatterij. Er zijn rookmelders die een batterij hebben met een levensduur van vijf of tien jaar. Door koppeling van rookmelders is gewenst, maar is geen eis.

Meer informatie over brandveiligheid zie de themapagina Woningbrand op pagina 20.

Plaatsing

Rookmelders moeten zoveel mogelijk volgens de montagevoorschriften aan het plafond en bij voorkeur in het midden van de ruimte geplaatst worden. Verder moeten rookmelders minstens vijftig centimeter uit de hoek/wanden geplaatst worden. In de montagevoorschriften staan ook de plaatsingsvoorschriften zoals die in de NEN 2555 zijn omschreven. Hier moet zoveel mogelijk rekening mee worden gehouden. Indien een in een eerder stadium geplaatste rookmelder goed functioneert, kan deze in principe blijven zitten.

Advies aan de installateur en bewoner

Test rookmelders minstens één keer per maand. Voor een goede en blijvende werking moeten rookmelders minstens tweemaal per jaar afgestoft worden. Tijdens extra stoffige omstandigheden, bijvoorbeeld tijdens een verbouwing of een grote schoonmaak, kan de rookmelder tijdelijk afgedekt worden met de meegeleverde stofhoes. Er zijn rookmelders te verkrijgen met batterijen die een lange levensduur (vijf of tien jaar) hebben. Veelal staat in de productbeschrijving dat het verstandig is om de rookmelders elke tien jaar te vernieuwen.

hoogte van de ruimte (Rh)m		afstand tussen rookgevoelig element en plafond (Dv) mm					
		dakhelling < 15 graden		dakhelling 15 – 30 graden		dakhelling > 30 graden	
groter dan	tot en met	Min	Max	Min	Max	Min	Max
0	6	30	200	200	300	300	500
6	8	70	250	250	400	400	600

De dakhelling is de hoek tussen het dakvlak en de horizon. Zijn de beide dakhellingen niet gelijk, dan moet met de kleinste helling worden gerekend.

Probeer de rookmelder altijd zo goed mogelijk te plaatsen volgens deze tabel.

W6 Voorlichting en informatie

Wat Bewoners worden voorgelicht over veilig gedrag.

Hoe Bij het uitbrengen van het advies ontvangen bewoners (schriftelijke) informatie, waarin aandacht wordt besteed aan goed gebruik van de aangebrachte voorzieningen. Tevens wordt aandacht besteed aan sleutelbeheer en aan vluchtroutes in geval van brand.

Toelichting

Voorlichting wijst bewoners op de maatregelen die al genomen zijn en de stappen die zij zelf kunnen zetten om inbraak te voorkomen. De waarde van het Politiekeurmerk Veilig Wonen zit in de manier waarop bewoners met de aangebrachte voorzieningen omgaan (organisatorische maatregelen). Bijvoorbeeld:

- Zichtlijnen niet doorbreken en dicht laten groeien.
- Ramen en deuren daadwerkelijk afsluiten en de sleutels niet in het slot laten zitten.
- Voorkomen van insluiping door openstaande ramen en deuren.
- Ramen niet blokkeren of dichtmaken (bijvoorbeeld door een ruitje in of bij de voordeur af te plakken met ondoorzichtig folie).
- Weldoordacht 'uitbouwen'. Een gevolg van uitbouw kan namelijk zijn dat ramen op hoger gelegen verdiepingen bereikbaar worden (bij de bewoner of de burens).

Maak het inbrekers niet te gemakkelijk met opklimmogelijkheden zoals een kliko.

Toepassing en interpretatie

Voorlichting aan bewoners kan op meerdere manieren worden georganiseerd. Persoonlijk contact is effectiever dan alleen schriftelijk materiaal verspreiden. Ideeën voor voorlichting zijn:

- Persoonlijk kennismakingsgesprek met alle bewoners. De gemeente of woningcorporatie kan wijkgerichte acties organiseren om huis-aan-huis voorlichting te geven over het Politiekeurmerk Veilig Wonen. De voorlichter kan daarbij schriftelijk materiaal (folder of brochure) achterlaten.
- Voorlichtingsbijeenkomst voor de straat. De gemeente of een andere keurmerkpartner organiseert een voorlichtingsbijeenkomst voor bewoners van de straat bij één van de bewoners thuis. Bijkomend voordeel: straatbewoners leren elkaar kennen.
- Voorlichtingsavond voor de hele wijk. De gemeente of een andere keurmerkpartner nodigt bewoners mondeling of schriftelijk uit in het wijk- of buurtgebouw. Voorlichting over het Politiekeurmerk Veilig Wonen kan een onderdeel vormen van deze bijeenkomst.
- Schriftelijk vastleggen van goed gebruik van voorzieningen, sleutelbeheer en vluchtroutes bij brand.
- Huis-aan-huis bezorgen van schriftelijk voorlichtingsmateriaal. Dit is de minst effectieve vorm van voorlichting. Let op anderstaligen. Maatwerk op buurtniveau is nodig om resultaat te boeken.

Mogelijke gespreksonderwerpen tijdens een voorlichtingsbijeenkomst:

- Organisatorische maatregelen rond inbraakpreventie: ramen en deuren sluiten om insluiping te voorkomen.
- Bewoners wijzen op het feit dat keurmerkbeveiliging niet voldoende is voor elke inboedelwaarde.
- Mogelijke korting op de verzekeringspremie.
- Niet zomaar mensen binnenlaten in woongebouwen.
- Opletten op meelopen in parkeergarages of toegangen van woning-entrees.
- Zichtlijnen van de woning naar de openbare ruimte in stand houden. Geen hoge struiken laten groeien in de voor- of zijtuin. Niet de doorzichtige balustrade van het balkon afschermen.
- Het belang van verlichting bij achterdeur en bergingen.
- Geen ramen blokkeren of dichtmaken.
- Kierstandhouder niet gebruiken als extra slot. Maar alleen dichtdoen bij het openen van de deur als er aangebeeld wordt.
- Afspraken over poorten in achterpaden.
- Meldpunt klachten en onderhoudsmeldingen openbare ruimte. Wie is wijkbeheerder, conciërge, wijkagent.
- Aandachtspunten bij erfafscheidingen.
- Geldigheidsduur en voorwaarden certificaat Beveiligde Woning.

Vervolg W6

Een gecertificeerde kierstandhouder, te gebruiken bij het openen van de deur, niet als extra slot.

Geen ramen open laten staan.

Bel 112 bij verdachte situaties. Maak notities van het signalement of probeer een foto te maken.

Goed: gesprek aan de deur door een medewerker van gemeente of politie. Zonder afspraak hoeven deze professionals niet binnen te komen.

Divers voorlichting- en promotiemateriaal is verkrijgbaar via de CCV-webwinkel

Complex

Eisen

C1	Woongebouw: toegankelijkheid en verlichting	44
C2	Gemeenschappelijke ruimten: toegankelijkheid en verlichting	46
C3	Collectief bergingencomplex: ontsluiting, toegankelijkheid en omvang	49
C4	Collectieve (fietsen)stalling	50
C5	Achterpaden	52
C6	Parkeergarage, behorend bij het complex	54
C7	Collectieve parkeerterreinen in de open lucht behorend bij het complex	55
C8	Bergingen, schuren of garages: inbraakwerendheid	56
C9	Bergingen, schuren of garages: verlichting	58

Aanbevelingen

C10	Binnenterreinen	59
C11	Toezicht, beheer en anti-graffiti	60

Eisen en aanbevelingen

Om aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen te voldoen, moeten alle eisen per categorie gehaald worden. Als de situatie daartoe aanleiding geeft, kunnen gemeente en opdrachtgever bespreken welke aanbevelingen zij uitgevoerd willen zien.

C1 Woongebouw: toegankelijkheid en verlichting

Wat Het woongebouw is niet vrij toegankelijk. De hoofdingang is uitnodigend voor bewoners en bezoekers. Het ontsluitingssysteem biedt bewoners de mogelijkheid elkaar en bezoekers te herkennen.

- Hoe**
- Galerijen, brandtrappen en (nood)trappenhuizen zijn niet toegankelijk voor onbevoegden. Als brandtrappen en (nood)trappenhuizen toegangsdeuren hebben, voldoen deze aan C2. Als brandtrappen, galerijen en (nood)trappenhuizen afgesloten zijn met een hek, moet dit aan de volgende eisen voldoen:
    - minimaal 2,4 meter hoog;
    - zelfsluitend en beveiligd tegen 'flipperen';
    - van de binnenkant zonder sleutel te openen;
    - het bedieningspunt dient afgeschermd te worden tegen bediening vanaf de buitenzijde;
    - openingen in het hek zijn kleiner dan vijftien centimeter.
  - De hoofdingang is voorzien van een deur die voldoet aan eis C2. Daarnaast voldoet de hoofdingang aan de volgende eisen:
    - er is een bellenbord;
    - de buitendeur is van buitenaf uitsluitend door bevoegden te openen en bewoners kunnen op afstand bezoekers te woord staan (intercom) en de buitendeur ontsluiten.
  - De hoofdingang is binnen voorzien van verlichting. De gemiddelde horizontale verlichtingssterkte is daar minimaal 40 lux (Em) (gemeten op de vloer), met een gelijkmatigheid van tenminste 0,30 Uh. De kleurweergave is minimaal 60 (Ra).
  - Aan de buitenzijde is bij de entree deur minimaal 1 schemergeschakeld armatuur aangebracht met een kleurweergave van minimaal 60 (Ra).

Zie ook C2

De hoofdingang wordt goed verlicht.

Toepassing en interpretatie

Het is de bedoeling dat buitenstaanders niet zomaar het gebouw in kunnen komen. Bij voorkeur is de buitenste schil van het gebouw afgesloten. Een voor iedereen toegankelijk voorportaal of een voor iedereen toegankelijke tochtsluis is af te raden, omdat dan het risico bestaat dat ongewenste personen rondhangen, bijvoorbeeld om een kans op meelopen af te wachten. Om zo'n open hal te voorkomen, zijn postkasten bij voorkeur buiten aangebracht of zijn er doorwerppostkasten.

Toegangsdeur

De deur van de hoofdingang is een afsluitbare en zelfsluitende deur. Bewoners kunnen deze deur vanuit hun woning openen. Bij voorkeur is deze voordeur voorzien van een spreek- en/of video-installatie. De toegangsdeur tot het woongebouw is van buitenaf niet eenvoudig te openen, maar hoeft niet inbraakwerend te zijn. De deur van de woning zelf is drie minuten inbraakwerend.

Poort als mogelijke toegang

Om te voorkomen dat het bedieningspunt van het toegangshek gemanipuleerd wordt (bijvoorbeeld met de hand), kan een beschermingsplaat worden aangebracht met een minimale afstand tussen het bedieningspunt van zeventig centimeter. Als het bedieningspunt bestaat uit een draaiknopcilinder, volstaat een beschermingsplaat over het algemeen. Bestaat het bedieningspunt aan de binnenzijde uit een deurkruk, dan is een beschermingsplaat niet afdoende. Deze deurkruk kan namelijk eenvoudig met een hulpmiddel, bijvoorbeeld een stok of tak, bediend worden. Indien een deurkruk is geplaatst, dient dus een andere vorm van afscherming aangebracht te worden. Hierbij kan een kokervormige (rond of rechthoekig) afscherming een oplossing zijn.

Verlichting

In de entreehal is de eis minimaal gemiddeld 40 lux. Voor de overige gemeenschappelijke ruimten geldt de eis van minimaal gemiddeld 20 lux (zie eis C2). Deze waarden worden gemeten op de vloer. Voor openbare buitenruimten geldt eis O2. Het advies is om van buiten naar bin-

Vervolg C1

Hierop blijven folders niet liggen. Een aanbeveling binnen het keurmerk.

nen een gelijkmatige lichtovergang te creëren. Extra buitenverlichting bij de hoofdingang, maakt de lichtovergang prettiger: mensen stappen niet in een donker gat. Dit geldt zowel voor de hoofdingang als voor toegangen tot fietsenstallingen, bergingen of parkeergarages.

Afsluiten is ook bij oudere complexen mogelijk.

Verlichting buitenzijde hoofdentree

In de eisen is opgenomen dat er minimaal 1 verlichtingsarmatuur moet zijn aangebracht in de buitenzijde van het hoofdentree. Soms is het zeer lastig om deze armaturen aan te brengen, bijvoorbeeld als gevels volledig van glas zijn.

Is dat het geval, dan is het toegestaan de verlichting van binnenuit te realiseren onder de volgende voorwaarden:

- De verlichting aan de binnenzijde bij de gevel is minimaal 40 lux.
- De gevel is volledig transparant.
- Brievenbussen zijn zodanig geplaatst dat deze de verlichting maar beperkt hinderen.

Tip: elektrische schuifdeur

Bestaat de toegang uit een elektrische schuifdeur dan is het belangrijk dat deze niet met de hand open te drukken is. Indien sprake is van een uitloopsensor aan de binnenzijde dan is deze niet van buitenaf te beïnvloeden. Manipulatie van een dergelijke sensor komt vaak voor wanneer de sensor in het midden van twee schuivende delen van het entree geplaatst wordt. Het is dan eenvoudig om de deur van buitenaf te openen door een folder tussen de deurborstels te bewegen.

Er is goed zicht, maar let er op dat er geen onbekenden mee naar binnen lopen.

C2 Gemeenschappelijke ruimten: toegankelijkheid en verlichting

Wat Toegangsdeuren tot gemeenschappelijke ruimten in het woongebouw zijn zelfsluitend en beveiligd tegen 'flipperen'. Alle deuren bieden een veilige vluchtweg bij brand. Gemeenschappelijke ruimten zijn verlicht. Toegangsdeuren tot een gebouw moeten verlicht zijn.

Eis C2 geldt voor alle deuren van het woongebouw (zowel binnen als buiten) die toegang geven tot het woongebouw, bergingcomplex, parkeergarage, brandtrappen of het (nood)trappenhuis.

Hoe Toegankelijkheid

1. Deuren zijn zelfsluitend.
2. Er is een voorziening om 'flipperen' te voorkomen.
3. Deuren in vluchtroutes kunnen vanaf de binnenkant als vluchtdeur worden geopend. De buitenkant van de deur heeft geen beweegbare deurknop.
4. Er is helder, doorzichtig (spiegeldraad)glas in of direct naast de deur aangebracht.

Verlichting

5. Bij toegangsdeuren en nooduitgangsdeuren die uitkomen op openbaar terrein is binnen 7,5 meter een verlichtingsarmatuur aangebracht, tenzij er een verlichtingsarmatuur in de openbare ruimte binnen 7,5 meter aanwezig is. Bij een deur van een containerruimte die geen toegang geeft tot het woongebouw, hoeft geen verlichting te worden aangebracht.
6. Er is sprake van heldere, niet verblindende en gelijkmatige verlichting over de hele oppervlakte van de ruimte. Hierbij geldt dat de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte minimaal 20 lux (Em) moet zijn, gemeten op de vloer. De gelijkmatigheidsfactor is tenminste 0,30 U_h. De kleurweergave is minimaal 60 (Ra).
7. Voor buitengalerijen en daaraan gelegen woningentrees geldt, dat deze gelijkmatig en goed verlicht moeten zijn met een kleurweergave van minimaal 60 (Ra).

Uitschakelen/Dimmen

8. Het uitschakelen of dimmen van licht in een bergingcomplex of een collectieve fietsenstalling is mogelijk onder bepaalde voorwaarden. Dimmen heeft echter de voorkeur. De voorwaarden zijn:
  - over een minimale lengte van 7,5 meter na de toegangsdeur van het compartiment wordt de ruimte constant conform deze eis verlicht, hierna mag gedimd of uitgeschakeld worden;
  - in geval van dimmen is het advies de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte tenminste 2 lux (Em) met een gelijkmatigheid van tenminste 0,30 U_h en een kleurweergave van tenminste 60 (Ra) aan te houden;
  - bij het betreden van de ruimte schakelt de verlichting automatisch naar het vereiste niveau van verlichting en blijft dan minimaal tien minuten op dat niveau branden.

Toelichting

Bewoners voelen zich veiliger als niet iedereen zomaar binnen kan lopen. Eis C2 zorgt er dan ook voor dat onbevoegde bezoekers niet zomaar het gebouw in kunnen komen en vanuit de hal niet in gemeenschappelijke ruimten kunnen komen. Bezoekers die binnengelaten zijn, kunnen wel de galerij op. Die tussendeur is dus niet afgesloten. Een toegangsdeur van een gemeenschappelijke ruimte van een gebouw, sluit een deel van het gebouw voor buitenstaanders af. Als gemeenschappelijke ruimten of compartimenten, zoals een bergingcomplex of een collectieve fietsenstalling voor onbevoegden toegankelijk zijn, moet een C2-deur geplaatst worden. Deze deuren voorkomen dat buitenstaanders door het hele gebouw kunnen lopen. Naast de hoofdtoegangsdeur sluiten deze deuren de toegangen tussen verschillende gemeenschappelijke ruimten af. Het is dus niet mogelijk om zonder sleutel in deze ruimten te komen. Andersom, van binnen naar buiten, zijn de deuren te gebruiken als vluchtdeur. Om veilig gebruik te kunnen maken van de gemeenschappelijke ruimten, is voldoende verlichting nodig. Hierbij is in de eerste plaats daglicht belangrijk, maar om de eis van 20 lux te halen, is daglicht alleen vaak niet voldoende.

Toepassing en interpretatie

Glas

Deuren hebben een glasstrook, of glas naast de deur. Dit geeft gebruikers de mogelijkheid om naar de volgende ruimte te kijken. Iemand kan dan, voordat de deur geopend is, de beslissing nemen of hij naar binnen gaat. Dit vraagt om overzichtelijke, goed verlichte ruimten en helder glas dat voldoende doorzichtig is. Toegangsdeuren hebben doorgaans draadglas, vanwege de verplichte dertig minuten brandvertraging. Dit bestaat ook in een goed 'doorkijkbare' uitvoering. Bij inbraakwerend glas heeft een strook glas aan de slotzijde van de deur de voorkeur. Een nooddeur en de buitendeur tot de containerruimte hoeven, als ze geen toegang tot het gebouw geven, geen glas te hebben. Deze deuren worden immers alleen in noodgevallen gebruikt of geven alleen toegang tot de ruimte waar afvalcontainers staan en geven verder geen toegang tot het gebouw. Aan de buitenzijde van een nooddeur kan blind beslag zijn aangebracht.

Afsluitbaarheid

Toegangsdeuren van gemeenschappelijke ruimten, met uitzondering van collectieve fietsenstallingen en in bepaalde gevallen bergingen, hoeven niet inbraakwerend te zijn, maar wel zelfsluitend en bedienbaar met een sleutel. De deur moet aan de buitenzijde met een

Vervolg C2

Goed: er is buitenverlichting en goed zicht.

sleutel te openen zijn. Deze zijde is ook beschermd tegen 'flipperen'. Aan de binnenzijde heeft de deur een kruk, zodat bewoners zonder sleutel het pand kunnen verlaten en kunnen vluchten als dit nodig is.

Tip: Om te voorkomen dat iemand makkelijk bij de deurkruk komt door het glas te breken, is het verstandig het glas als smalle strook aan de scharnierzijde van de deur aan te brengen.

Inbraakwerendheid

Wanneer een bergingencomplex niet meer dan vijftien bergingen bevat, is het niet nodig individuele bergingsdeuren in een bergingencomplex inbraakwerend uit te voeren. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen stelt dan wel zwaardere eisen aan toegangsdeuren tot het bergingencomplex, zie C3. Aan de eis dat een berging of bergingsgang inbraakwerend moet zijn, hoeft in dat geval maar één keer te worden voldaan. Dus of de individuele bergingsdeuren beveiligen of het bergingencomplex inbraakwerend maken. Als in het complex ook een collectieve fietsenstalling is ondergebracht, zal ook de stalling inbraakwerend moeten worden uitgevoerd, zie C4. Toegangsdeuren tot gemeenschappelijke ruimten kunnen inbraakwerend worden uitgevoerd door gebruik te maken van een goedgekeurd slot met nachtschootuitwerper (zie vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst). Als de deur dichtvalt, wordt de nachtschoot uitgeworpen. De deur blijft echter bruikbaar als vluchtweg. De deur moet van goede kwaliteit zijn. Door gebruik te maken van inbraakwerend glas P2A of polycarbonaat in/bij de deur, wordt inbreken in deze gemeenschappelijke ruimte door glasbreuk voorkomen en kan de deurknop, die aan de binnenzijde van de deur zit, niet van buitenaf bediend worden. De minimale kwaliteit voor een vakvulling is terug te vinden in de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst.

Doorzicht en licht in bergingsgang.

C2 Vervolg

Flipperbeveiliging

Anti-inbraakstrips gaan 'flipperen' tegen. Aandachtspunt bij dergelijke strips zijn vervelende verwondingen als er vingers tussen de deur komen (oppassen met kleine kinderen dus) en het niet kunnen sluiten van de deur als de strip verbogen is. Dit gebeurt vooral bij bergingsgangen waar bewoners steeds met (brom)fietsen langs komen. Als gebruik gemaakt wordt van een slot met automatische nachtschootuitwerper of een slot met dagschootblokkering, is de deur al beveiligd tegen 'flipperen'.

Tip: doorboorbeveiliging

Bij de inbraakwerendheid van algemene toegangsdeuren - zoals in bepaalde gevallen bij bergingencomplexen of een collectieve fietsenstalling - is gesteld dat bij aanwezigheid van glas binnen een afstand van zeventig centimeter tot het bedieningspunt inbraakwerende beglazing (P2A) noodzakelijk is. Evenals een slot met een automatische nachtschootuitwerper. Het is hierbij niet noodzakelijk, in tegenstelling tot bij de vluchtvriendelijke deur van een woning, dat er doorboorbeveiliging moet zijn aangebracht. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen raadt wel aan om een bedieningspunt toe te passen dat tegen manipulatie van buitenaf, zoals doorboren, is bestand.

Verlichting

Deuren die toegang geven tot het woongebouw of nooduitgangdeuren hebben buitenverlichting, of worden direct verlicht door een openbaar verlichtingsarmatuur dat binnen 7,5 meter aanwezig is. Als deuren van een containerruimte geen toegang geven tot het woongebouw hoeven deze aan de buitenzijde niet verlicht te zijn. Gemeenschappelijke ruimten in het gebouw worden over de hele oppervlakte verlicht door heldere, niet verblindende verlichting. Hierbij geldt dat de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte minimaal 20 lux (Em) moet zijn, met een gelijkmatigheid van tenminste 0,30 Uh. De kleurweergave is minimaal 60 (Ra). Galerijen aan de buitenzijde van een gebouw moeten gelijkmatig en goed verlicht zijn met wit licht, kleurweergave tenminste 60 (Ra). Armaturen op zonne-energie bij algemene toegangsdeuren van het woongebouw zijn nog niet toegestaan.

Overgang verlichting

Aandachtspunt is de overgang van het verlichtingsniveau tussen gemeenschappelijke ruimten en buitenruimten. De overgang van binnen naar buiten, kan met lampen bij de entree(s) worden geregeld. Armaturen die voor een betere spreiding van het licht zorgen, bijvoorbeeld door prisma's, zijn een goede oplossing. Het licht moet zich door de gangen verspreiden in plaats van tegen de wanden. Het gebruik van vandalismebestendige armaturen buiten die voldoen aan de kwaliteitseis SKG KE 571 wordt aanbevolen.

Uitschakelen/dimmen

Dimmen of uitschakelen van verlichting in een bergingencomplex of een collectieve fietsenstalling is toegestaan zoals in deze eis aangegeven. Bedoeling is dat men de eerste zone van 7,5 meter lengte goed kan overzien zodat er een keuze moment is; ga ik naar binnen of niet. Na deze 7,5 meter mag de verlichting geheel uitgeschakeld worden. Het heeft echter de voorkeur dat er wordt gedimd tot 10% van de geëiste sterkte.

Dimmen in een parkeergarage is toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- Over een minimale lengte van 7,5 meter na de toegangsdeur(en) van de parkeergarage wordt de ruimte constant conform deze eis verlicht, hierna mag gedimd worden.
- Dimmen in een parkeergarage behorend bij een kleinschalig woongebouw met een maximum van 25 parkeerplaatsen, als de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte tenminste 2 lux (Em) bedraagt, met een gelijkmatigheid van tenminste 0,30 Uh en een kleurweergave van tenminste 60 (Ra).
- De verlichting dient na automatische inschakeling bij het betreden minimaal tien minuten te branden met de maximale verlichtingssterkte van deze eis.

Bij overige parkeergarages behorend bij een woongebouw is dimmen onder voornoemde voorwaarden ook toegestaan, waarbij geldt dat de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte tenminste 4 lux (Em) bedraagt, met een gelijkmatigheid van tenminste 0,30 Uh en een kleurweergave van tenminste 60 (Ra).

Goed: hier is ruimschoots glas en verlichting aanwezig.

Collectief bergingencomplex: ontsluiting, toegankelijkheid en omvang C3

Wat Een collectief bergingencomplex of een cluster bergingen, heeft een ontsluitingssysteem dat zowel praktisch als sociaal veilig is.

- Hoe**
1. Indien een bergingencomplex maximaal 50 individuele bergingen bevat, is dit afgesloten met een toegangsdeur die voldoet aan C2.
  2. Indien een bergingencomplex meer dan 50 bergingen bevat, is het complex afgesloten met een toegangsdeur die voldoet aan C4.
  3. Elke individuele bergingsdeur in het bergingencomplex is tenminste drie minuten inbraakwerend. Als een bergingencomplex niet meer dan vijftien bergingen bevat, dan is het toegestaan om in plaats van alle individuele bergingsdeuren alleen de toegangsdeur (conform C4) en eventuele ramen (conform C8) inbraakwerend uit te voeren. Een woongebouw kan meerdere bergingencomplexen met maximaal 15 bergingen bevatten.
  4. Als er in individuele bergingen ramen aanwezig zijn, dan zijn deze inbraakwerend uitgevoerd (conform C8).
  5. Het complex is overzichtelijk door transparant glas in of bij toegangsdeuren. Onoverzichtelijke situaties moeten worden opgeheven door het plaatsen van slagvaste spiegels, bij voorkeur gecertificeerd conform SKG KE 572. Deze spiegels bieden zicht aan personen met een ooghoogte variërend van 1 meter tot 1,80 meter ongeacht de looproute. De spiegels dienen qua positie niet manipuleerbaar te zijn.
  6. Als de toegangsdeur tot het bergingencomplex in de buitengevel van het complex zit, is hierbij schemergeschakelde verlichting aangebracht binnen een afstand van 7,5 meter. Dit kan openbare verlichting zijn. Armaturen op zonne-energie zijn niet toegestaan.

Zie ook C2

Toelichting

Bergingencomplexen zijn door hun beslotenheid en materiaalgebruik vaak onbehaaglijke ruimten. Door te kiezen voor een kleinschalige opzet met goed overzicht, wordt het gebruik ervan zo veilig en prettig mogelijk. In de bestaande bouw kan echter in de meeste gevallen niet veel aan de bestaande structuur gedaan worden. Vandaar dat bij een groter bergingencomplex extra eisen aan de toegangsdeur gesteld worden. Hierdoor is de kans dat zich onbevoegden in het bergingencomplex bevinden minimaal. Een bergingencomplex is alleen toegankelijk voor bewoners. Het bergingencomplex is goed verlicht. Bij binnenkomst moet een bewoner het eerste deel van het compartiment kunnen overzien. Hij neemt op dat moment een beslissing. Zijn er anderen aanwezig? Ga ik wel of niet naar binnen?

Naast het vergroten van de betrokkenheid van de gebruikers, zorgt compartimentering ervoor dat eventuele graffiti en vandalisme zich niet door het hele complex verspreiden.

Toepassing en interpretatie

Bergingen in een gebouw zijn doorgaans ondergebracht in complexen op de begane grond, in de kelder of in een apart gebouw op het terrein. Een bergingencomplex kan in omvang worden beperkt, als zich ook in de woning een berging bevindt. Dit is voor bewoners prettiger in het gebruik.

Zicht en verlichting

Ontsluitingsgangen moeten overzichtelijk zijn, het liefst kort, recht en breed, in verband met zicht door de bergingsgang. Door in een rechte lijn uit te komen in de hal, kan een bewoner al, voordat de deur geopend wordt, de eerste 7,5 meter van de gang controleren. In of naast de deur moet helder glas zijn aangebracht, zodat een bewoner in de hal tot het einde van de bergingsgang kan kijken. Om een volledig overzicht te geven, mogen er geen nissen of donkere hoeken zijn. Omdat in de bestaande bouw niet altijd aan deze eis voldaan kan worden, kan overzicht in de gangen worden bereikt door het monteren van slagvaste halfronde spiegels. Kwaliteitseis SKG KE 572 stelt criteria aan deze spiegels, echter certificatie is een aanbeveling in C3. De slagvastheid zoals omschreven in de SKG KE 573 dient wel aangetoond te worden.

Niet manipuleerbare slagvaste spiegels

Een spiegel biedt overzicht zolang deze hangt op de locatie die daarvoor bedacht is. De hoogte en wijze van bevestiging is daarbij uiteraard van belang. Montage door middel van een beugel zorgt ervoor dat de spiegel van de muur afhangt, maar ook dat de spiegel eenvoudig te verdraaien is. Een kwart of halve bolspiegel die vast op de muur of het plafond is gemonteerd, geeft meer zekerheid dat het gewenste effect permanent gehaald wordt. Door het benoemen van de kijkhoogte van 1 meter tot 1,80 meter zal voor vrijwel elke bewonersgroep het gewenste effect gehaald worden.

Sleutelplan

Als de bergingen verdeeld zijn over meerdere compartimenten dan dient de toegang door middel van een sleutelplan zodanig geregeld te zijn dat bewoners alleen toegang hebben tot het compartiment waarin hun eigen berging is gelegen.

Spiegels maken gangen overzichtelijk.

C4 Collectieve (fietsen)stalling

Wat Als privéstallingen ontbreken, zoals schuurtjes en bergingen, is een inbraakwerende en goed verlichte (fietsen)stalling met voldoende plaatsen noodzakelijk. Een collectieve (fietsen)stalling is tenminste drie minuten inbraakwerend.

Hoe Een collectieve (fietsen)stalling voldoet aan de volgende eisen:

1. De (fietsen)stalling is drie minuten inbraakwerend conform de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst, de toegangsdeur is voorzien van een slot met automatische nachtschootuitwerper, zelfsluitend en deze kan van binnenuit zonder sleutel worden geopend (vluchtdeur). Wanneer binnen zeventig centimeter in de deur of direct naast de deur aan de slotzijde glas is aangebracht, dan dient dit inbraakwerend (P2A) te zijn. Bij een naar buiten draaiende deur zijn scharnieren SKG**® aangebracht.
2. Indien het om een hekwerk gaat, moet het hek tegen bediening van buitenaf worden afgeschermd.
3. Het verlichtingsniveau in deze ruimte voldoet aan eis C2, waarbij ook van de mogelijkheid de verlichting te dimmen of gedeeltelijk uit te schakelen gebruik gemaakt kan worden.
4. Ramen voldoen aan C8.
5. Het minimum aantal stallingplaatsen is 1,5 per woning. Voor woningen met een eenpersoonshuishouden is één stallingplaats per wooneenheid voldoende.

Zie ook C2

Toelichting

Diefstal van fietsen is het meest helinggevoelige delict in Nederland. En vergeet de scootmobielen niet. Deze vorm van diefstal kent extreem veel slachtoffers (circa 600.000 gestolen fietsen per jaar). Uitgaande van een gemiddelde verkoopprijs van 989 euro bij de vakhandel veroorzaakt fietsendiefstal een economische schadepost van zo'n 600 miljoen euro. Voldoende en veilige stallingsplekken zijn daarom belangrijk.

Toepassing en interpretatie

Een collectieve (fietsen)stalling is verplicht bij woongebouwen met alleen bergruimte in de woning. Het is een aanrader bij bergingen die

slecht bereikbaar zijn. Voorbeelden zijn kelderbergingen die alleen via de entreehal en de lift bereikbaar zijn en bergingen in de parkeergarage. Bewoners neigen ernaar om fietsen in dergelijke situaties buiten te laten staan, of soms juist mee te nemen naar de eigen galerij. Een collectieve (fietsen)stalling dicht bij de hoofdingang is een veilige oplossing. Omdat een (fietsen)stalling een collectieve ruimte is, moet deze ruimte worden afgesloten met een afsluitbare en zelfsluitende deur. Daarbij moet gebruik gemaakt worden van een slot met een automatische nachtschootuitwerper (zie vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst, lijst Y). De deur is hierdoor inbraakwerend en toch als vluchtroute te gebruiken. Het is hierbij niet noodzakelijk dat er, in tegenstelling tot een vluchtvriendelijke deur van een woning, een doorboorbeveiliging is aangebracht. Het toepassen van een bedienings-

Dit is geen gewenste situatie. Let op: het glas direct naast deze toegangsdeur dient minimaal P2A te zijn en bij voorkeur is er geen zicht op de fietsen/scooters van buitenaf.

Vervolg C4

Een goedgekeurde fietshangar kan ook een oplossing zijn tegen fietsendiefstal.

Fout: door de te grote (> 15 cm) opening aan de bovenzijde is deze stalling onvoldoende inbraakwerend.

punt dat tegen manipulatie van buitenaf (bijvoorbeeld door boren) is bestand, wordt wel aanbevolen.

Glas

Glas in (of naast) de deur van een collectieve (fietsen)stalling kan verschillend uitwerken. Enerzijds geeft het de gebruiker de kans om de (fietsen)stalling te controleren voor hij deze binnegaat, anderzijds biedt dit een dader doorzicht zodat hij kan kijken of hij ongemerkt zijn slag kan slaan. Ook kan door het inslaan van een ruitje de deur eenvoudig worden geopend. Vanuit het oogpunt van sociale veiligheid eist het Politiekeurmerk Veilig Wonen glas voor binnendeuren. Een collectieve (fietsen)stalling moet tenminste drie minuten inbraakwerend zijn. Daarom moet glas dat zich binnen zeventig centimeter van het bedieningspunt bevindt, voldoen aan P2A. Hierdoor wordt voorkomen dat een inbreker de ruit eenvoudig kan inslaan. Er kunnen andere materialen (bijvoorbeeld polycarbonaat) als gelijkwaardige oplossing worden toegepast. De minimale kwaliteit voor een vakkvulling is terug te vinden in de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst, lijst E. Als de toegangsdeur tot de (fietsen)stalling in de buitengevel van het gebouw zit, hoeft in of direct naast deze deur geen glas te zijn aangebracht, maar als glas wel wordt toegepast dan moet ook dit inbraakwerend zijn. Met fietsklemmen blijft de (fietsen)stalling overzichtelijk georganiseerd. Klemmen bieden bij voorkeur de mogelijkheid om de fiets met een slot vast te zetten, wat het stelen van fietsen verhindert.

Iedere bewoner moet de gelegenheid hebben om zijn fiets(en) veilig te stallen. Vooral in binnenstedelijk gebied heeft niet iedereen de gelegenheid een fiets veilig te stallen, omdat niet elke woning daar een geschikte berging voor heeft. Vaak worden de fietsen dan in de woonomgeving achtergelaten of meegenomen naar woning of woongebouw (balkon/galerijgang), waardoor vluchtroutes belemmerd kunnen worden. Om deze reden is een minimum van 1,5 stallingsplaatsen per woning vereist. Bij eenpersoonshuishoudens is één stallingsplaats per woning voldoende. Goedgekeurde fietshangars (fietstrommels) zijn ook geschikte stallingen. Deze zijn wel inbraakwerend (weerstandsklasse 2), maar hoeven niet van glas voorzien te zijn. Extra verlichting op openbaar terrein is hier niet nodig binnen deze eis.

Fietsverzekeraar: diefstal e-bikes stijgt snel

Fietsendiefstal neemt sterk toe, vooral van e-bikes, zegt fietsverzekeraar ENRA. 'Wat we zien, is dat in plattelandsgebieden nu meer wordt gestolen.'

ENRA, marktleider in fietsverzekeringen, constateert de eerste maanden van 2013 een forse steiging van het aantal fietsdiefstallen. Directeur Henk van den Berg: 'Als we het eerste kwartaal vergelijken met 2011, dan zien we zelfs een verdubbeling in de frequentie van fietsdiefstallen. Nu zie je de e-bike populair worden bij veertigers, dertigers en zelfs scholieren!'

Bron: Vogelvrije fietser

Helaas heeft in binnenstedelijk gebied niet iedereen de gelegenheid een fiets veilig te stallen.

C5 Achterpaden

Wat Het achterpad is overzichtelijk en goed verlicht.

Hoe Het achterpad, inclusief eventuele verbindingspaden:

1. Is bij duisternis altijd voorzien van verlichting met een kleurweergave van minimaal 60 (Ra).
2. Heeft verlichting:
  - met een lichtpuntafstand van maximaal zes keer de lichtpunthoogte;
  - of
  - bij aanwezigheid van voldoende bergingen, dan aan elke berging in de tuin, zo hoog mogelijk, met een maximale afstand van 0,3 meter vanaf de grens van het achterpad, met een maximale onderlinge afstand van 12 meter;
  - of
  - via openbare verlichting met een gemiddelde horizontale verlichtingssterkte van minimaal 2 lux (Em), met een gelijkmatigheid van tenminste 0,15 Uh.
3. De verlichting moet altijd door middel van schemerschakeling worden ingeschakeld.
4. Overhangend groen of op het achterpad staande bouwsels en/of obstakels moeten worden weggehaald.

Toelichting

Achterzijden van woningen zijn kwetsbaar voor inbraken. Achterpaden bieden inbrekers de mogelijkheid te kijken waar ze ongestoord hun gang kunnen gaan. Gebruikers voelen zich vaak onveilig in smalle, onoverzichtelijke en onverlichte paden. De eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen richten zich op het terugdringen van de anonimiteit in de paden, door goede verlichting en overzichtelijkheid.

Toepassing en interpretatie

Door weelderig groen of dikke hagen terug te snoeien en illegale bouwsels te verwijderen, krijgt het achterpad zijn oorspronkelijke breedte. Een afgesloten achterpad moet ook aan de eisen voldoen. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen geeft de voorkeur aan openbare verlichting. Openbare verlichting wordt namelijk geregeld onderhouden. Ook is het mogelijk om het achterpad te verlichten met een verlichtingsarmatuur op de berging. Bij verlichting door verlichtingsarmaturen op bergingen is de leidraad dat tenminste aan één zijde van het achterpad iedere tuin een berging heeft die grenst aan het achterpad.

Als verlichtingsarmaturen aan de bergingen worden geplaatst aan de zijde van het achterpad, gelden de volgende voorwaarden:

- er grenzen voldoende bergingen aan het achterpad;
- op de bergingen zijn verlichtingsarmaturen aangebracht met een onderlinge afstand van maximaal twaalf meter;
- de verlichtingsarmaturen zijn zo hoog mogelijk bevestigd.

De verlichtingsarmaturen zijn bij voorkeur vandalisme bestendig (SKG KE 571). Verlichting in een achterpad moet altijd schemergeschakeld worden.

Onderhoud en elektriciteit komen bij een verlichtingsarmatuur op de berging voor rekening van de bewoner. Een verlichtingsarmatuur moet het achterpad verlichten en geen schaduwen werpen. Verlichting bij de ingang van het pad, op de openbare weg is meegenomen maar niet voldoende. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen stelt geen eisen aan het niveau van de verlichting. De norm voor openbare verlichting is de richtlijn. Vooral gelijkmatig licht is belangrijk.

Kosten van verlichting

Verlichting van een achterpad met een armatuur op de berging hoeft jaarlijks niet veel te kosten. De elektriciteitskosten van een 5W lamp die het hele jaar door 10 uur per dag brandt, bedragen 4,56 euro.

Eigendom van het achterpad

Achterpaden zijn of gemeentelijk eigendom of uitgegeven grond, of zijn eigendom van de eigenaar van de aangrenzende woningen. Dit kunnen particulieren zijn, maar ook een corporatie.

Fout: obstakels moeten worden verwijderd. De onderlinge afstand tussen de lichtpunten bedraagt maximaal zes keer de lichtpunthoogte.

Vervolg C5

Voor het certificaat Veilig Complex geldt dat wie er ook eigenaar is, het achterpad dient te voldoen aan de eisen van verlichting. De delen van een achterpad bij bergingen van eengezinswoningen zijn meestal eenvoudig te verlichten met armaturen aan de bergingen. Anders ligt dat bij eventuele toeleidende (tussen)paden. Is dit het geval, dan kan dit voorgelegd worden aan de Commissie van Compenserende Maatregelen die een bindende uitspraak kan doen. Indien het achterpad van de gemeente is, dient te worden voldaan aan O4.

Afsluiten/compartimenteren

In nieuwbouwprojecten die onder het Politiekeurmerk Veilig Wonen worden aangelegd, mogen achterpaden geen doorlopende achterpadenstructuur hebben en zijn voorwaarden gesteld aan het aantal toegangen. Als de situatie daartoe aanleiding geeft, is het ook in de bestaande bouw raadzaam om doorlopende achterpaden af te sluiten.

Doodlopende paden hebben als voordeel dat er geen netwerk van achterpaden ontstaat, waardoor niemand zich ongezien door de wijk kan bewegen. Bij een doorlopende achterpadenstructuur worden achterpaden in de praktijk ook gebruikt door fietsers en bromfietzers. Hierdoor kan overlast ontstaan. Als het achterpad geen doorgaande route meer vormt, is het pad minder aantrekkelijk voor onbevoegden. Er moet verlichting aan het einde van het pad zijn zodat je, als je op het pad bent, altijd naar het licht toe kan kijken. Het doodlopend maken van een achterpad kan bijvoorbeeld door tuinen door te trekken, of het plaatsen van een afscheiding van minimaal 1,8 meter hoog in het pad. Dit zijn betere vormen van afsluiting van een achterpad dan een poort. Bij een poort moeten immers maatregelen genomen worden om overklimming te voorkomen. Een poort vraagt ook om discipline van de bewoners. Het nadeel van een poort is bovendien dat er veel sleutels in omloop zijn. Daarnaast kan een dichtvallende poort geluidsoverlast veroorzaken. Er is niet altijd een muur om de poort tussen te zetten. Drangers werken vaak niet meer na enige tijd. Spelende kinderen kunnen niet makkelijk heen en weer tussen de woning en de openbare ruimte. Als bewoners worden betrokken bij de beslissing om het achterpad af te sluiten met een poort, werkt dit vaak wel goed. Op dat moment bestaat er namelijk draagvlak voor een goed gebruik van de poort.

De poort:

- Biedt doorzicht naar het achterliggende pad of terrein, bijvoorbeeld door het toepassen van een spijlenpoort. De afstand tussen de spijlen is minder dan vijftien centimeter.
- Is minimaal 1,80 meter hoog.
- Is zelfsluitend.
- Is voorzien van een flipperbeveiliging.
- Is van de binnenkant zonder sleutel te openen. Het bedieningspunt dient afgeschermd te worden tegen manipulatie vanaf de buitenzijde.

Om bediening van het bedieningspunt van buitenaf te voorkomen, kan een beschermingsplaat worden aangebracht met een minimale afstand tussen het bedieningspunt van het hekwerk van 70 cm. Hierdoor wordt bediening met de hand voorkomen. Over het algemeen volstaat een beschermingsplaat als het bedieningspunt bestaat uit een draaiknopcilinder. Als het bedieningspunt aan de binnenzijde bestaat uit een deurkruk is een beschermingsplaat niet afdoende. Deze deurkruk kan namelijk eenvoudig met een hulpmiddel, bijvoorbeeld een stok of tak, bediend worden. Hierbij kan een kokervormige (rond of rechthoekig) afscherming een oplossing zijn.

Aanbeveling: spiegels kunnen het overzicht verbeteren. Zorg ervoor dat spiegels geen zicht bieden op de achtertuinten in verband met de privacy van bewoners.

Hier is sprake van verlichting binnen dertig centimeter van de erfgrans en een maximale onderlinge afstand van twaalf meter.

Fout: 's avonds is dit een donker achterpad met overhangend groen en geen verlichting.

C6 Parkeergarage, behorend bij het complex

Wat De parkeergarage is sociaal veilig en goed beheerbaar.

Hoe De garage is afgesloten en alleen toegankelijk voor bevoegden (bewoners of sleutelkaarthouders).

- Een parkeergarage met meer dan 25 parkeerplaatsen voldoet aan de volgende eisen:
  - de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte bedraagt minimaal 40 lux (Em), met een gelijkmatigheid van tenminste 0,30 Uh en een kleurweergave van minimaal 60 (Ra), gemeten op de vloer;
  - er is helder doorzichtig (spiegeldraad)glas aangebracht in alle deuren van ruimten die voor gebruikers toegankelijk zijn.
- Het dimmen van licht in parkeergarages van complexen met meer dan 25 parkeerplaatsen is onder de volgende voorwaarden mogelijk:
  - over een minimale lengte van 7,5 meter na de toegangsdeur van het compartiment wordt de ruimte constant conform deze eis verlicht, hierna mag gedimd worden;
  - dimmen is toegestaan als de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte bij het dimmen tenminste 4 lux (Em) bedraagt met een gelijkmatigheid van tenminste 0,30 Uh. De kleurweergave is tenminste 60 (Ra);
  - bij het betreden van de ruimte schakelt de verlichting automatisch naar het vereiste niveau van verlichting en blijft dan minimaal tien minuten op dat niveau branden.
- Als een parkeergarage niet meer dan 25 parkeerplaatsen bevat:
  - moet de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte minimaal 20 lux (Em) zijn, met een gelijkmatigheid van tenminste 0,30 Uh gemeten op de vloer en een kleurweergave van minimaal 60 (Ra);
  - ook dan is er helder doorzichtig (spiegeldraad)glas aangebracht in alle deuren van ruimten die voor gebruikers toegankelijk zijn.
- Dimmen in een parkeergarage behorend bij een kleinschalig woongebouw met maximaal 25 parkeerplaatsen is onder de volgende voorwaarden mogelijk:
  - over een minimale lengte van 7,5 meter na de toegangsdeur van het compartiment wordt de ruimte constant conform deze eis verlicht, hierna mag gedimd worden;
  - dimmen is toegestaan, als de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte bij het dimmen tenminste 2 lux (Em) bedraagt met een gelijkmatigheid van tenminste 0,30 Uh. De kleurweergave is dan tenminste 60 (Ra);
  - bij het betreden van de ruimte schakelt de verlichting automatisch naar het vereiste niveau van verlichting en blijft dan minimaal tien minuten op dat niveau branden.
- In een parkeergarage mogen maximaal 35 individuele bergingen rechtstreeks uitkomen. Aanbevolen wordt dat er dan een gegarandeerde vrije ruimte van minimaal één meter is tussen de bergingsdeur en geparkeerde voertuigen of de rijstrook.
- De toegang van het complex naar de parkeergarage is afgesloten met een deur die voldoet aan eis C2.

Zie O6

Toelichting

Veel mensen ervaren parkeergarages als onveilig en niet prettig. Parkeergarages die deel uitmaken van het woongebouw vallen onder het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Voor deze garages gelden andere eisen dan voor openbare parkeergarages.

Goed: speedgate versnelt het weer sluiten van een toegang.

Toepassing en interpretatie

Compartiment voor bergingen

Als niet meer dan 35 individuele bergingen in een parkeergarage (behorend bij een complex) zijn ondergebracht, mogen ze direct uitkomen in de parkeergarage en hoeven ze niet in een afzonderlijk compartiment ondergebracht te worden. Als er wel meer dan 35 individuele bergingen rechtstreeks in het parkeergedeelte uitkomen, ontstaat een onoverzichtelijke situatie. Individuele bergingen moeten dan in een compartiment worden ondergebracht.

Aanbeveling

Een vrije ruimte van minimaal één meter tussen de deur van de berging en het parkeervak of de rijbaan is aan te bevelen. Dit kan bijvoorbeeld bereikt worden door op 1 meter een hekje te plaatsen, of trottoirbanden of zogenaamde biggenruggen neer te leggen op 1,50 meter gemeten vanaf de bergingdeur. Uiteraard moet de verlichting op dit looppad voldoen aan de norm die in C6 is gesteld. Ook is het soms mogelijk de parkeergarage helemaal op te delen in garageboxen, waarbij berging en parkeerplaats worden gecombineerd. Dit levert een extra fysieke barrière op, verkleint de hoeveelheid gemeenschappelijke ruimte en onoverzichtelijke hoeken en biedt de gebruiker meer kwaliteit.

Collectieve parkeerterreinen in de open lucht behorend bij het complex C7

Wat Een parkeerterrein voor bewoners van een complex is overzichtelijk, goed verlicht en er is zicht op geparkeerde auto's vanuit woningen.

- Hoe**
1. Er is zicht op het parkeerterrein vanuit tenminste twee woningen. Maximaal 3 parkeerplaatsen mogen volledig buiten het zicht van woningen zijn.
  2. Groenvoorziening of objecten zoals glasbakken of verzamelcontainers ontnemen het zicht op geparkeerde voertuigen niet.
  3. Voor de verlichting van parkeerterreinen is eis O2 van toepassing, bij grotere parkeerterreinen is de kleurweergave minimaal 60 (Ra) om de (kleur)herkenbaarheid van personen en auto's te vergroten.
  4. Bij een mix tussen in de open lucht en overdekt parkeren moet:
    - de overdekte parkeerlocatie overzichtelijk zijn (geen dode hoeken);
    - op elke parkeerplaats zicht bestaan vanuit tenminste twee woningen. Maximaal 3 parkeerplaatsen mogen volledig uit het zicht van de woningen zijn;
    - bij een terrein met maximaal 25 overdekte parkeerplaatsen de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte van het overdekte deel minimaal 20 lux (Em) bedragen, gemeten op het wegdek, met een kleurweergave van ten minste 60 (Ra) en een gelijkmatigheid van minimaal 0,30 Uh;
    - bij een terrein met meer dan 25 overdekte parkeerplaatsen moet de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte van het overdekte deel minimaal 40 lux (Em) bedragen, gemeten op het wegdek, met een kleurweergave van ten minste 60 (Ra) en een gelijkmatigheid van minimaal 0,30 Uh.

Toelichting

Afhankelijk van het eigendomsrecht van het parkeerterrein, geldt O3 of C7. Veel geparkeerde auto's vragen niet alleen veel ruimte, maar verminderen ook de aantrekkelijkheid van de woonomgeving. Daarom bestaat de neiging parkeerterreinen uit het zicht te leggen. Autocriminaliteit is echter een veelvoorkomend delict. Daarom is het belangrijk dat parkeerplaatsen te zien zijn vanuit de woonomgeving. Om toezicht door bewoners mogelijk te maken, moeten auto's dicht bij woningen en in het zicht geparkeerd kunnen worden. Dit werkt als drempel voor daders.

Tip: grote parkeerterreinen opdelen

Door grote terreinen te verdelen in kleinere, van elkaar te onderscheiden eenheden, kunnen mensen zich beter oriënteren. Gebruikers van parkeerterreinen bij woongebouwen zetten hun auto dikwijls op een vaste plaats. Hierdoor gaan mensen auto's en hun eigenaren kennen. Dit leidt tot contact als er iets mis is (minder anonimiteit). Het opdelen in herkenbare delen, zicht op het terrein vanuit woningen en een goede verlichting met wit licht (zodat de kleur van auto's zichtbaar is en mensen beter kunnen worden herkend), verminderen onveiligheidsgevoelens.

Tip: laat geen spullen achter

Laat de auto helemaal leeg achter. Ook in PKVW-wijken wordt in auto's ingebroken als er (waardevolle) spullen in het zicht liggen.

Fout: er is geen zicht vanuit de woningen op de parkeerplaatsen.

Fout. Parkeren in de plint van een gebouw wordt steeds vaker toegepast. Ook hierop dient zicht te zijn vanuit minimaal twee woningen.

C8 Bergingen, schuren of garages: inbraakwerendheid

Wat Deuren, ramen en ventilatieopeningen van bergingen, schuren of garages zijn tenminste drie minuten inbraakwerend.

Eis C8 geldt voor bergingen in een bergingencomplex van woongebouwen en voor bergingen, schuren en garages van eengezinswoningen, die geen toegang geven tot de woning.

- Hoe**
- In deuren van individuele bergingen in een bergingencomplex is geen glas aangebracht. Bij de overige ramen en deuren is het toegestaan om (draad)glas toe te passen.
  - Bij beweegbare en vaste ramen met een glasoppervlak kleiner dan 1,2 m², waarvan beide dagmaten vijftien centimeter of groter zijn, wordt beglazing toegepast conform de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst.
  - Er wordt op een deur, raam of ventilatieopening een door een erkend keuringsinstituut op basis van de BRL 3104 geteste en goedgekeurde combinatie van producten toegepast, die op de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst staan vermeld.
    - of
    - Er wordt een deur, raam of ventilatieopening toegepast dat door een erkend keuringsinstituut op basis van de NEN 5096, weerstandsklasse 2 is getest en goedgekeurd;
    - of
    - er wordt een deur, raam of ventilatieopening toegepast dat een conformiteitsverklaring heeft gekregen op basis van toetsing en goedkeuring van voornoemd keuringsinstituut;
  - De eis voor ramen en ventilatieopeningen wordt ook gehaald wanneer:
    - één van de dagmaten kleiner is dan vijftien centimeter;
    - of
    - de beweegbaarheid is opgeheven door het vastschroeven van het raam of de ventilatieopening in het kozijn, zoals omschreven in de vigerende PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst;
    - of
    - het raam is vervangen door vast glas of een vaste vakvulling.

Deuren zijn drie minuten inbraakwerend en goed verlicht.

Toepassing en interpretatie

Eis C8 geldt dus voor alle bergingen, schuren en garages. Dit kunnen vrijstaande bergingen zijn, maar dit kunnen ook bergingen zijn die onderdeel vormen van een cluster of woongebouw. Voorwaarde is dat de woning niet via deze bergingen, schuren of garages bereikbaar is. Dan gelden immers de eisen W2 en W3. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen gaat uit van één inbraakwerende bergruimte per woning. Daar kunnen waardevolle goederen zoals (brom)fietsen worden opgeslagen. Tuinkasten en dergelijke hoeven niet inbraakwerend te zijn, omdat die bedoeld zijn om tuingereedschap en stoelen in op te bergen. Het kunnen afsluiten van deze elementen in de tuin vormt wel een drempel tegen vandalisme.

Inbraakwerendheid

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen eist dat privéruimten van de bewoner drie minuten inbraakwerend zijn. Eis C8 stelt eisen aan de kwaliteit van de deur, het raam en het kozijn. Het hang- en sluitwerk moet getest en goedgekeurd zijn volgens de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst. De kwaliteit van deuren en ramen is benoemd in de BRL 3104. Inbraakwerendheid wordt bepaald op basis van het samenstel van producten. Als gecertificeerd hang- en sluitwerk gemonteerd is op kwalitatief slecht houtwerk, wordt de eis inbraakwerendheid dus niet gehaald.

Glas

Een ruit met een oppervlak van minder dan 1,2 m² is makkelijk verwijderbaar door het geringe gewicht. Maatregelen tegen het verwijderen staan in de PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst. De norm 1,2 m² als maximale oppervlakte van het glasoppervlak komt uit de NEN 5096, weerstandsklasse 2.

Vervolg C8

Let op:

- Als glaslatten worden vastgeschroefd, hoeven alleen verticale latten vastgezet te worden.
- Als de dagmaat van een raam kleiner is dan vijftien centimeter, hoeft niets vastgezet te worden. Ook na uittomen van de ruit kan niemand door zo'n kleine opening naar binnen.
- Gehard glas is in beginsel niet inbraakwerend. Meestal wordt dit opgelost met een barrièrevoorziening (zie PKVW Beveiligingsrichtlijn en de Productenlijst). Er zijn geattesteerde hardglazen ramen leverbaar. In een bereikbaar raam van een woning zijn bepaalde enkelvoudige glas-soorten zoals gehard glas, 'glas in lood' niet toegestaan.

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen kijkt bij glas voornamelijk naar de plaatsing van glaslatten. Zijn glaslatten aan de binnenzijde geplaatst, dan kan een inbreker er niet bij en is het dus in orde. Bij glaslatten aan de buitenzijde moeten bewoners maatregelen treffen. Verticale glaslatten moeten dan minimaal zes centimeter vanuit de hoek om de twintig centimeter worden vastgeschroefd en/of over de hele lengte worden vastgezet met hechtende kit. Kitten én schroeven mag uiteraard ook. Omdat uit onderzoek blijkt dat inbrekers zelden glaslatten losschroeven, is de toepassing van beveiligde schroeven niet verplicht. Glaslatten mogen vastgeschroefd worden met roestvrijstalen kruiskopschroeven.

Uit een proef in de praktijk is gebleken dat er nog goede manieren zijn om het uittomen van buitenbeglazing te voorkomen. Dit is het aanbrengen van lijmende kit (MS-Polymer) of het nagelen van de glaslatten overeenkomstig de NPR 3577. De in deze Nederlandse Praktijk Richtlijn omschreven manier van kitten of nagelen wordt in de 'glasbranche' toegepast. Bij kitten moet een randje van minimaal vijf millimeter van deze lijmende kit op het hout van het kozijn en op het glas worden aangebracht. Uit de test is gebleken dat het onmogelijk was om een ruit die op deze wijze in het kozijn was gelijmd, er in zijn geheel uit te krijgen.

Veel van de inbraken worden met een eenvoudige schroevendraaier gepleegd. Sloten moeten 3 minuten inbraakwerend zijn.

Goed: er is buitenverlichting en goed zicht.

C9 Bergingen, schuren of garages: verlichting

Wat Bergingen, schuren of garages zijn aan de buitenzijde zodanig verlicht, dat het inbrekers afschrikt en de gebruiksvriendelijkheid voor gebruikers verhoogt.

Deze eis geldt voor bergingen, schuren en garages, die geen toegang geven tot de woning. Deze kunnen los staan of samen een cluster vormen.

- Hoe**
1. Bij elke toegangsdeur van een berging, schuur of garage, is een verlichtingsarmatuur gemonteerd;
    - of
    - elke toegangsdeur van een berging, schuur of garage wordt direct en zonder belemmering door een centraal aangebrachte verlichtingsarmatuur verlicht. De afstand tussen armatuur en deur is maximaal 7,5 meter;
    - of
    - de deur van een berging, schuur of garage wordt direct en zonder belemmering verlicht door openbare verlichting of achterpadverlichting. De afstand tussen het verlichtingspunt en deur is maximaal 7,5 meter, gerekend vanaf het armatuur tot de deur op 1.80 meter hoogte.
  2. Bij een bergingsdeur is het onder voorwaarden toegestaan om een zonne-energielamp, werkend op bewegingsdetectie te plaatsen (zie W1).

Toepassing en interpretatie

Deze eis is van toepassing op alle bergingen, schuren en garages die in de openbare ruimte in de omgeving van de woning staan. Dit zijn meestal clusters van bergingen, schuren of garages. Deuren komen direct uit op de openbare ruimte. Als het bergingen betreft die samen een complex vormen met één uitgang naar buiten, is C3 van toepassing.

Verlichting

Als het nodig is, moeten toegangen van bergingen en garages zijn verlicht, door een openbaar verlichtingsarmatuur van maximaal 7,5 meter vanaf de deur, of door het combineren van verlichting voor achtergevel en achterpad. Verlichtingsarmaturen kunnen zo opgehangen worden, dat ze zowel het achterpad als de deur van berging, schuur of garage direct verlichten (zie C5). PL-armaturen zijn zuinig met energie en hebben een goede lichtopbrengst (wit licht).

Het is toegestaan om een zonne-energielamp, werkend op bewegingsdetectie, onder voorwaarden te plaatsen bij een bergingsdeur. De zonne-energielamp kan niet gebruikt worden voor het aanlichten van meerdere deuren binnen een afstand van 7,5 meter. Deze zijn vooralsnog ook niet geschikt voor achterpadverlichting. Zie verder W1.

Energiezuinige verlichting op schemerschakelaar.

Een combinatie tussen het verlichten van de bergingsdeur en het achterpad is goed uitvoerbaar.

Binnenterreinen C10

Wat Binnenterreinen hebben geen openbare functie, zijn sociaal veilig, niet kwetsbaar voor vandalisme en buurtoverlast en maken aanliggende woningen niet kwetsbaar voor inbraak.

- Hoe**
1. Een binnenterrein heeft geen openbare status en is alleen bestemd voor bewoners van aanliggende woningen
  2. Een binnenterrein is afgesloten met een gemeenschappelijke deur of poort waarbij verlichting is aangebracht
  3. De gemeenschappelijke deur of poort die toegang geeft tot het binnenterrein
    - biedt doorzicht naar het achterliggende pad of terrein;
    - is minimaal 1,80 meter hoog;
    - is zelfsluitend;
    - is voorzien van een flipperbeveiliging;
    - is vanaf de zijde van het binnenterrein zonder sleutel te openen. Het bedieningspunt dient afgeschermd te worden tegen manipulatie vanaf de buitenzijde.
  4. Paden op het binnenterrein zijn verlicht conform O2.

Toelichting

Binnenterreinen grenzen aan achtertuinten/achterzijden van woningen en zijn kwetsbaar voor criminaliteit, vandalisme en overlast. De praktijk leert dat binnenterreinen, vooral in stedelijke gebieden, uitnodigend werken voor zwervers en verslaafden. Omdat de zichtbaarheid slecht is en het beheer vaak onduidelijk, zijn deze problemen moeilijk op te lossen. In kinderrijke buurten kan een openbaar binnenterrein voor problemen zoals buurtoverlast zorgen (geluidsoverlast, bal in de tuin, bal door de ruit).

Toepassing en interpretatie

Een binnenterrein is een semi-openbaar gebied, dat omsloten wordt door bebouwing of minimaal aan drie zijden wordt begrensd door achterzijden van woningen of achtertuinten. Binnenterreinen (of vergelijkbare semi-openbare ruimten binnen het beheer of de verantwoordelijkheid van de eigenaar/verhuurder) komen relatief veel voor in stedelijke gebieden in gesloten bouwblokken. De inrichting en het gebruik van binnenterreinen moet passen bij de bewoners en in overleg met bewoners gekozen worden. Binnenterreinen zijn veiliger als ze goed afgesloten kunnen worden, goed verlicht zijn en als er afspraken gemaakt zijn over het beheer. Om achterzijden van woningen bereikbaar te houden voor brandweer of onderhoudsdiensten, kan ervoor gekozen worden om het toegangshek zo breed te maken dat voertuigen hier doorheen kunnen.

Een poort is minimaal 1,80 meter hoog, maar bij voorkeur 2,40 meter hoog, afhankelijk van de gemeentelijke verordening.

Om bediening van het bedieningspunt van buitenaf te voorkomen, kan een beschermingsplaat worden aangebracht met een minimale afstand tussen het bedieningspunt van het hekwerk van zeventig centimeter. Hierdoor wordt bediening met de hand voorkomen. Over het algemeen volstaat een beschermingsplaat als het bedieningspunt bestaat uit een draaiknopcilinder. Als het bedieningspunt aan de binnenzijde bestaat uit een deurkruk, is een beschermingsplaat niet afdoende. Deze deurkruk kan namelijk eenvoudig met een hulpmiddel, bijvoorbeeld een stok of tak, bediend worden. Hierbij kan een kokervormige (rond of rechthoekig) afscherming een oplossing zijn.

Een afgesloten binnenterrein betekent dat ongewenste personen er niet makkelijk kunnen komen.

Fout: een kruk aan de binnenzijde betekent dat bewoners de deur achter zich op slot moeten draaien, en vaak doen bewoners dat niet.

C11 Toezicht, beheer en anti-graffiti

Wat Informeel toezicht wordt gestimuleerd. Het beheer van het complex is georganiseerd. Graffiti op muren, vlakken en wanden van het complex wordt zoveel mogelijk voorkomen.

- Hoe**
1. Het complex heeft een huismeester of wijkmeester, of het sociaal toezicht door bewoners wordt gestimuleerd door het inzetten van toezichthoudende bewoners.
  2. Het beheer van de woonomgeving is georganiseerd. Er wordt met de volgende aspecten rekening gehouden:
    - er is een meldpunt voor kapotte verlichting, vernieling, graffiti en andere onderhoudsklachten;
    - op plaatsen met veel graffiti, worden maatregelen genomen om dit zoveel mogelijk te voorkomen en te verwijderen;
    - reparaties aan en schoonmaak van bestrating, muren, straatmeubilair en verlichting wordt binnen een afgesproken termijn na melding uitgevoerd. Er is controle op dit herstel;
    - het groen wordt structureel onderhouden, zodat het zicht niet belemmerd wordt en de (openbare) verlichting niet wordt gehinderd;
    - maatregelen worden getroffen om overlast tegen te gaan.
  3. Er vinden regelmatig controles plaats op vervuiling en vernieling van gemeente-, corporatie- en/of publiekrechtelijke eigendommen. Er wordt actie ondernomen om vervuiling, vernieling of graffiti te verwijderen/te herstellen/tegen te gaan.
  4. Blinde muren, vlakken en wanden en constructies zijn afgeschermd, bijvoorbeeld door een (geprivatiseerde) strook beplanting.
  5. Niet afgeschermd muren, vlakken, wanden en constructies van het complex zijn – op plaatsen die gevoelig en/of bereikbaar zijn voor graffiti – voorzien van verfraqiingen van een eenvoudig te reinigen materiaal of anti-graffiticoating

Toelichting

Toezicht, beheer en onderhoud van een complex zorgen voor een wijk die schoon, heel en veilig blijft. Mensen voelen zich veiliger in een goed verzorgd complex. Kapotte elementen en vuil verminderen de attractiviteit van een complex en de betrokkenheid van de bewoners. Een neerwaartse spiraal is het gevolg (erosievandalisme). Gericht beheer en toezicht kunnen zo'n neerwaartse spiraal voorkomen. Voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen is het van belang dat beheerders met alle betrokkenen nadenken over het op peil houden van de omgeving. Een goed beheergericht ontwerp maakt (toekomstig) beheer eenvoudiger en beter uitvoerbaar. Een werkend beheerplan vermindert vandalisme en buurtoverlast. Als zich toch overlastproblemen voordoen, is overleg tussen belanghebbenden zoals bewoners, gemeente, politie en woningcorporatie gewenst.

Toepassing en interpretatie

Doel van de aanbeveling C11 is het maken van afspraken over verantwoordelijkheden op het gebied van onderhoud en beheer van het complex. In het beheerplan vastgelegde afspraken kunnen bijvoorbeeld gaan over het reageren op klachten en geconstateerde vernielingen of het verwijderen van graffiti (zeker als dit racistisch of aanstootgevend is). Zowel preventie als handhaving spelen een rol. Voor de toetsing van het Politiekeurmerk Veilig Wonen is het vastleggen van afspraken in een

Het aanbrengen van kunst kan graffiti op een woongebouw voorkomen.

Indien een corporatie of VVE eigenaar is van semi-openbaar groen dan valt dit onder Veilig Complex.

document voldoende. Er hoeft geen volledig 'technisch' beheerplan te zijn dat alle reguliere onderhoudsmaatregelen beschrijft. Mogelijke aandachtspunten in het beheerplan:

- omschrijvingen van taken en verantwoordelijkheden van betrokken partijen;
- overleg zoals regulier bewonersoverleg, bewonerscommissie, wijkoverleg en informatieavonden;
- regeling voor controles op vervuiling, vernieling en graffiti;
- klachtenregeling, meldpunt, criteria voor opvolging;
- bemiddeling bij burenruzies en (geluids)overlast;
- afstemming reguliere onderhoudsmaatregelen van verschillende beheerders (bijvoorbeeld groen van gemeente en woningcorporatie), met name ten aanzien van opruimen zwerfvuil, herstellen vernielingen en verwijderen graffiti (vooral aanstootgevende, racistische, discriminerende graffiti);
- participatie en zelfbeheer van bewoners;
- brandveiligheid, vluchtplan (in gebouwen).

Tip: het verhalen van schade

Op de internetsite van het CCV staat een digitaal stappenplan dat gemeenten door de verschillende fasen van het verhalen van schade leidt en suggesties en voorbeelden geeft over hoe het proces in te richten. Zie www.hetccv.nl/instrumenten/schade-verhalen.

Vervolg C11

Er hoeft niet altijd een apart document opgesteld te worden om aan deze eis te voldoen. Soms liggen de bedoelde afspraken al vast in wijkontwikkelingsplannen of wijkveiligheidsplannen. In kleinere koopcomplexen zijn afspraken goed vast te leggen in de overeenkomst van de Vereniging van Eigenaren. Een combinatie van een beheerplan voor complex en woonomgeving is mogelijk.

Toezicht

Onderscheid is te maken in informeel, semi-formeel en formeel toezicht. Formeel toezicht kan bestaan uit toezicht door politie of stadswachten. Semi-formeel toezicht bestaat uit toezicht door huismeesters, buurtconciërges of wijkmeesters. Vaak hebben zij controlerende en signalerende taken. Zij zijn het aanspreekpunt voor bewoners. Zij voeren kleine onderhoudstaken uit en kunnen bemiddelen bij ruzies en overlast. Alle aanwezigen in een wijk samen, vormen het informele toezicht: de 'sociale ogen' in de wijk. Toezichhoudende bewoners (aangesteld door corporatie of gemeente) hebben een voorbeeldfunctie in de wijk. Tegen een kleine vergoeding geven zij onregeligheden door aan de verantwoordelijke instanties. Soms voeren zij ook opruim- en schoonmaakactiviteiten uit.

Onderhoud groen

Onderhoud van het groen moet gericht zijn op het voorkomen van 'dichtgroeien' (belemmeren) van zichtlijnen en het open houden van lichtcirkels rond lantaarnpalen. Voor een zichtlijn geldt een maximale 'groenhoogte' van 50 centimeter, eventueel gecombineerd met stamngroen. Dus: bomen in plaats van hoge struiken.

Doelstelling is om graffiti te voorkomen. Moeilijk doordringbare beplanting (bijvoorbeeld met doornen) voor de gevel, ontmoedigt graffitiartisten. In buurten waar geen graffiti op de muren aangebracht is, voelen bewoners zich veiliger. Een graffiti-loze buurt of wijk voorkomt ook buurtoverlast en vandalisme. Er wordt omschreven hoe graffiti verwijderd kan worden. Het is van belang graffiti snel te verwijderen om een neerwaartse spiraal te voorkomen. Graffiti geeft een gevoel van verloedering en beïnvloedt het veiligheidsgevoel negatief (bij jongeren overigens veel minder dan bij ouderen). Het zeer snel verwijderen van graffiti blijkt de beste manier om de daders te ontmoedigen en werkt preventief. Vanzelfsprekend wordt onder verwijderen ook het overschilderen van wanden of muren verstaan. Meer informatie: www.hetccv.nl/instrumenten/overlastbeleving.

Tips voor het verwijderen van graffiti

De methode voor het verwijderen van graffiti is onder andere afhankelijk van de frequentie van bekladding. Mogelijkheden zijn schoonmaken, overschilderen of vervangen. Kies voor materialen die makkelijk schoon te maken zijn. Deze moeten glad en niet-poreus zijn, zoals tegels of (gekleurde) panelen met een glaslaag. Bij gebruik van tegels kunnen deze beter zonder (kit)voegen worden geplaatst. Antigrffiti-coating beschermt poreuze materialen zoals baksteen. De coating maakt schoonmaken mogelijk. Er is daarna doorgaans wel een verschil zichtbaar tussen het schoongemaakte gedeelte en de rest van de wand. Na het schoonmaken moet de (dure) coating weer opnieuw worden aangebracht. Regelmatig overschilderen van graffiti pakt soms goedkoper uit dan antigrffiti-coating of gladde tegels.

Corporatie stelt in overleg met bewoners de huisregels vast.

Sluiproutes ondermijnen het toegangbeheer van een wooncomplex.

Bewonersgedrag bepaalt voor een groot deel het effect van fysieke maatregelen.

O

Omgeving

Eisen

O1	Toezicht en beheer	64
O2	Openbare verlichting	66
O3	Parkeren in de open lucht	68
O4	Achterpaden	69
O5	Onderdoorgangen van woongebouwen	71
O6	Openbare parkeergarage bij een woonfunctie	72

Aanbevelingen

O7	Routes langzaam verkeer	73
O8	Haltes openbaar vervoer	75
O9	Straatmeubilair, speelplaatsen en hangplekken	76

Eisen en aanbevelingen

Om aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen te voldoen, moeten alle eisen per categorie gehaald worden. Als de situatie daartoe aanleiding geeft, kunnen gemeente en opdrachtgever bespreken welke aanbevelingen zij uitgevoerd willen zien.

O1 Toezicht en beheer

Wat Het beheer van de omgeving is georganiseerd. Als zich overlastproblemen in de wijk voordoen, neemt de gemeente extra toezicht-houdende maatregelen. Graffiti op muren, vlakken en wanden in de leefomgeving wordt zoveel mogelijk voorkomen.

- Hoe**
1. In het 'beheerplan woonomgeving' staan afspraken over de wijze waarop wordt zorggedragen voor een 'schone, hele en veilige' woonomgeving.
  2. Er wordt in het beheerplan onder meer rekening gehouden met de volgende aspecten van onderhoud:
    - er is een meldpunt voor kapotte openbare verlichting, vervuiling en/of andere onderhoudsklachten;
    - reparaties aan en schoonmaken van bestrating, muren, straatmeubilair, openbare verlichting en ander openbaar bezit worden binnen een afgesproken termijn na melding uitgevoerd. Er is controle op dit herstel;
    - het groen wordt structureel onderhouden, zodat het zicht niet wordt belemmerd en (openbare) verlichting niet wordt gehinderd;
    - maatregelen worden getroffen om overlast van hondenpoep tegen te gaan;
    - er wordt regelmatig gecontroleerd op vervuiling en vernieling, of aanstootgevende en discriminerende graffiti. Als sprake is van dergelijke graffiti, wordt deze het liefst meteen schoongemaakt, gerepareerd of verwijderd. Andere vormen van graffiti worden periodiek verwijderd.
  3. Het 'beheerplan' voorziet in procedures voor samenwerking en communicatie met bewoners en andere betrokkenen.

Toelichting

Beheer en onderhoud van de omgeving zorgen voor een wijk die schoon en heel blijft. Mensen voelen zich veiliger in een wijk die een goed verzorgde indruk maakt. Kapotte, vernielde elementen en vuil verminderen de betrokkenheid van bewoners en verhogen het onveiligheidsgevoel. Een neerwaartse spiraal is het gevolg (erosievandalisme). Als een wijk met overlast kampt, zijn extra maatregelen noodzakelijk. Vaak is het handhaven van een bestaand beheerplan met een overzicht van taken en verantwoordelijkheden al voldoende om een goede eerste stap te zetten. Soms liggen afspraken al vast in wijkontwikkelingsplannen of wijkveiligheidsplannen. Bewoners horen daarbij betrokken te worden.

Het is belangrijk dat in een bestaande wijk geen stukken niemandslaan ontstaan. Deze geven de wijk vaak een onverzorgde indruk. Stukken grond waarvoor geen duidelijke bestemming is moeten een (tijdelijke) eigenaar hebben die aanspreekbaar is voor een verantwoord beheer. Er zijn inmiddels voldoende voorbeelden in het land te vinden waar bewoners het tijdelijke eigendom krijgen voor het creëren van een stadsstrand, kruiden- en groententuin etc.

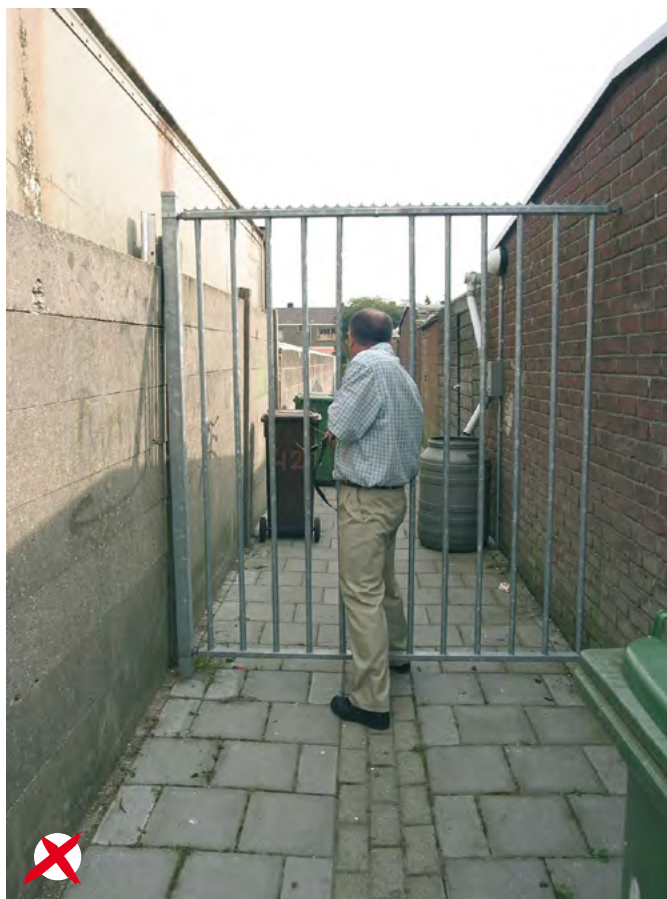
Toepassing en interpretatie

Doel van eis O1 is het maken van afspraken over onderhoud en beheer van de wijk. Zo veel mogelijk partijen moeten hierbij betrokken worden, bijvoorbeeld de gemeente als eigenaar/beheerder van de openbare ruimte, woningcorporaties, bewoners (Vereniging van Eigenaren, huurdersvereniging), politie, brandweer en welzijnswerk.

Voor het Politiekeurmerk Veilig Wonen hoeft geen beheerplan geschreven te worden waarin technische werkprogramma's of onderhoudsactiviteiten zijn omschreven. Het gaat om het vastleggen van verantwoordelijkheden en afspraken, bijvoorbeeld over preventief onderhoud en handhaving. Hieruit blijkt het gezamenlijke streven naar een schone, hele én veilige wijk.

Mogelijke aandachtspunten voor dit soort afspraken zijn:

- omschrijven van taken en verantwoordelijkheden van betrokken partijen;
- overleg zoals regulier bewoneroverleg, bewonerscommissie, wijkoverleg en informatieavonden;
- regeling voor controles op vervuiling, vernieling en graffiti;
- klachtenregeling, meldpunt, criteria voor opvolging;
- bemiddeling bij burenruzies en (geluids)overlast;
- bepalen reguliere onderhoudsmaatregelen van en door verschillende beheerders, bijvoorbeeld bijhouden groen van gemeente en woningcorporatie, opruimen van zwerfvuil, het herstellen van vernielingen en het verwijderen van graffiti (aanstootgevende, racistische, discriminerende graffiti);
- brandpreventie in gebouwen;
- participatie en zelfbeheer van bewoners in het beheer.

Fout: ongewenste bezoeker kan door kapot hek. Zorg voor tijdige reparatie.

Vervolg 01

Tips om graffiti te voorkomen

- Gevelvlakken zonder ramen die grenzen aan de openbare ruimte zijn kwetsbaar. Een strook (lage) beplanting, bij voorkeur slecht doordringbare beplanting met stekels, kan gevelvlakken afschermen.
- Bij bouwterreinen worden regelmatig houten schuttingen geplaatst om de terreinen af te schermen. Er zijn kunstenaars en bedrijven die deze wanden graag van schilderingen voorzien. Veel graffiti-spuuters respecteren dit, wat ongewenste graffiti voorkomt.

Tips voor het verwijderen van graffiti

De methode voor het verwijderen van graffiti, is onder andere afhankelijk van de frequentie van bekladding. Mogelijkheden zijn schoonmaken, overschilderen of vervangen.

- Kies voor materialen die makkelijk zijn schoon te maken. Deze moeten glad en niet-poreus zijn, zoals tegels of (gekleurde)panelen met een glaslaag. Tegels kunnen beter zonder (kit)voegen worden geplaatst.
- Breng anti-graffiticoating aan om poreuze materialen zoals baksteen te beschermen. De coating maakt schoonmaken mogelijk. Er is daarna doorgaans wel verschil zichtbaar tussen het schoon-gemaakte gedeelte en de rest van de wand. Na het schoonmaken moet de (dure) coating weer opnieuw worden aangebracht.
- Schilder graffiti regelmatig over. Deze laatste variant kan goedkoper uitpakken dan anti-graffiticoating of gladde tegels.

Toezicht

We onderscheiden informeel, semi-formeel en formeel toezicht. Formeel toezicht kan bestaan uit toezicht door politie of stadswachten. Voor afspraken in de wijk is een wijkagent van groot belang. Semi-formeel toezicht bestaat uit toezicht door bewakingsdiensten, huismeesters, buurtconciërges of wijkmeesters. Vaak hebben zij controlerende en signalerende taken. Zij zijn het aanspreekpunt voor bewoners. Zij bemiddelen bij ruzies en overlast en voeren kleine onderhoudstaken uit. Alle aanwezigen in een wijk samen, vormen het informele toezicht: de 'sociale ogen' in de wijk. Toezichhoudende bewoners (aangesteld door woningcorporatie of gemeente) hebben een voorbeeldfunctie in de wijk. Tegen een kleine vergoeding houden zij toezicht en geven ongeregelde heden door aan verantwoordelijke instanties. Soms voeren zij ook opruim- en schoonmaakactiviteiten uit.

Onderhoud groenvoorziening

Onderhoud en inrichting van het groen moeten gericht zijn op het voorkomen van 'dichtgroeien' (belemmeren) van zichtlijnen en het open houden van lichtcirkels rond lantaarnpalen. De vrije zichtruimte is tussen de vijftig centimeter en twee meter. Dit betekent dat lage begroeiing maximaal vijftig centimeter hoog mag zijn en dat daken van bomen minimaal twee meter hoog zijn. Achter een haag of plantsoenrand kan iemand zich verstoppen. Om dit uit te sluiten, bijvoorbeeld op parkeerterreinen, kan het beste bodembedekkende beplanting worden toegepast (maximaal vijftig centimeter hoog).

Graffiti moet zo snel mogelijk worden verwijderd.

Neem bij vervuiling en verloedering contact op met de gemeente.

Gratis verstrekken van 'poepzakjes' voorkomt vervuiling door honden.

O2 Openbare verlichting

Wat Het woongebied is bij duisternis helder, niet verblindend en gelijkmatig verlicht. Uitgangspunt is dat mensen elkaar op een afstand van minimaal 4 meter kunnen herkennen en signalen kunnen doorgeven.

Deze eis geldt voor alle openbaar toegankelijke woon- en winkelgebieden, waarbij de winkelgebieden een duidelijke koppeling hebben met de woonfunctie, inclusief parkeerplaatsen, straten en pleinen, (brom)fietspaden en voetpaden. Eis O2 geldt niet voor achterpaden (eis O4), recreatieve fiets- en voetpaden in groengebieden (aanbeveling O7) en onderdoorgangen (eis O5).

- Hoe**
- De openbare verlichting haalt gedurende de periode waarvoor het keurmerk wordt afgegeven (tien jaar) altijd de volgende waarden: Voor woongebieden op het wegdek:
    - de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte is minimaal 3 lux (Em);
    - de gelijkmatigheid is tenminste 0,30 Uh;
    - de kleurweergave is minimaal 25 (Ra);
 of
    - de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte is minimaal 2 lux (Em);
    - de gelijkmatigheid is tenminste 0,30 Uh;
    - de kleurweergave is minimaal 60 (Ra);
 of
    - de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte is minimaal 3 lux (Em);
    - de gelijkmatigheid is tenminste 0,20 Uh;
    - de kleurweergave is minimaal 60 (Ra).
  - De openbare verlichting wordt niet gehinderd door openbaar groen (bomen). In het beheerplan wordt aandacht besteed aan een goed onderhoud van het groen, zodat de aanwezige verlichting optimaal kan functioneren.
  - Paden en binnenterreinen zijn verlicht conform deze eis.

Let op: de verlichting voor onderdoorgangen is geregeld in de eis O5.

Zie ook O3, O4, O5 en O7

Toelichting

Door goede verlichting voelen bewoners zich veiliger in hun woonomgeving. Verlichting maakt zicht op de omgeving mogelijk en vermindert criminaliteit. De normen voor verlichting zijn gebaseerd op de richtlijnen van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (NSVV). Uitgangspunt is de set van minimale waarden voor sociale veiligheid. Normaal gesproken wordt de sterkte van openbare verlichting bepaald door de verkeerskundige functie. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen legt de nadruk op het sociaal veilig verlichten van het woongebied. Goede openbare verlichting vermindert niet alleen de kans op verkeersongevallen, maar vermindert ook vandalisme, inbraken en diefstallen van (brom)-fietsen, van/uit auto's, enzovoorts.

Groen

Bomen kunnen de verlichting op straat hinderen. Daarmee moet bij onderhoud en herplanting van openbare groenvoorzieningen rekening worden gehouden. Het onderhoud van het groen moet gericht zijn op het open houden van lichtcirkels rond lichtmasten en op het voorkomen van het dichtgroeien van zichtlijnen. Voor een zichtlijn geldt dat bodembedekkend groen maximaal vijftig centimeter hoog mag zijn en dat daken van bomen minimaal twee meter hoog zijn. Als groen tussen rijbaan en (brom)fiets-, voetpaden is aangebracht, mag dit groen het zicht ook niet belemmeren (zie aanbeveling O7). Daarom raadt het Politiekeurmerk Veilig Wonen bodembedekkend groen aan, dat maximaal vijftig centimeter hoog wordt. Op recreatieve plekken, zoals recreatieve fiets- en wandelroutes waarop geen zicht bestaat vanaf de openbare weg of vanuit woningen, is verlichting niet aan te raden, omdat dit schijnveiligheid veroorzaakt. Belangrijk is dat er alternatieve, sociaal veilige routes beschikbaar zijn.

Toepassing en interpretatie

- Het Politiekeurmerk Veilig Wonen gaat uit van een goed verlichtingsniveau te allen tijde. Dit betekent dat de omgeving ook 's nachts aan eis O2 moet voldoen. Om hetzelfde te kunnen waarnemen hebben oudere mensen ongeveer tien keer meer licht nodig dan jongeren. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen gaat uit van de gemiddelde leeftijd.
- Gelijkmatigheid van verlichting is belangrijk: doordat onze ogen wennen aan de verlichtingssterkte kan het zicht goed zijn bij een geringe verlichtingssterkte met een grote gelijkmatigheid. De afwisseling van sterk verlichte plekken en donkere plekken is vervelend en maakt een omgeving minder goed zichtbaar en herkenbaar. Bij nachtschakeling gaat daarom de voorkeur uit naar het dimmen van alle armaturen, in plaats van het om en om uitschakelen van armaturen. In de laatste situatie is het moeilijk om de norm te halen.
- De Ra-waarde zegt iets over de mate van kleurherkenning (0 = geen kleurherkenning, 100 = volledige herkenning van alle kleuren).
- Wit licht heeft een hoge Ra-waarde (groter dan 60, bijvoorbeeld in PL-armaturen). Dit maakt het mogelijk om kleuren te herkennen, bijvoorbeeld van auto's op parkeerplaatsen en kleding. Ook een gezicht kan dan herkend worden.
- Oranje verlichting (SOX of lage druk natriumlampen) heeft een Ra-waarde onder de 25. Hierdoor zijn kleuren niet of slecht herkenbaar. Omdat het menselijk oog het meest gevoelig is voor dit licht, zijn bewegingen juist weer goed zichtbaar. Dit type verlichting staat dan ook langs autosnelwegen en op bedrijventerreinen.

Vervolg 02

Binnen de Richtlijn voor Openbare Verlichting (ROVL 2011) wordt onderscheid gemaakt in meerdere functies:

- woongebied;
- grotere parkeerplaatsen bij winkelcentra;
- doorgaande- en rondwegen van en om een woongebied.

Het Politiekeurmerk stelt alleen eisen aan de woonomgeving.

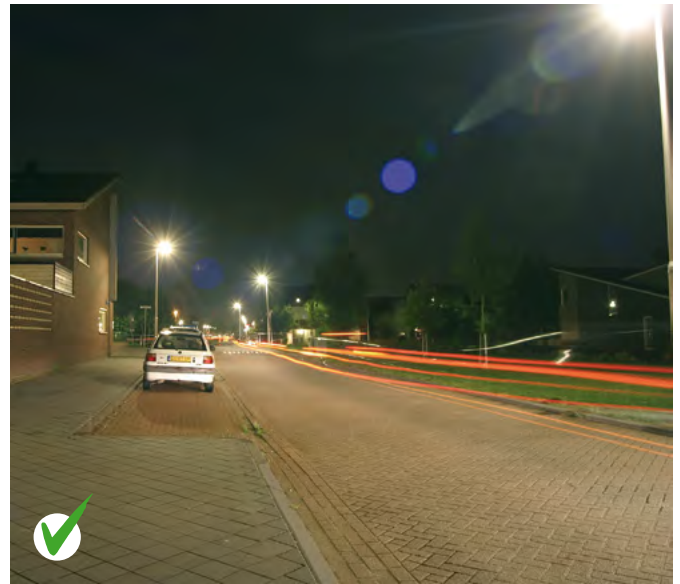
LED-verlichting

Ontwikkelingen in de verlichtingsindustrie hebben inmiddels gezorgd voor nieuwe lichtbronnen en armaturen. Het gevolg is betere verlichting tegen lagere kosten. Voor gemeenten kan dit een aanleiding zijn om verlichting in de wijk te renoveren. Gebleken is dat witte LED-verlichting prima kan voldoen aan de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Zowel de lux-waarde als de gelijkmatigheid zijn toe te passen en te meten.

Door middel van een berekening dient aangetoond te worden dat aan de PKVW-eisen wordt voldaan. Andere kleuren LED-verlichting kunnen (nog) niet worden toegepast binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen.

Dynamische verlichting

Verder zijn er voorbeelden in het land (onder andere in Tilburg en Almere) met dynamische verlichting: waarbij verlichting bij benadering wordt verhoogd. Zolang de ondergrens van het Politiekeurmerk Veilig Wonen als standaard wordt gehaald in de minimale stand, is dit binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen geaccepteerd. Bij dergelijke verlichting is het wel raadzaam om te peilen bij bewoners naar hun veiligheidsgevoelens in de wijk en het zicht dat zij 's avonds en 's nachts hebben op passanten in de wijk. Op veel bewoners heeft het ontbreken van verlichting of het bieden van te beperkte verlichting een negatief effect op hun veiligheidsbeleving. Intelligente verlichting in het openbaar gebied is nog steeds in een experimenteel stadium.

Geparkeerde auto's worden goed verlicht, evenals het trottoir.

Lichtmasten aan de ene kant van de straat en bomen aan de andere kant, voorkomen dat bomen het licht hinderen.

O3 Parkeren in de open lucht

Wat Bewoners en bezoekers kunnen parkeren in de nabijheid van woningen en woongebouwen. De parkeergelegenheid is veilig door zicht op de geparkeerde auto's vanuit woningen.

- Hoe**
1. Bewoners kunnen op eigen erf parkeren of er is gelegenheid voor parkeren in het zicht van minimaal twee woningen.
  2. Groenvoorziening of objecten zoals glasbakken of verzamelcontainers ontnemen het zicht op geparkeerde voertuigen niet.
  3. Als geparkeerd kan worden op parkeerterreinen gelden hiervoor de volgende voorwaarden:
    - Voor de verlichting van parkeerterreinen is eis O2 van toepassing, waar bij grotere parkeerterreinen de kleurweergave minimaal 60 (Ra) is om de (kleur)herkenbaarheid van personen en auto's te vergroten.
  4. Bij een mix tussen in de open lucht en overdekt parkeren moet:
    - Op vrijwel elke parkeerplaats zicht bestaan vanuit tenminste 2 woningen. Maximaal 3 parkeerplaatsen mogen volledig buiten het zicht van woningen zijn;
    - Bij een terrein met maximaal 25 overdekte parkeerplaatsen moet de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte van het overdekte deel minimaal 20 lux (Em) bedragen, gemeten op het wegdek, met een kleurweergave van ten minste 60 (Ra) en een gelijkmatigheid van tenminste 0,30 Uh;
    - Bij een terrein met meer dan 25 overdekte parkeerplaatsen moet de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte van het overdekte deel minimaal 40 lux (Em) bedragen, gemeten op het wegdek, met een kleurweergave van ten minste 60 (Ra) en een gelijkmatigheid van tenminste 0,30 Uh.

Zie ook O2

Vormen van autocriminaliteit zijn veelvoorkomende delicten (diefstal van en uit de auto, vernieling en vandalisme, buurtoverlast). Bewoners voelen zich hierdoor onveilig. Door de betrokkenheid van bewoners te vergroten en het zicht op geparkeerde auto's mogelijk te maken, probeert het Politiekeurmerk Veilig Wonen een drempel op te werpen tegen autocriminaliteit. Om sociaal toezicht op geparkeerde auto's mogelijk te maken, is het van belang auto's (dicht)bij en in het zicht van woningen te kunnen parkeren. Maximaal drie individuele parkeerplaatsen op een parkeerterrein mogen geheel buiten het zicht liggen, omdat de praktijk aantoont dat het soms niet anders kan. Het is wel belangrijk dat er in de omgeving andere parkeerplaatsen beschikbaar zijn die wel in het zicht van woningen liggen, zodat bewoners of bezoekers een keuze hebben. Bij duisternis maakt goede openbare verlichting sociaal toezicht mogelijk.

Toepassing en interpretatie

Compartimenteren

Door grote terreinen te verdelen in kleinere, van elkaar te onderscheiden eenheden, kunnen bewoners zich beter oriënteren en (auto's van) anderen herkennen. Gebruikers van parkeerterreinen bij woongebouwen zetten hun auto dikwijls op een vaste plaats. Hierdoor gaan mensen auto's en hun eigenaren kennen. Dit leidt tot contact als er iets mis is (minder anonimiteit). Het opdelen van een terrein in herkenbare delen, zicht op het terrein vanuit woningen en een goede verlichting met wit licht (zodat de kleur van auto's zichtbaar is), vermindert onveiligheidsgevoelens van gebruikers van het parkeerterrein. Bovendien krijgt de omgeving specifieke kenmerken, waardoor iemand een geparkeerde auto makkelijker kan terugvinden. Parkeerterreinen (maximaal 25 parkeerplaatsen) zijn van elkaar gescheiden door bijvoorbeeld looppaden, laagblijvend groen of hagen en opgesnoeide bomen. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen raadt aan te kiezen voor bodembedekkend groen van maximaal vijftig centimeter hoogte. Het terrein moet verder de volgende kenmerken hebben:

- onbelemmerde zichtlijnen;
- goede verlichting;
- duidelijke en logische looproutes van parkeerplaatsen naar de entree van de woning, het woongebouw of aanliggende voorzieningen.

Overdekt parkeren met zicht van buitenaf.

Overzichtelijke parkeerplaats.

Achterpaden O4

Wat Het achterpad is overzichtelijk en goed verlicht.

Hoe Het achterpad, inclusief eventuele verbindingspaden:

1. Is bij duisternis altijd voorzien van verlichting met een kleurweergave van minimaal 60 (Ra).
2. Heeft verlichting:
  - met een lichtpuntafstand van maximaal zes keer de lichtpunthoogte;
  - of
  - bij aanwezigheid van voldoende bergingen, dan aan elke berging in de tuin, zo hoog mogelijk, met een maximale afstand van 0,3 meter vanaf de grens van het achterpad, met een maximale onderlinge afstand van 12 meter;
  - of
  - via openbare verlichting met een gemiddelde horizontale verlichtingssterkte van minimaal 2 lux (Em), met een gelijkmatigheid van tenminste 0,15 Uh.
3. De verlichting moet altijd door middel van schemerschakeling worden ingeschakeld. De verlichtingsarmaturen zijn bij voorkeur vandalismebestendig (SKG KE 571).
4. Overhangend groen of op het achterpad staande bouwsels en/of obstakels moeten worden weggehaald.

Toelichting

Afhankelijk van het eigendom van een achterpad, geldt eis C5 of O4. Als het achterpad van de gemeente is, valt het onder de O-eisen. Is het achterpad van de corporatie of de bewoners, dan valt het onder de C eisen. Wie ook eigenaar is, de achterpaden zijn een belangrijke eis binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen: de eisen ten aanzien van de verlichting van het achterpad voor het certificaat Veilig Complex Bestaande Bouw zullen ingevuld moeten zijn. Achterzijden van woningen zijn kwetsbaar voor inbraken. Achterpaden bieden inbrekers de mogelijkheid te kijken waar ze ongestoord hun gang kunnen gaan. Gebruikers voelen zich vaak onveilig in smalle, onoverzichtelijke en onverlichte paden. De eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen richten zich op het terugdringen van de anonimiteit en het verhogen van betrokkenheid in de paden, door goede verlichting en overzichtelijkheid.

Toepassing en interpretatie

Verlichting

Verlichting en spiegels op hoeken en aftakkingen, zorgen ervoor dat een achterpad, ook in het donker, te overzien is. De kans dat iemand een eventuele inbreker herkent, is groter. Het veiligheidsgevoel van bewoners neemt toe, evenals het gebruiksgemak van het pad. Verlichting is een eis, spiegels zijn een aanbeveling. Door weelderig groen of dikke hagen terug te snoeien en illegale bouwsels te verwijderen, krijgt het achterpad zijn oorspronkelijke breedte. Een afgesloten achterpad moet ook aan de eisen voldoen. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen geeft de voorkeur aan openbare verlichting. Openbare verlichting wordt namelijk geregeld onderhouden. Ook is het mogelijk om het achterpad te verlichten met een lamp op de berging. Bij verlichting door verlichtingsarmaturen op bergingen is de leidraad dat tenminste aan één zijde van het achterpad iedere tuin een berging heeft die grenst aan het achterpad.

Als verlichtingsarmaturen aan de bergingen worden bevestigd aan de zijde van het achterpad gelden de volgende voorwaarden:

- er grenzen voldoende bergingen aan het achterpad;
- op de bergingen is een verlichtingsarmatuur aangebracht met een maximaal onderlinge afstand van twaalf meter;
- de verlichtingsarmaturen zijn zo hoog mogelijk bevestigd.

De verlichtingsarmaturen zijn schemergeschakeld. De verlichtingsarmaturen zijn bij voorkeur vandalismebestendig (SKG KE 571).

Onderhoud en elektriciteit komen dan voor rekening van de bewoner. Een verlichtingsarmatuur moet het achterpad verlichten en geen schaduwen werpen. Verlichting bij de ingang van het pad, op de openbare weg, is meegenomen maar niet voldoende. Het Politiekeurmerk Veilig Wonen stelt geen eisen aan het niveau van de verlichting. De norm voor openbare verlichting is de richtlijn. Vooral gelijkmatig licht is belangrijk.

Doodlopende paden

Het voordeel van doodlopende paden is dat er geen netwerk van achterpaden ontstaat, zodat niemand zich ongezien door de wijk kan bewegen. Bij een doorlopende achterpadenstructuur worden achterpaden ook gebruikt door fietsers en bromfietzers. Dat kan tot overlast leiden. Als het achterpad geen doorgaande route meer vormt, is het pad minder aantrekkelijk voor onbevoegden. Er moet verlichting aan het einde van het pad zijn zodat je, als je in het pad bent, altijd naar het licht toe kunt kijken. Een achterpad doodlopend maken kan bijvoorbeeld door tuinen door te trekken of een afscheiding van minimaal 1,8 meter hoog in het pad te plaatsen. Dit zijn betere vormen van afsluiting van een achterpad dan een poort. Bij een poort moeten immers ook maatregelen genomen worden om overklimming te voorkomen. Verder vraagt een poort om discipline van de bewoners. Nadeel is ook dat er veel sleutels in omloop zijn. Daarnaast kan een dichtvallende poort geluidsoverlast veroorzaken. Bovendien is er niet altijd een muur om de poort tussen te zetten. Drangers werken vaak niet meer na enige tijd. Spelende kinderen kunnen niet makkelijk heen en weer tussen de woning en de openbare ruimte. Als bewoners worden betrokken bij de beslissing om het achterpad af te sluiten met een poort, werkt het vaak wel goed. Op dat moment bestaat er namelijk draagvlak voor een goed gebruik van de poort.

De poort:

- Biedt doorzicht naar het achterliggende pad of terrein, bijvoorbeeld door het toepassen van een spijlenhek. De afstand tussen de spijlen is minder dan vijftien centimeter.
- Is minimaal 1,80 meter hoog.
- Is zelfsluitend.
- Is voorzien van een flipperbeveiliging.
- Is van de binnenkant zonder sleutel te openen. Het bedieningspunt dient afgeschermd te worden tegen manipulatie vanaf de buitenzijde.

O4 Vervolg

Om bediening van het bedieningspunt van buitenaf te voorkomen, kan een beschermingsplaat worden aangebracht met een minimale afstand tussen het bedieningspunt van zeventig centimeter. Hierdoor wordt bediening door handreiking voorkomen. Over het algemeen volstaat een beschermingsplaat als het bedieningspunt bestaat uit een draaiknopcilinder. Als het bedieningspunt aan de binnenzijde bestaat uit een deurkruk is een beschermingsplaat niet afdoende. Deze deurkruk kan namelijk eenvoudig met een hulpmiddel, bijvoorbeeld een stok of een tak, bediend worden. Een mogelijke oplossing is een kokervormige (rond of rechthoekig) afscherming.

Hier is sprake van verlichting binnen dertig centimeter van de erfgrens en een maximale onderlinge afstand van twaalf meter.

Spiegels kunnen het overzicht verbeteren. Zorg ervoor dat de spiegels geen zicht bieden op de achtertuinen in verband met privacy van bewoners.

Fout: obstakels moeten worden verwijderd.

Onderdoorgangen van woongebouwen 05

Wat Onderdoorgangen van woongebouwen die gebruikt worden door langzaam verkeer zijn schoon, heel en veilig.

- Hoe**
1. Er zijn bij de in/uitgangen geen obstakels en groen die het zicht belemmeren
  2. In onderdoorgangen voldoet de verlichting op het wegdek tijdens de avond- en nachtelijke uren aan de volgende voorwaarden:
    - de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte is minimaal 15 lux (Em), met een gelijkmatigheid van tenminste 0,30 Uh;
    - de kleurweergave is minimaal 60 (Ra);
    - de verlichting is in een vandalismebestendige constructie aangebracht, conform de criteria van de SKG KE 571. Bij voorkeur is die constructie gecertificeerd.

Tunnels en onderdoorgangen kunnen onaangenaam zijn en worden door mensen vaak als onveilig ervaren, ook omdat het informeel toezicht vanuit de omgeving ontbreekt.

Toepassing en interpretatie

Overgang van verlichting

Bij de verlichting van een onderdoorgang van een woongebouw, is het belangrijk om rekening te houden met de overgang van de bestaande openbare verlichting naar de verlichting in de onderdoorgang. Een plotselinge overgang naar een veel hogere luxwaarde betekent minder zicht voor de gebruiker van de onderdoorgang en geeft een onrustig beeld.

Vraag een verlichtingsexpert om advies. Afhankelijk van de situatie is verlichting in een onderdoorgang soms ook overdag nodig.

Het Politiekeurmerk Veilig Wonen 2015 richt zich meer op de woonomgeving en minder op bepaalde onderdelen in een wijk die op grotere afstand van de woningen liggen, bijvoorbeeld tunnels. Daarmee is niet gezegd dat de veiligheid van tunnels onbelangrijk is, integendeel. De eisen waaraan tunnels moeten voldoen zijn echter in andere bronnen dan het Politiekeurmerk geregeld. Een voorbeeld is de NSVV Richtlijn voor Openbare Verlichting (ROVL 2011) voor tunnels. Ook hier geldt dat overzichtelijkheid, sociale controle en onderhoud en beheer belangrijke elementen zijn.

Tip: denk na over beheer

Muren en andere bereikbare constructiedelen zijn voorzien van verfraaiingen, anti-graffiticoating en/of eenvoudig te reinigen materiaal.

Fout: de verlichting zal niet de hele onderdoorgang kunnen verlichten, het plaatsen van fietsen is niet geregeld.

O6 Openbare parkeergarage bij een woonfunctie

Wat Openbare parkeergarages bij een woonfunctie zijn sociaal veilig. Het gedeelte dat bestemd is voor de bewoners van het bijbehorende woongebouw is afgeschermd van het gedeelte dat voor openbaar parkeren bedoeld is.

Deze eis is van toepassing als hier behalve bezoekers van de wijk ook bewoners van het bovenliggende of aangrenzende woongebouw parkeren.

- Hoe**
1. De parkeergarage voldoet minimaal aan de volgende verlichtingseisen op de vloer:
    - in- en uitritten (dagsituatie) 200 lux (Em) op 1 meter hoogte;
    - lift en trappenhuis 100 lux (Em) op de vloer;
    - in- en uitritten (nachtsituatie) 100 lux (Em) op 1 meter hoogte;
    - parkeervakken en rijstroken 75 lux (Em) op de vloer;
    - 0,50 Uh en 50 (Ra);
    - kassa's balies en betaalautomaten (randzone van 1 m) 200 lux (Em) op de vloer, 0,80 Uh en 80 (Ra).
  2. Daarnaast voldoet een parkeergarage aan de volgende eisen op het gebied van sociale veiligheid:
    - er is doorzicht en de aanwezige dode hoeken worden gecompenseerd door slagvaste spiegels conform de criteria van SKG KE 572. Bij voorkeur zijn deze spiegels gecertificeerd, zie bijlage 2;
    - er is identificatie mogelijk van parkeerplaatsen (verdieping, rijen, vakken);
    - binnen en buiten de parkeergarage is een bewegwijzering;
    - er is doorzicht vanuit de lift en het trappenhuis naar de hal en de parkeervloer;
    - er is een afsluiting na sluitingstijd en een afscherming van alle buitenopeningen;
    - er is in alle deuren van ruimten die voor het publiek toegankelijk zijn, helder, doorzichtig (spiegeldraad)glas of iets soortgelijks aangebracht.
    - het gedeelte dat door bewoners gebruikt wordt is afgescheiden van het openbare gedeelte van de garage.

Zie ook C6

Toelichting

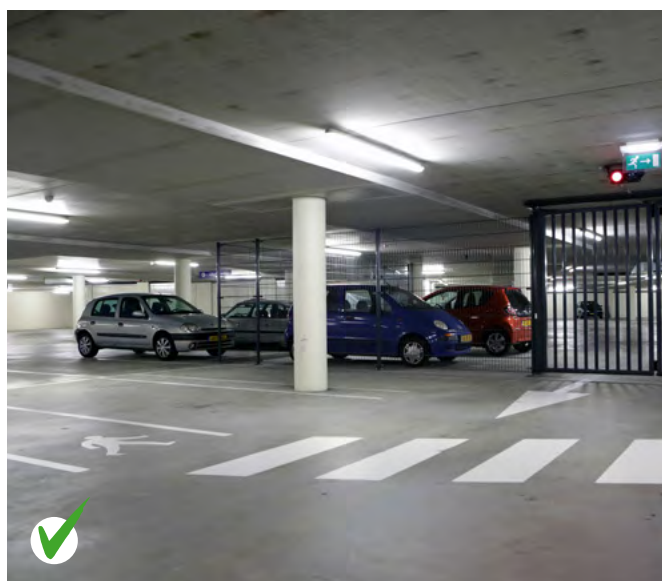
Mensen ervaren parkeergarages vaak als onveilig en niet prettig. De sociale controle is meestal onvoldoende. Bij eis O6 gaat het niet om de vraag wie de eigenaar of beheerder is. Het kan zijn dat de gemeente een certificaat Veilige Omgeving aanvraagt voor een parkeergarage, ook al is de gemeente niet de eigenaar. De gemeente zal bestuurlijk instrumenten moeten inzetten om de gewenste veiligheid te bereiken. De gemeente kan, ook als zij geen eigenaar is, eisen stellen aan openbare parkeergarages, namelijk in de gebruiksvergunning of bouwvergunning (verbouwing). De eis loopt gelijk met de NEN 2443, met dien verstande dat daarin de paragraaf "sociale veiligheid" informatief is voorgeschreven.

Toepassing en interpretatie

Eis O6 geldt voor openbare parkeergarages gekoppeld aan een woonfunctie, of er nu wel of geen parkeervergoeding wordt gevraagd. Bij parkeren in een openbare parkeergarage is ook de route van de woning naar de garage en andersom van belang (eisen langzaam verkeer routes O7). Het Politiekeurmerk 2015 richt zich sterker dan voorheen op de woning en bewoners. Er is voldoende informatie beschikbaar over de eisen ten aanzien van openbare parkeergelegenheden. Het PKVW stelt aan dergelijke garages niet langer eisen in het kader van het behalen van het Politiekeurmerk Veilige Wijk Bestaande Bouw.

Een garage, gekoppeld aan een woongebouw, moet overzichtelijk en goed verlicht zijn.

Het gedeelte voor openbaar parkeren is afgeschermd van het gedeelte dat voor bewoners bestemd is.

Routes langzaam verkeer 07

Wat Routes voor langzaam verkeer zijn sociaal veilig.

Hoe **Sociaal veilige routes**

1. Op tenminste één van de routes vanuit de woonomgeving naar essentiële functies en voorzieningen in de wijk (winkel, school, openbaar vervoer, parkeren, wijkcentrum) bestaat zicht vanuit de aanliggende woningen. De verlichting op deze route voldoet aan eis O2.
2. Als sprake is van groen tussen rijbaan en (brom)fiets- en voetpaden, mag dit groen het zicht op deze paden niet belemmeren.

Sociaal minder veilige routes

3. Op alternatieve recreatieve routes door het groen, wordt geen schijnveiligheid gewekt door daar openbare verlichting aan te leggen.
4. Daar waar mogelijk dient rekening gehouden te worden met een bermfactor (4 meter open zone), waarbij de voornoemde luxwaarden met maximaal 50% is verlaagd voor een 3 meter brede zone.
5. Er is een beleidsplan en onderhoudsplan voor groenvoorziening.

Sociaal minder veilige routes naar functionaliteit

- hierbij is de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte op het wegdek van fiets-/ en voetpaden minimaal 2 lux (Em);
  - de gelijkmatigheid is tenminste 0,30 Uh;
  - de kleurweergave is minimaal 60 (Ra),
- of
- de gemiddelde horizontale verlichtingssterkte is minimaal 3 lux (Em);
  - de gelijkmatigheid is tenminste 0,20 Uh;
  - de kleurweergave is minimaal 60 (Ra).

Zie ook O2

Toepassing en interpretatie

Veel verkeer in een wijk is langzaam verkeer: voetgangers, fietsers en rollator- en rolstoelgebruikers. Aanbeveling O7 gaat over de vraag of dit verkeer sociaal veilige routes heeft, van woningen naar voorzieningen in de wijk. Het gaat dan niet alleen om fiets- en wandelpaden, maar ook

om gewone straten. Sociale veiligheid wordt gewaarborgd door zicht vanuit woningen, verlichting en veilige tunnels en onderdoorgangen. Aanbeveling O7 geldt ook voor de leefomgeving rond de woning, bijvoorbeeld op de looproute van de voordeur naar centrale parkeervoorzieningen. Sociaal veilige routes maken de kans op criminaliteit kleiner en zorgen ervoor dat mensen zich veiliger voelen.

Een veilig fietspad.

07 Vervolg

Sociaal veilige en recreatieve routes

Niet alle routes hoeven altijd sociaal veilig te zijn. Overdag, of bij drukte, kan een 'dag- of recreatieve route' door het groen een aantrekkelijk alternatief zijn, terwijl mensen op een stil moment of in het donker kunnen kiezen voor een veilige route langs woningen. Het gebruik van de route is afhankelijk van de keuze van de gebruiker. Om te voorkomen dat gebruikers denken dat een recreatieve route ook 's nachts veilig is, wil het Politiekeurmerk Veilig Wonen daar geen verlichting (voorkomen schijnveiligheid). Sociaal veilige routes (ook wel nachtroutes genoemd) zijn door toezicht, de bundeling van verkeersstromen en goede verlichting veiliger. Deze routes zijn zowel overdag als in het donker op stille tijden te gebruiken. Fietsroutes langs doorgaande wegen moeten zichtbaar zijn vanaf de weg. Een brede strook (hoge) beplanting tussen de weg en het fietspad belemmert het zicht. Daarom raadt het Politiekeurmerk Veilig Wonen daar bodembedekkend groen aan met een hoogte van maximaal vijftig centimeter.

Verlichting

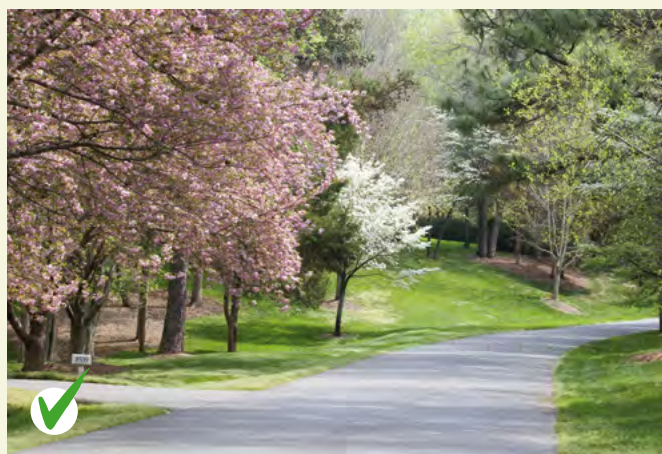
Uitgangspunt van het Politiekeurmerk Veilig Wonen is dat de openbare gebruikruimte verlicht is. Dit betekent dat niet alleen rijbanen verlicht moeten zijn, maar ook trottoirs, wandelpaden en fietspaden. Hierbij is het niet nodig om recreatieve routes door het groen te verlichten. Voorwaarde is dat er voor de 'donkere uren' een veilige alternatieve route is, die wel is verlicht of in het zicht van woningen ligt.

Sociaal minder veilige routes naar een functionaliteit

Het kan voorkomen dat routes naar een school of andere voorziening, zoals een sportaccommodatie, niet in het zicht liggen van woningen. Soms is het alternatief zodanig, dat het niet aangemelijk is dat fietsers om gaan rijden om een sociaal veilige route te nemen. Het is dan verstandig de route toch te verlichten, maar wel de uitgangspunten van een vrije zone te hanteren. Verder is het raadzaam om op basis van verwacht gebruik de verlichting in- en uit te schakelen.

Tip: zone van vier meter

Door langs routes voor langzaam verkeer een zone van minimaal vier meter aan beide zijden open te houden, heeft de gebruiker zicht op zijn omgeving. Dit kan door grasstroken of laagblijvende beplanting te gebruiken. Lage beplanting is makkelijker in het beheer van het groen. Deze zone van vier meter is de persoonlijke veiligheidszone van mensen. In deze zone voelen mensen zich veilig. Bij duisternis speelt dit aspect een grotere rol. Uitgangspunt van het Politiekeurmerk Veilig Wonen is dat ook de zone langs de nachtroute voor langzaam verkeer verlicht is.

Recreatieve fietsroute niet verlichten

Over het constant verlichten van een route naar een voorziening, zoals hier naar een sportterrein, moet goed nagedacht worden. Zorg dat veiligheidsdeskundigen tijdig meedenken met dergelijke plannen.

Haltes openbaar vervoer O8

Wat Haltes voor openbaar vervoer zijn zichtbaar, verlicht, worden onderhouden en nodigen daardoor niet uit tot vandalisme, graffiti of buurtoverlast.

- Hoe**
1. Haltes liggen binnen 75 meter in het zicht van omringende bebouwing. Dit geldt niet als de halte specifiek bedoeld is voor bedrijfs- en kantoorfuncties.
  2. Zicht op de halte wordt niet belemmerd door beplanting of andere obstakels.
  3. De haltes zijn zodanig transparant en verlicht dat wachtenden vanuit de omringende bebouwing gezien kunnen worden. De kleurweergave van de verlichting is tenminste 60 (Ra).
  4. Een poster aan één zijde van en/of een stadsplattegrond in deabri is toegestaan.

Toelichting

Aanbeveling O8 is gericht op zowel het voorkomen van onveiligheidsgevoelens bij gebruikers van de halte als op het voorkomen van vernielingen. Een bushalte is in veel opzichten te vergelijken met ander straatmeubilair (zie ook O9).

Tips

- Clustering van voorzieningen bij een halte openbaar vervoer, bijvoorbeeld met een afvalbak, verbetert het gebruiksgemak en geeft grotere kans op sociale controle.
- Eén van de redenen om het glas in een bushalte te vernielen is om de posters eruit te halen. Afsproken kan worden om, bij populaire posters, de kast open te laten (niet op slot te doen) om vernieling tegen te gaan. De gemeente kan ook de mogelijkheid bieden om populaire posters af te halen, bijvoorbeeld bij het gemeentehuis of het bureau Halt.
- Om erosievandalisme te voorkomen, is snelle vervanging van kapotgeslagen ramen nodig. Beheerders vanabri's doen dit overigens al. Toepassing van slagvaste materialen, zoals volkern kunstharspanelen, brengt uitkomst op vandalismegevoelige plekken.
- Haltes moeten niet naast hangplekken of overlastplekken worden geplaatst. Dit zorgt ervoor dat gebruikers van de halte zich onveiliger voelen.

Dit bushokje ligt goed in het zicht van woningen.

O9 Straatmeubilair, speelplaatsen en hangplekken

Wat Straatmeubilair, speelplaatsen en hangplekken zijn afgestemd op de behoefte van gebruikers en zo gesitueerd dat toezicht mogelijk is en overlast zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Onder straatmeubilair wordt onder andere verstaan: bushokje, telefooncel, brievenbus, zitbank, afvalbak, kasten van nutsbedrijven en speeltoestellen.

- Hoe**
1. Straatmeubilair vinden we alleen op plaatsen waar dat echt een functie heeft. Afhankelijk van de behoefte zijn er afzonderlijk van elkaar gescheiden speelplaatsen voor:
    - kinderen tot 6 jaar;
    - jeugd van 6-12 jaar;
    - jongeren van 12 jaar en ouder.
  2. Op speelplaatsen voor jonge kinderen is zicht mogelijk vanuit omringende woningen.
  3. Speelvoorzieningen en straatmeubilair zijn bestand tegen vandalisme en goed te beheren.
  4. Zitbanken en afvalbakken worden, ter voorkoming van zwerfvuil, zoveel mogelijk gecombineerd.
  5. Een zitbank wordt zodanig geplaatst dat deze niet aantrekkelijk is als hangplek.
  6. Als het gebruik van straatmeubilair overlast geeft, moet het worden verplaatst of verwijderd.
  7. Speelplaatsen en hangplekken (voor jongeren) zijn wel zichtbaar vanaf de openbare weg, maar liggen niet per definitie in het directe zicht van woningen (afstand ca 200 meter).
  8. Bij de plaatsing van speelvoorzieningen en straatmeubilair wordt rekening gehouden met de bereikbaarheid van (woon)gebouwen voor hulpverleningsvoertuigen.
  9. Jongeren en omwonenden worden betrokken bij de eventuele herinrichting en het beheer van "hun" voorzieningen.
  10. De gemeente schermt waterpartijen af voor spelende kinderen onder de 6 jaar.

Toelichting

Straatmeubilair is nogal eens het doelwit van vernielingen, vandalisme en graffiti. Aanbeveling O9 is gericht op het voorkomen van vernielingen en wil het mogelijk maken dat straatmeubilair 'sociaal veilig' en prettig gebruikt kan worden (door omwonenden). Gebruik van het meubilair mag geen overlast veroorzaken, zoals geluidsoverlast. Daarom moet voorkomen worden dat straatmeubilair op onoverzichtelijke plaatsen als 'hangplek' gebruikt gaat worden. Bij hangplekken voor alle leeftijdscategorieën is het belangrijk dat sociale controle mogelijk is door sociaal toezicht en het goed verlichten van het straatmeubilair. Hiermee moet bij de plaatsing van bijvoorbeeld zitbanken rekening worden gehouden.

Rondom voorzieningen zoals snackbars en koffieshops, kunnen groepen jongeren blijven hangen. Bij het verlenen van een vergunning voor deze voorzieningen moet rekening gehouden worden met de overlast die dit voor omwonenden kan veroorzaken. Om voorzieningen te reguleren beschikt de gemeente over diverse instrumenten, zoals bestemmingsplannen (bestemming en gebruikspanden), milieuvergunningen (horeca: wel of geen terras), gebruikersvergunningen, sluitingstijden en de algemene plaatselijke verordening (APV). Natuurlijk is handhaving hierbij ook van belang. De gemeente kan bovendien bestuurlijke maatregelen nemen om situaties die overlast veroorzaken, tegen te gaan.

Op speelplaatsen voor jonge kinderen is zicht vanuit omringende woningen.

Vervolg 09

Toepassing en interpretatie

Aanbeveling O9 maakt onderscheid tussen de voorzijde en de achterzijde van een woning.

- Ongewenst gebruik van een bank is aan de voorzijde van woningen (de openbare kant) minder vervelend, dan aan de achterzijde (de privé-kant). De afstand van de bank tot de woning is daarom minder belangrijk aan de voorkant.
- Aan de achterzijde van de woning is een bank (en zijn speelvoorzieningen) binnen vijftien meter van de achtertuin (erfgrens) ongewenst. Dit kan overlast veroorzaken.

Materialen

Materialen van straatmeubilair zijn bij voorkeur stevig, vandalismebestendig en goed te beheren. Vervuiling en vernieling leidt immers snel 'van kwaad tot erger'. Het plaatsen van voldoende afvalbakken voorkomt zwerfvuil en vervuiling van de omgeving. De hoeveelheid zwerfvuil verschilt van wijk tot wijk en moet afgestemd op de situatie worden bestreden. Beheerders controleren of de wijk voldoende schoon blijft.

Spelen en recreëren

Bewoners, met name kinderen en jongeren, moeten voldoende ruimte hebben om te spelen en te recreëren. Het gaat bij deze aanbeveling om ruimte in de (directe) woonomgeving. Het gebruiken van niet geschikte plaatsen veroorzaakt bijvoorbeeld geluidsoverlast en/of verkeersveiligheid. Speelplekken moeten afgestemd zijn op de behoefte: dus op het aantal en de leeftijdscategorie van jongeren in de wijk. Speeltoestellen zijn te beschouwen als straatmeubilair en moeten aan dezelfde eisen voldoen. Het beheer en onderhoud van speeltoestellen is voor de eigenaar/ beheerder aan voorwaarden gebonden (attractiebesluit). Om veilig spelen mogelijk te maken, stelt het attractiebesluit onder andere voorwaarden aan constructie, valhoogte en ondergrond.

Tip: denk tijdig na over speelplekken

- Bij herinrichting verdient het de voorkeur om de keuze voor speelvoorzieningen samen met bewoners te maken.
- Geplande speelplekken, vooral voor de allerkleinsten, kunnen samen met bewoners worden ingevuld, uitgaande van een vooraf bepaald budget. Buurtbewoners die helpen met het inrichten van de speelplek (zelfwerkzaamheid) sparen geld uit en benutten hun budget daardoor beter. Zo kan het budget meer ruimte bieden voor de aankoop van toestellen en het garanderen van de kwaliteit van de plek. Omdat 'zelfwerkzame' bewoners sterk betrokken zijn bij de plek komt vandalisme minder voor.
- De inrichting van speel- en ontmoetingsplekken en de keuze van speeltoestellen, kunnen in samenspraak met jeugd in de wijk (scholen/wijkcentrum) worden bepaald. Dit kan bijvoorbeeld in het beheerplan worden opgenomen. Een afvalbak bij zitbanken en speelvoorzieningen, kan zwerfvuil voorkomen.
- Door op trapveldjes rekening te houden met de traprichting, kan voorkomen worden dat de bal te vaak in tuinen terechtkomt, of dat kinderen achter de bal aan de straat op rennen.
- Voor de oudere jeugd is er ruimte voor sportieve activiteiten, zoals voetballen op een plein of grasveld in of dicht bij de wijk.

De kans op meer vernielingen is op een vervuilde speelplaats groot. Hier ligt een relatie met het beheerplan openbare ruimte.

Bewoners kunnen ook onderling afspraken maken.

6. Bijlagen

1.	Bereikbaarheid	80
2.	Leidraad beoordeling onoverzichtelijke gedeeltes in parkeergarages	84
3.	Overzicht wijzigingen bestaande bouw 2015	85
4.	Definities	87
5.	Literatuurlijst	90

Bijlage 1: bereikbaarheid

Wat Gevelelementen (deuren en ramen) en daarmee gelijk te stellen constructieonderdelen, zoals dakramen en lichtkoepels op de hoger gelegen verdiepingen moeten, als ze bereikbaar zijn, voldoen aan de betreffende W-eisen.

Hoe 1. Beoordeling van de bereikbaarheid van deuren, ramen, luiken, lichtkoepels en dakramen gebeurt op basis van de NEN 5087, versie mei 2013. Voor de bestaande bouw gelden hierop de volgende uitzonderingen:

Onderwerp	NEN 5087, versie mei 2013	PKVW Bestaande Bouw Handboek 2015
A Bereikbare gevel- en of dakelementen (artikel 4a)	Tot een hoogte van 5,5 meter vanaf het aansluitend terrein en wateroppervlakte	Tot een hoogte van 2,4 meter boven het aansluitend terrein
B Bereikbare gevel- en of dakelementen (artikel 6)	Alleen die delen die zich geheel of gedeeltelijk in het inbraakvlak bevinden	Alleen die zijden van delen die zich geheel of gedeeltelijk in het inbraakvlak bevinden
C Hellingshoek bereikbaarheidsvlak	Tot en met 40 graden	Tot en met 30 graden
D Inbraakvlak (artikel 6)	Bereikbaarheidsvlak van 0,4 meter vermeerderd met 1 meter aan iedere zijde	Bereikbaarheidsvlak van 0,4 meter vermeerderd met 0,6 meter aan iedere zijde
E Afstand bereikbaarheidsvlak tot inbraakvlak (artikel 6)	Niet verder dan 1 meter	Niet verder dan 0,6 meter
F Overklimbaarheid nok dak (artikel 5f)	Hellingshoek van dak tot en met 40 graden mits het een gewicht van 50 kg kan dragen	Over de nok klimmen is niet meer van toepassing
G Doorklimmen (artikel 5f) Afzakken (artikel 5g)	Onbeperkt	Maximaal 2 keer klimmen en maximaal 1 keer afzakken

2. Bij grondgebonden woningen zijn dak- of gevelelementen alleen bereikbaar indien die zijn gelegen op de begane grond en de eerste etage en er een bereikbaar bereikbaarheidsvlak aanwezig is. Indien hoger dan de eerste etage gelegen dak- of gevelelementen conform punt 1 bereikbaar zijn, wordt aanbevolen om deze te laten voldoen aan de betreffende W-eisen.
3. Bij duidelijke opklimmogelijkheden naar een bereikbaarheidsvlak, geldt een maximale verticale terugvalhoogte van 5,5 meter. Het gaat hier om opklimmogelijkheden, zoals hemelwaterafvoeren, schuttingen, luifels en afdakjes. Als aanvulling op punt 1.
4. Als men via een hemelwaterafvoer langs de gevel naar boven klimt en er bevindt zich – op een hoogte van meer dan 3,5 meter tot 5,5 meter – een overstek (bv. een dakgoot) van meer dan 25 cm, dan betreft dit geen duidelijke opklimmogelijkheid naar een werkvlak.
5. Indien men vanaf een hoger dan het maaiveld gelegen balkon kan opklimmen naar een bereikbaarheidsvlak, dient er een terugval van tenminste 1 meter te zijn naar de locatie waarvandaan met opklimt. De minimale breedte voor opklimmen is 0,40 meter. De genoemde maatregelen zijn ook van toepassing bij het afzakken naar een lager gelegen bereikbaarheidsvlak. (zie tekening blz. 83, J, K, I, M en O)
6. In geval er in een dakvlak van een uitbouw sprake is van een verhoogde rand van maximaal 0,15 meter hoogte, dan moet dit verhoogde gedeelte meegenomen worden binnen de maatvoering van het bereikbaarheidsvlak. Om de hoogte te bepalen van het aangrenzende inbraakvlak dient van de gemiddelde hoogte van het bereikbaarheidsvlak uitgegaan te worden.

Voorlichting aan bewoners (W6) moet voorkomen dat ze onbedoeld gevelelementen bereikbaar maken. Bijvoorbeeld door opklimmogelijkheden te bieden via schuttingen en luifels. Gelet op de versoepeling van het aanvragen van een bouwvergunning (lichte procedure) voor aan- en uitbouwen, neemt de (kans op) bereikbaarheid van gevelelementen toe.

Achtergrondinformatie

Hoewel de meeste woninginbraken plaatsvinden op de begane grond, bereiken inbrekers hun doelwit ook via op- of overklimming. Daarom moeten gevelopeningen die door op- of overklimming bereikbaar zijn aan dezelfde inbraakwerende eisen voldoen als op de begane grond. Als basis verwijst het keurmerk hiervoor naar de criteria vastgelegd in de NEN 5087, versie mei 2013. Deze norm definieert de bereikbaarheid van

dak- en gevelelementen en daarmee de gelijk te stellen constructieonderdelen. Dit kunnen dus ook dakramen en lichtkoepels zijn.

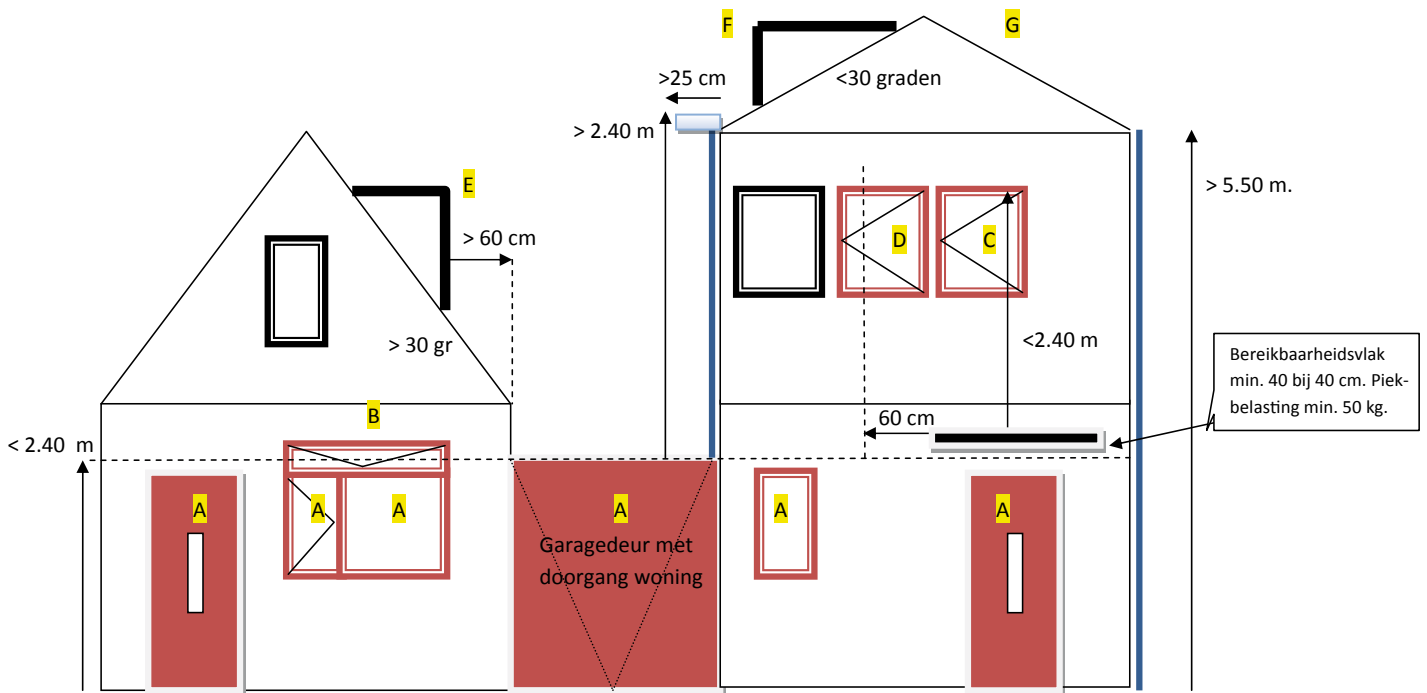
Bepaalde onderdelen in de versie van mei 2013 hebben in de praktijk in de bestaande bouw tot veel discussie geleid. Voor de nieuwbouw en bouwbesluitplichtige renovatie heeft het PKVW te maken met de wettelijke regelgeving, dus moet iedereen dit volgen. Voor de bestaande bouw is besloten op bepaalde punten af te wijken van hetgeen in de NEN 5087, versie mei 2013, is bepaald. Daar waar verder in de toelichting de NEN 5087 wordt benoemd, betreft het versie mei 2013.

Toepassing en interpretatie

In de NEN 5087 zijn de termen bereikbaarheidsvlak en werkvlak samengevoegd tot bereikbaarheidsvlak. Zowel in de nieuwbouw als de bestaande bouw wordt dan ook het begrip werkvlak nu aangeduid als bereikbaarheidsvlak. Als aanvulling op de volgens de NEN 5087 bereikbare ramen en deuren verplicht het PKVW ook hoger gelegen ramen en deuren te beveiligen als deze bereikt kunnen worden via opklimmogelijkheden zoals daken, garages, luifels, afdakjes, balkons en schuttingen.

Ook gemetselde bloembakken, tuinmuren, pergola's, erfafscheidingen en tuinkasten kunnen een opklimmogelijkheid vormen. Als deze opklimmogelijkheden er niet zijn, is een bereikbaarheidsvlak tot een hoogte van 3,5 meter bereikbaar. De maat voor bereikbaarheid (maximaal 3,5 meter dus) wordt berekend vanaf het maaiveld of vanaf een gemeenschappelijke ruimte in een gebouw. Deze 3,5 meter geldt niet voor de situaties waarbij er sprake is van duidelijke opklimmogelijkheden. Als er duidelijke opklimmogelijkheden naar een bereikbaarheidsvlak zijn, geldt een maximale opklimhoogte van 5,5 meter.

Het PKVW gaat enerzijds verder dan de NEN 5087, anderzijds heeft de bestaande bouw lichtere eisen voor bereikbaarheid toegepast. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de hellingshoek van 30 graden in plaats van 40 graden. Reden hiervoor zijn ervaringen in de praktijk. Er moet wel een bereikbaarheidsvlak aanwezig zijn waar de inbreker op kan staan. Een grote wijziging t.o.v. handboek 2011 in bereikbaarheid voor het PKVW is dat bij grondgebonden woningen in beginsel alleen de bereikbare ramen en deuren op begane grond en de eerste etage beveiligd moeten worden. Is een schuin dak bereikbaar dan is het over de nok klimmen in de bestaande bouw niet van toepassing (ook indien er sprake is van een hellingshoek < 30 graden).

Hemelwaterafvoer

- A Gevelelement. Deze gevelelementen zijn volledig bereikbaar, gelegen binnen 2.40 meter vanaf maaiveld.
- B Uitzetraam. Alleen sluitzijde beveiligen. Scharnierzijde ligt boven de 2.40 meter.
- C Draairaam. De luifel is bereikbaarheidsvlak binnen 3.50 meter. C ligt binnen 2.40 meter van het bereikbaarheidsvlak. C volledig beveiligen.
- D Draairaam. Vanaf het bereikbaarheidsvlak is alleen de scharnierzijde binnen de 60 cm. Scharnierzijde beveiligen, sluitzijde niet.
- E Dakkapel. De garage is bereikbaarheidsvlak binnen 3.50 meter. Gevelelement E is meer dan 60 cm vanaf het bereikbaarheidsvlak gelegen, niet bereikbaar.
- F Dakkapel. De garage is bereikbaarheidsvlak. Niet doorklimmen want > 2.40 m, maar wel eenvoudige opklimmogelijkheden via hwa. Overstek > 25 cm, dus F is niet bereikbaar.
- G Bereikbaarheidsvlak. Dit bereikbaarheidsvlak is niet bereikbaar door een verticale valhoogte van meer dan 5.50 meter.

Bij woongebouwen gaat de NEN 5087 er in principe van uit dat alleen de begane grond en de eerste verdieping bereikbaar zijn, tenzij er specifieke omstandigheden zijn waarbij opklimming naar hoger gelegen verdiepingen mogelijk is. Gevelelementen bij balkons op de hoogstgelegen etage kunnen bereikbaar zijn als iemand bijvoorbeeld vanaf de bovenste galerij van een flatgebouw op een dak kan klimmen en zich aan de andere kant op het balkon kan laten zakken. Balkons zijn bereikbaar als personen via een niet goed afgesloten luik in een trappenhuis en/of op het dak kunnen komen of als personen zonder al te grote risico's vanaf het dak de balkons van de flats op de bovenste verdieping kunnen bereiken. Het PKVW stelt daarbij wel als voorwaarde dat de uitsteek van het balkon tenminste 1 meter moet zijn.

Insluiping

Sommige gevelelementen zijn niet bereikbaar, maar vormen wel een gevaar voor insluiping. Dit geldt bijvoorbeeld voor een raam op de eerste verdieping met daaronder een smalle rand van een zonneluifel. Dat is geen bereikbaarheidsvlak van 40 bij 40 cm, dus het gevelement hoeft niet inbraakwerend uitgevoerd te worden. De inbreker kan vanaf het smalle randje immers niet genoeg kracht zetten om het raam te forceren. Maar, als het raam open staat, heeft de inbreker wel genoeg houvast om binnen te komen. In een dergelijk geval is er sprake van insluiping en geen inbraak. Eis W6 besteedt aandacht aan dit onderwerp.

Water

Water in woonwijken is in de meeste gevallen ondiep. Bovendien ontstaat bij bevroering een groot bereikbaarheidsvlak waarbij vele woningen (onverwacht) potentieel doelwit worden. Water is dus een bereikbaarheidsvlak en een achtertuin of gevel die aan het water ligt is daarom bereikbaar.

Belangrijkste verschillen

De belangrijkste verschillen tussen de NEN 5087, versie mei 2013 en de definitie bereikbaarheid van het PKVW Bestaande Bouw 2015 vindt u hier:

1. Bereikbaarheid

1a. Begane grond en eerste etage

In de nieuwbouw zijn alle gevelelementen op de begane grond en de eerste etage bereikbaar. Hiervoor geldt een maat van 5,5 meter boven het aansluitend terrein (maaiveld inclusief wateroppervlakte). Voordeel is dat logistieke problemen in de bouw hiermee worden voorkomen. Bijvoorbeeld het probleem van de optionele uitbouwen waardoor ramen op de eerste etage van de naastgelegen woning bereikbaar worden. In de bestaande bouw is het lastig uit te leggen dat een gevelement op de eerste etage, waar geen bereikbaarheidsvlak aanwezig is, beveiligd moet worden. Voor het PKVW Bestaande Bouw geldt dan ook de maat van 2,4 meter boven het aansluitend terrein.

1b. Hoger gelegen dak of gevelelementen

Een grote wijziging in bereikbaarheid voor het PKVW is dat bij grondgebonden woningen in beginsel alleen de bereikbare ramen en deuren op begane grond en de 1e etage beveiligd moeten worden. Deuren, (dak) ramen en lichtkoepels, hoger gesitueerd dan de 1e etage, die volgens de NEN 5087 bereikbaar zijn, behoeven niet meer beveiligd te worden voor het PKVW Bestaande Bouw. Wel kan er geadviseerd worden deze toch te beveiligen.

2. Bereikbaarheidsvlak

Een bereikbaarheidsvlak is de minimale ruimte die nodig is om stabiel te kunnen staan. Deze ruimte is vastgesteld op minimaal veertig bij veertig centimeter. Indien één van beide maten minder is dan veertig

centimeter is er geen sprake van een bereikbaarheidsvlak. Een bereikbaarheidsvlak kan minimaal vijftig kilo dragen op een oppervlakte van veertig bij veertig centimeter, en heeft een maximale hellingshoek van dertig graden + of -. Indien er sprake is van een hoogteverschil in het bereikbaarheidsvlak van maximaal vijftien centimeter, denk bijvoorbeeld aan een dakrand, dan dient dit hoogteverschil meegerekend te worden. Om vast te stellen wat het bereikbaar inbraakvlak is, is het van belang om de gemiddelde hoogte van het bereikbaarheidsvlak te bepalen. Een gevelement is niet meer bereikbaar indien het gelegen is op een afstand van meer dan zestig cm vanaf het bereikbaarheidsvlak. Een voorbeeld hiervan is een dakkapel in een dak met een hellingshoek groter dan dertig graden. De afstand van het bereikbaarheidsvlak tot het raam van de dakkapel is groter dan zestig cm.

3. Bereikbaarheid gevelelementen hoger dan maaiveld of gemeenschappelijke ruimte

Een bereikbaarheidsvlak binnen een hoogte van 3,5 meter vanaf het maaiveld of een gemeenschappelijke ruimte, kan gebruikt worden voor inbraak. Denk hierbij aan een balkon, een uitbouw of een brede luifel. Feitelijk alles wat voldoet aan het begrip bereikbaarheidsvlak zoals onder punt 2 omschreven. Een gevelement is vanaf een bereikbaarheidsvlak bereikbaar indien gelegen binnen 2,4 meter hoogte en binnen 60 centimeter links en rechts van het werkvlak. Zo ontstaat een inbraakvlak van minimaal 1,6 meter breed bij 2,4 meter hoog.

4. Duidelijke opklimmogelijkheden

Om naar een bereikbaarheidsvlak te komen kan er door bouwkundige omstandigheden - niet door losse voorwerpen - sprake zijn van duidelijke opklimmogelijkheden. Hierbij kan gedacht worden aan schuttingen, luifels, hemelwaterafvoer en afdakjes. Deze opsomming is zeker niet limitatief en kan per situatie verschillen. Deze hoogte is niet oneindig; met duidelijke opklimmogelijkheden is klimmen naar een bereikbaarheidsvlak mogelijk tot 5,5 meter. Zonder duidelijke opklimmogelijkheden is klimmen naar een bereikbaarheidsvlak mogelijk tot 3,5 meter.

Bij een overstek van meer dan 25 centimeter, bijvoorbeeld een brede dakgoot, vervalt de bereikbaarheid van het daarboven gelegene. De maat van een overstek is niet van belang bij de reguliere maten van opklimbaarheid van 3,5 meter (aansluitend terrein) respectievelijk 2,4 meter bij doorklimmen.

5. Aantal keren (door)klimmen en afspringen

(Door)klimmen zonder duidelijke opklimmogelijkheden is mogelijk als een daarboven gelegen bereikbaarheidsvlak gelegen is binnen 2,4 meter. Het aantal keren (door)klimmen en afspringen (laten afzakken) is binnen de NEN 5087 onbeperkt. Voor het PKVW Bestaande Bouw is het aantal keren klimmen maximaal twee keer en het aantal keren afspringen gesteld op maximaal een keer.

6. Klimmen en afspringen (afzakken)

Indien men op een dakvlak van maximaal dertig graden kan klimmen, dan kan men op een aangrenzend balkon komen indien de afstand van het dak naar de vloer van het balkon 3,5 meter of minder bedraagt. De balkonvloer is dan een bereikbaarheidsvlak. Denk hierbij aan een niet overdekte galerij op de bovenste etage van een woongebouw van waar men op het dak kan komen.

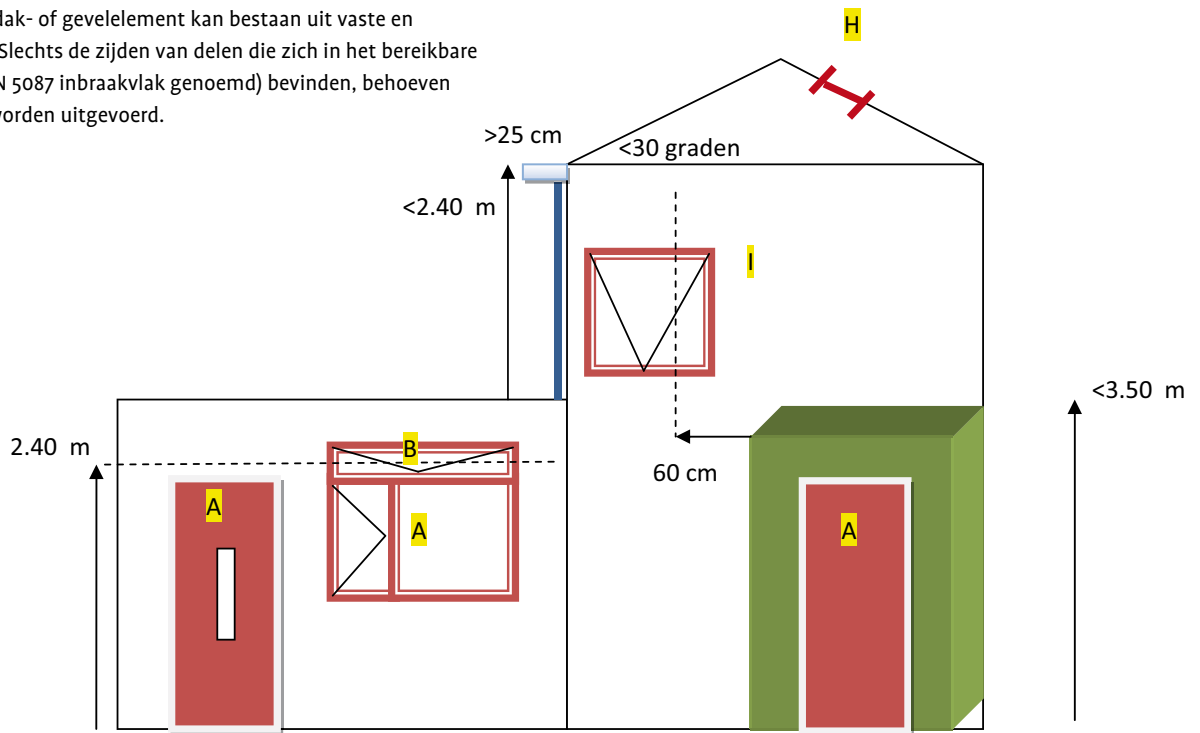
Men kan op een balkon afspringen (laten afzakken) als er een minimale maat van één meter diepte beschikbaar is. Wanneer men een balkon opklimt vanaf een hoger gelegen etage dan dient er een minimaal veertig centimeter brede opklimruimte aanwezig te zijn met een minimale terugval van één meter breedte c.q. diepte.

7. Over de nok van een dak klimmen

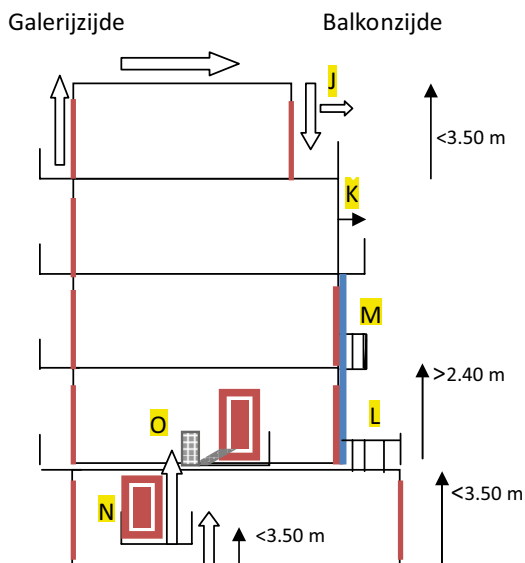
In de NEN 5087 is het over de nok van een dak klimmen mogelijk bij een hellingshoek van maximaal veertig graden. Voor PKVW Bestaande Bouw geldt het overklimmen van de nok van een dak niet meer. De reden hiervoor is dat er de laatste jaren niet voldoende MO's bekend zijn waar men over een nok van een dak klimt om bijvoorbeeld via het raam van een dakkapel in te breken.

8. Te beveiligen ramen en deuren (of delen daarvan)

Een samengesteld dak- of gevelement kan bestaan uit vaste en beweegbare delen. Slechts de zijden van delen die zich in het bereikbare gevelvlak (in de NEN 5087 inbraakvlak genoemd) bevinden, behoeven inbraakwerend te worden uitgevoerd.

- H Dakraam H is bereikbaar. Het eerste bereikbaarheidsvlak ligt binnen 3,50 meter. Doorklimmen naar het bereikbaarheidsvlak is minder dan 30 graden binnen 2,40 meter. De oversteek (dakgoot) van > 25 cm vormt bij < 2,40 meter geen beletsel bij het doorklimmen. Overklimmen van het dak kan doordat het < 30 graden is.
- I Groot uitzetraam. Het bereikbaarheidsvlak is binnen 3,50 meter van het maaiveld. Zowel sluitzijde als hangzijde zijn gelegen binnen 60 cm van het bereikbaarheidsvlak. Het uitzetraam dus geheel beveiligen.

Bereikbaar inbraakvlak van 2,40 m hoogte

Hemelwaterafvoer

- J Over een dak klimmen. Opklimmen naar een bereikbaarheidsvlak en af laten zakken aan de andere zijde, afzakafstand minder dan 3,50 meter. Gevelementen J zijn bereikbaar.
- K 1 x afzakken is maximaal. Gevelementen K zijn dus niet bereikbaar.
- L Bereikbaarheidsvlak is binnen 3,50 meter. Gevelementen L zijn bereikbaar.
- M Doorklimafstand is meer dan 2,40 meter, maar hemelwaterafvoer is een eenvoudige opklimmogelijkheid. bereikbaarheidsvlak is aanwezig zodat de gevelementen M bereikbaar zijn.
- N Opklimmen naar eerste balkon op 1,30 meter. Gevelement N is bereikbaar.
- O Eerste keer doorklimmen naar een hogere etage binnen 2,40 meter via de zijkant van het balkon. Zijkant, hier rasterwerk, dient minimaal 40 cm breed te zijn. Dan zijn gevelementen O bereikbaar.

Bijlage 2: Leidraad beoordeling onoverzichtelijke gedeelten in openbare parkeergarages

In de praktijk komt het voor dat er verschil van inzicht ontstaat inzake het beoordelen van onoverzichtelijke situaties (dode hoeken) in openbare parkeergarages behorende bij een woongebouw. De consequentie kan zijn dat in een parkeergarage een fors aantal slagvaste spiegels (SKG KE 572) moet worden geplaatst. Bij voorkeur zijn deze slagvaste spiegels gecertificeerd. Buiten het feit dat dit kostentechnisch tot weerstand leidt, komt in een aantal gevallen het grote aantal spiegels overdreven over. Daarom is er een leidraad opgesteld voor het beoordelen van deze onoverzichtelijke situaties.

Algemene uitgangspunten bij het bepalen van onoverzichtelijke situaties

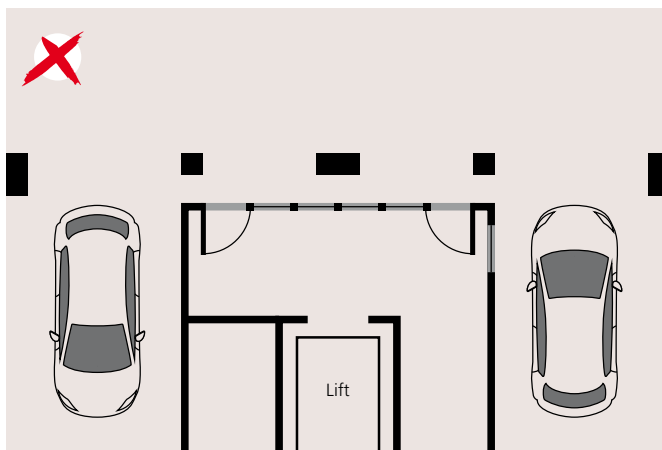
Voor het vaststellen van onoverzichtelijke situaties is uitsluitend de route bepalend die de voetganger in de parkeergarage gedwongen is te volgen. Het betreft hier de niet te vermijden route voor een voetganger om een garage te betreden, dan wel te verlaten. Het moment van overzichtelijkheid start enerzijds bij het betreden van de parkeergarage bij de toegangsdeur, dus in feite voordat men de garage betreedt. Anderzijds start het moment van overzichtelijkheid op het moment dat men de auto verlaat en een route moet nemen om de parkeergarage te verlaten. Vanuit die route zal dan bepaald dienen te worden of situaties onoverzichtelijk zijn en dus een negatief effect kunnen hebben op de veiligheidsbeleving van de voetganger. De meest voorkomende situatie die als onoverzichtelijk wordt ervaren zijn die van algemene toegangsdeuren, waarbij aan één of twee naastgelegen zijden van de toegangsdeur parkeervakken zijn geplaatst.

Omschrijving dode hoek

Een dode hoek betreft een locatie in de parkeergarage die vanaf de rijstrook, rijbaan of looproute onoverzichtelijk is.

Voor het binnengaan van een garage, moet al voldoende zicht zijn op de situatie in de garage.

Vooruitliggende entreepartij zorgt voor onoverzichtelijkheid. Hier moeten spiegels worden geplaatst.

Hier kan de voetganger nog oversteken naar de andere rijbaan.

Bijlage 3: Overzicht wijzigingen Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015

Hieronder staan de belangrijkste wijzigingen op een rij in het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 ten opzichte van de editie van 2011. De volledige veranderingen zijn te vinden in de afzonderlijke hoofdstukken. Dit hoofdstuk is bedoeld voor professionals die al geruime tijd met het Politiekeurmerk Veilig Wonen werken.

Om het eisenpakket overzichtelijker te maken zijn bij ieder hoofdstuk in het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 allereerst de eisen beschreven, en daarna de aanbevelingen. Hierdoor veranderen enkele termen die in de branche breed bekend zijn. Zo gaat W1 in het nieuwe handboek niet meer over inbraakwerendheid, en komt dit thema juist aan de orde in W2.

Een algemene wijziging betreft het gebruik van inbraakwerende beglazing. Binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 is P2A beglazing toegestaan als die in het verleden is geplaatst binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Maar als er nieuwe inbraakwerende beglazing wordt geplaatst in gevelelementen die toegang geven tot woningen dan is de verplichte kwaliteit P4A. Op complexniveau is de eis aangepast naar P2A.

De definitie van bereikbaarheid is aangepast. De bereikbaarheid bij grondgebonden woningen is binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 gericht op de begane grond en op de eerste etage. Voor hogere dak- of gevelelementen gelden aanbevelingen (conform NEN 5087). Verder geldt als eis binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen 2015 dat er maximaal twee keer klimmen mogelijk is en maximaal één keer afzakken. Klimmen over de nok valt in het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 niet meer in de categorie van veel voorkomende inbraaktechnieken (MO's).

W-eisen Woning

De aangepaste tekst bij W1 luidt: Vanachter de voordeur kan de bewoner zien wie er voor de voordeur staat, bijvoorbeeld door toepassing van een deurruit of een deurspion. Wanneer alle andere mogelijkheden om zicht in een bestaande woning te creëren niet gerealiseerd worden dan is er de mogelijkheid om een kierstandhouder toe te passen, onder de voorwaarde dat deze functioneel is.

Toepassing van verlichtingsarmaturen (LED) werkend op zonne-energie en bewegingsdetectie is onder bepaalde voorwaarden toegestaan bij zij- en achterdeuren, bereikbare balkondeuren en bij bergingsdeuren. Bij deze voorwaarden geldt een belangrijk aandachtspunt. Zonne-energiearmaturen kunnen niet gebruikt worden voor het aanlichten van meerdere deuren binnen een afstand van 7,5 meter. Deze armaturen zijn verder (vooralsnog) niet geschikt voor achterpadverlichting, als routeverlichting naar hoger gelegen balkons en voor verlichting bij voordeuren.

Bij de inbraakwerendheid van deuren is binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 een aantal onderwerpen veranderd. Zo is cilindertrekken (overigens al sinds 1 april 2014) verplicht. Draadglas is toegestaan in een groter aantal situaties dan voorheen. Het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 geeft bovendien toelichting over de eisen voor sleutelkluisjes en over blind beslag bij bereikbare, naar buiten draaiende deuren met sloten met een halve cilinder.

Het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 geeft nieuwe ruimte aan professionals (PKVW-bedrijf, certificatie-instelling) om samen met klanten aan te tonen dat een niet-beweegbare lichtkoepel, die is bevestigd met beveiligde schroeven en/of moeren, is gemaakt van slagvast materiaal. Als deze kwaliteit aangetoond kan worden, is vervanging of beveiliging van de bestaande lichtkoepel niet nodig om aan de eisen van het keurmerk te voldoen.

Bij plaatsing van rookmelders is het nodig om zoveel mogelijk rekening te houden met de bijbehorende plaatsingsvoorschriften. Als een rookmelder al is geplaatst en goed functioneert, is vervanging niet noodzakelijk om te voldoen aan de eisen van het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015. Een nieuw te plaatsen rookmelder is minimaal voorzien van een CE-merkteken op basis van de Europese Norm 14604. Het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 adviseert om rookmelders te plaatsen die zijn getest en gecertificeerd door een erkend keuringsinstituut op basis van de vigerende BRL 6501. Aanbevolen wordt om iedere rookmelder na tien jaar te vervangen.

C-eisen Woongebouw

Binnen het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 is een aantal eisen over de toegankelijkheid en verlichting in een woongebouw vervallen. Bijvoorbeeld als het gaat om belemmering van het zicht op de hoofdingang of afschuining van postkasten. Verder is de verlichting binnen en buiten de hoofdingang gesplitst. De verplichte kleurweergave blijft in verband met de haalbaarheid gehandhaafd op 60 (Ra). Het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 bevat de mogelijkheid om verlichting aan de buitenzijde van hoofdentrees bij volledig glazen gevels te realiseren van binnenuit.

Uitschakelen en dimmen in bergingencomplexen en collectieve fietsstallingen wordt binnen het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 onder voorwaarden toegestaan. Dit op voorwaarde dat de eerste zone (van 7,5 meter) direct achter de toegangsdeur

wel verlicht is op het verplichte niveau. Dit geldt ook voor collectieve fietsenstallingen: achter een buitentoegangsdeur zonder glas hoeft de vereiste verlichting niet permanent te branden. Voor de gelijkmatigheid van de verlichting geldt voor alle gemeenschappelijke ruimten een waarde van 0,30 Uh.

Eis C2 is van toepassing op toegangsdeuren naar maximaal vijftig bergingen. Als het gaat om meer dan vijftig bergingen, voldoen toegangsdeuren aan de normen van eis C4. Slagvaste spiegels behoren binnen het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 tot het eisenpakket. Certificatie is een aanbeveling.

In het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 zijn onthoekingen of spiegels bij achterpaden aanbevelingen geworden.

In parkeergarages behorend bij een wooncomplex (C6) stelt het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 spiegels niet als eis. De vrije uitloop van een meter bij bergingen vormt een aanbeveling. Dimmen van verlichting mag tot tien procent van het geëiste niveau, met uitzondering van de eerste 7,5 meter na de toegangsdeuren. Bij collectieve parkeerterreinen in de open lucht die behoren bij een wooncomplex is in het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 geen eis opgenomen ten aanzien van compartimenten van 25 auto's. Ook de eis om dode hoeken te voorkomen is in het handboek komen te vervallen. En het handboek bevat een nieuwe indeling bij de C-eisen voor parkeerterreinen met maximaal 25 overdekte parkeerplaatsen en voor parkeerterreinen met meer dan 25 overdekte parkeerplaatsen.

Toezicht, beheer en maatregelen tegen graffiti zijn op complexniveau in het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 aanbevelingen.

O-eisen Omgeving

De O-eisen zijn in het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 meer gefocust op het gebied direct rondom de woningen. Eisen die betrekking hebben op situaties buiten het directe woongebied zijn in deze editie van het handboek verwijderd, of omgezet in aanbevelingen. Het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 heeft hierbij een verwijfsfunctie naar andere bronnen, regelingen en normen. Om het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 te halen is dus een koppeling nodig met de woonfunctie.

Eis O2 over openbare verlichting in het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 is geactualiseerd in overleg met de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (NSVV). Zo wordt door de zeer positieve ontwikkelingen in LED de kleurweergave in de praktijk verhoogd naar 70 (Ra) en regelmatig naar 80 (Ra). Met het oog op de haalbaarheid in de bestaande bouw is besloten om de vereiste waarde voor kleurweergave op 60 (Ra) te behouden, waarbij aanbevolen wordt om bij vervanging van verlichtingsarmaturen in bestaande wijken op te hogen naar minimaal 70 (Ra). Deze kleurweergave sluit aan bij de marktontwikkelingen en vergroot de herkenbaarheid van personen (zodat signalelementen van verdachten kunnen verbeteren). Intelligente verlichting in het openbare gebied in de vorm van detectieverlichting bevindt zich in een experimenteel stadium en is nog niet opgenomen in het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015.

Bij parkeerplaatsen in de open lucht is het binnen het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 toegestaan om enkele (maximaal

drie) individuele parkeerplaatsen niet direct in het zicht van minimaal twee woningen te plaatsen als dit bij het creëren van parkeerplaatsen in een bestaande omgeving tot problemen leidt. Dit betekent een versoepeling van eerdere eisen. Het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 bevat een nieuwe indeling voor een parkeerterrein met maximaal 25 overdekte parkeerplaatsen en een parkeerterrein met meer dan 25 overdekte parkeerplaatsen.

Bij achterpaden die eigendom zijn van gemeenten behoren onthoekingen en spiegels in het Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 tot aanbevelingen in plaats van eisen.

Bij tunnels en onderdoorgangen richt het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 zich vooral op de onderdoorgangen van woningen. Tunnels komen uitsluitend aanbod als aandachtspunt. De O-eisen betreffen de onderdoorgangen bij woongebouwen, waarbij zichtbelemmerende obstakels en groenvoorzieningen vermeden dienen te worden. Daarnaast besteedt het handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen Bestaande Bouw 2015 aandacht aan het verlichtingsniveau voor onderdoorgangen met een minimum verlichtingssterkte van 15 lux (Em), een gelijkmatigheid van 0,30 Uh en een kleurweergave van minimaal 60 (Ra). Bovendien is het de bedoeling dat verlichting in onderdoorgangen is geplaatst in vandalismebestendige constructies.

Goed: door de goede kleurweergave van LED-verlichting (tenminste 70 Ra) is dit nu prima toe te passen op parkeerterreinen.

Bijlage 4: definities

- Abri:** overdekt bushokje voor openbaar vervoer.
- Achterpad:** openbaar of particulier (structuur) van paden dat toegang geeft tot de achterzijde van bebouwing of daar langs voert. Wanneer het pad een breedte overstijgt van 4 meter spreken we niet meer van een achterpad.
- Aansluitpunt:** een onderdeel van een elektrische installatie waarop een armatuur kan worden aangesloten.
- Aansluitend terrein:** maaiveld of bijvoorbeeld een (binnen)terrein van een woongebouw, eventueel op een hogere etage. Een galerij of dak van een woning valt hier niet onder.
- Afsluitbaar:** een opening die door een constructie is afgesloten. Deze constructie bevat/is: -een deur die vanzelf sluit en in de vergrendeling valt als deze is geopend; -aan de zijde van het openbaar gebied alleen met een sleutel te openen; -aan de zijde van het tot het achterpad of gebouw behorende gebied of ruimte in één handeling, zonder sleutel te openen. Deze bediening is niet bereikbaar als men aan de andere kant staat; -minimaal 1,80 meter of 2,40 meter hoog; -zodanig geconstrueerd en gemonteerd dat er geen openingen ontstaan waarvan de maaswijdte groter is dan vijftien centimeter; -een voorziening tegen flipperen.
- Anti-inbraakstrip:** twee in elkaar vallende lange metalen strippen waarvan een deel op de deur en een deel op het kozijn wordt bevestigd.
- Armatuur:** een constructie bedoeld voor een lamp (230 V AC), aangesloten op een aansluitpunt.
- Balkon:** open uitbouw met balustrade aan een verdieping. Ook een loggia of dakterras.
- Barrièrevoorziening:** een traliewerk of barrièrestang dat inklimmen door bijvoorbeeld ramen verhindert.
- Bereikbaar dak- of gevelelement:** elk willekeurig dak- of gevelelement dat conform de beschrijving in bijlage 1 van dit handboek als bereikbaar wordt beschouwd.
- Bereikbaarheidsvlak:** vlak van waaruit een volgend bereikbaarheidsvlak of inbraakvlak bereikt kan worden.
- Bewegingsschakelaar/bewegingsdetectie (lamp):** sensor die de lamp automatisch aanschakelt bij beweging in de directe omgeving van de lamp.
- Bijzetslot:** een slot dat wordt geplaatst als aanvulling op bestaande sloten of sluitingen.
- Binnenterrein:** een semi-openbaar gebied, dat omsloten wordt door bebouwing, of minimaal grenst aan drie zijden van bebouwing en duidelijk is ingericht als onderdeel van het project.
- Blinde gevel of muur:** gevel zonder gevelopeningen.
- Blind beslag:** inbraakwerend bouwbeslag, al dan niet voorzien van een deurkruk of vaste greep, ter afscherming van de cilinder, waarbij de buitenplaat niet is voorzien van een gat voor een europrofielcilinder.
- Bomenplan:** het bomenplan is een plan waarin rekening wordt gehouden met de omvang van de gekozen bomen, zodat deze passen in de woonomgeving. Zo speelt bijvoorbeeld de verhouding van bomen tot lantaarnpalen in de wijk een rol.
- Bouwplanadviseur:** adviseur die speciaal is opgeleid als adviseur Politiekeurmerk Veilig Wonen.
- Bovenwoning:** woning op hoger gelegen verdieping (bijvoorbeeld eerste of tweede etage), al dan niet met een zelfstandige entree op de begane grond.
- BRL:** beoordelingsrichtlijn.
- Buurt:** gedeelte van een stad of wijk, herkenbaar als een zekere eenheid (zie uitgebreide omschrijving bij wijk).
- Buurtstalling:** een stalling in een semi-openbare, afsluitbare ruimte waar meerdere fietsen kunnen worden neergezet.
- CCV:** Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. Sinds 2005 eigenaar en beheerder van de regeling Politiekeurmerk Veilig Wonen.
- Certificatie:** het geheel van activiteiten uitgevoerd door een certificatie-instelling om afnemers vertrouwen te geven dat het te leveren product of dienst aan de gestelde eisen voldoet.
- Certificatie-instelling:** een onder toezicht werkende onafhankelijke instelling, die verantwoordelijk is voor het kwaliteitsproces en het afgeven van certificaten.
- Cilindertrekbeveiliging:** beveiliging tegen het uit het slot trekken van de cilinder.
- Collectief:** een situatie waarbij meerdere personen gebruik maken van een voorziening of gebouw.
- Commissie van Compenserende Maatregelen:** een commissie, onder regie van het CCV, van onafhankelijke bouwplanadviseurs, die alternatieve maatregelen beoordeelt of de beoogde prestatie wordt gehaald (voorheen dispensatiecommissie).
- Compartment:** een door wanden omsloten ruimte, voorzien van een toegangsdeur naar semi-openbaar gebied.
- Compartmenteren:** het opdelen in kleinere eenheden, waarbij elk deel van bijvoorbeeld een gebouw alleen toegankelijk is voor bewoners of gebruikers van dat deel.
- Corridor:** een (overdekte) gang in een gebouw.
- Dagmaat:** lengte- of breedtemaat van een opening of beweegbaar deel van bijvoorbeeld een raam, hekwerk, gevelelement. Maat wordt gemeten aan de binnenkant van kozijn of sponning.
- Dagschoot:** het met de deurkruk, draaiknop of trekhaak beweegbare deel van het slot.
- Deurspion:** een klein kijkertje in de voordeur, waardoor bezoekers voor de deur gezien kunnen worden.
- Doorboorbeveiliging:** beveiliging tegen het doorboren van een cilinder.
- Doorzicht/doorzichtig:** van doorzicht is sprake als personen of voorwerpen te zien zijn door een constructie en daarbij niet van afmeting, kleur of contour veranderen.
- Draaiknop:** ovale, ronde of driekantige knop om aan de binnenzijde een (toegangs)deur te bedienen.
- Eengezinswoning:** grondgebonden woning met tuin en erf, veelal geschakeld in rijen. Voorbeelden zijn: vrijstaande woningen als villa en bungalow, meer-onder-1-kapwoningen, geschakelde woningen en eventuele gestapelde woningen zonder gemeenschappelijke ruimten (zoals duplex-woningen).
- Entree:** het gevelelement waarin zich de deur bevindt waarlangs men de woning of het woongebouw betreedt.
- Erfafscheiding:** bouwwerk ter markering van een erfscheiding.
- Erfafscheiding:** grens van een perceel.
- Flipperen:** het van buitenaf, via de ruimte tussen de deur en het kozijn, manipuleren van de dagschoot van het slot van de deur met behulp van een buigzaam materiaal, zoals een creditcard of een stukje zonweringslamel. Als de deur op slot is (nachtschoot) heeft flipperen geen effect. Een flipperbeveiliging kan bestaan uit een slot met een automatische nachtschootuitwerper, een slot met een dagschootvergrendeling of uit anti-inbraakstrips.
- Frans balkon:** naar binnen openslaande deuren in een gevelvlak op de eerste bouwlaag of hoger, zonder balkon maar voorzien van een constructie die naar beneden vallen verhindert.
- Galerij:** een gang aan de buitenkant van een gebouw.

- Gemeenschappelijke ruimten:** ruimten zoals het bergingencomplex, parkeergarage, fietsenstalling, trappenhuis, die door de bewoners van een gebouw gezamenlijk worden gebruikt.
- Gevel:** buitenmuur van gebouw, bijvoorbeeld voorgevel, zijgevel, achtergevel (naar de openbare weg gekeerd).
- Gevelement:** een constructie van een of meerdere materiaalsoorten opgebouwd uit ramen en/of deuren inclusief de kozijnen en vlakvullingen. Zij vormen steeds een geheel.
- Glaslatten:** latten waarmee het glas in het kozijn is vastgezet.
- Glas P1A:** dit glas dient enkel als letselwerende beglazing toegepast te worden. Als beveiligingsglas met een doorbraakvertragende werking voldoet P1A nauwelijks. Bij een serieuze eerste doorbraakpoging ontstaat al snel een opening in het glas, zodat iemand bijvoorbeeld een raam kan openen of een woning kan binnendringen.
- Glas 2PA:** dit is glas met een doorgooibeperkende beglazing dat beschouwd mag worden als de lichtste vorm van doorbraakvertragende beglazing. P2A beglazing zoals 44.2 PVB (Polyvinylbutyral) gelaagd is geschikt om een eerste inbraakpoging te stoppen en inbrekers af te schrikken.
- Glas P4A:** dit is zwaar inbraakvertragende beglazing. Het is bestand tegen serieuze doorbraakpogingen zonder zware slagwapens. Het advies luidt om dit glas te gebruiken in winkels met diefstalgevoelige producten en afgelegen woningen. In de NEN 5096 en het PKVW wordt dit glas voorgeschreven voor woningen als inbraakwerende beglazing vereist is.
- Grotere parkeerplaats:** een parkeerplaats met meer dan 25 parkeerplaatsen.
- Hengelen:** het van buitenaf open maken van de dagschoot door het manipuleren van het slot (knop) via openingen (brievbus, kattenluikje) in de deur.
- Inbreiding:** nieuwbouw op een plek in de bestaande kern, bijvoorbeeld doordat een andere functie verdwijnt (bijvoorbeeld sportvelden) of gesloopt wordt (bijvoorbeeld een fabriek, woningen of scholen).
- Inspectie:** het constateren of op een bepaald moment aan een geheel van de in het inspectieschema gestelde eisen is voldaan.
- Inspectie-instelling:** een instelling met een licentie om de inspectie activiteiten zoals omschreven in het inspectieschema uit te voeren en daarbij gerechtigd is inspectiecertificaten te verstrekken.
- Kavel:** de grond in eigendom van een persoon of instantie, waarop de woning of het gebouw staat.
- Kierstandhouder:** hendel met een beugel (steviger variant van een deurketting) die ervoor kan zorgen dat de voordeur maar op een kier kan worden geopend. Dit voorkomt binnendringen.
- Langsparkeren:** het in de lengterichting van de rijbaan parkeren van motorvoertuigen.
- LED-verlichting:** het woord led is een afkorting van light-emitting diode, in het Nederlands: licht-emitterende diode of licht uitstralende diode. Led is een elektronische component, een halfgeleidercomponent die licht uitzendt als er een elektrische stroom in de doorlaatrichting doorheen loopt. Deze diode wordt ingebouwd in een kleine doorzichtige behuizing van een paar millimeter groot, die tevens als lens werkt. LED-verlichting is inmiddels met een hoge waarde kleurweergave te leveren variërend van 70 tot 90 (Ra-waarde).
- LVG:** Licht Verstandelijk Beperkt: Een LVG'er is iemand met een licht verstandelijke beperking met een IQ variërend van 50 tot 85. Iemand met een IQ binnen deze bandbreedte valt binnen de doelgroep die zorgaanbieders en andere maatschappelijke organisaties als zodanig aanduiden. De scheiding tussen de LVG-doelgroep en de EVG-doelgroep (EVG = Ernstige verstandelijke beperking) ligt rond een IQ van 50.
- Maaiveld:** (hoogte van het) afgewerkte terrein of aangrenzend gebied.
- Modus Operandi:** manier van werken van een dader (inbreker).
- Nachtschoot:** het met de sleutel beweegbare gedeelte (schoot) van het slot dat in de sluitkom/sluitkast valt.
- Nachtschootuitwerper:** een type slot dat bij sluiten (dichtvallen) van de deur, zonder een sleutel te gebruiken, in het nachtslot valt.
- NEN:** Nederlandse eenheidsnorm.
- NEN-norm:** de op het moment van bouwvergunningverlening geldende NEN-norm.
- Onderdoorgang:** verkeersroute onder een (woon)gebouw of andere constructie.
- Openbaar:** ruimte of gebied waar iedereen zich mag bevinden.
- Opklimmogelijkheid:** vast opgestelde of losse obstakels met een permanente plaats, die een opstapmogelijkheid naar een hoger gelegen bouwdeel vormen.
- Overlast:** situatie waarbij een persoon of personen onnodig lawaai, rommel, intimidatie, vernieling van andermans eigendom veroorzaken. Dit betekent niet dat alles wat een ander niet bevalt tot overlast gerekend kan worden.
- Parkeervak:** plek om een auto te parkeren.
- Parkeerterrein:** verzameling parkeerplaatsen. Een op of langs de weg gelegen gedeelte dat is ingericht om te parkeren. Een terrein met meer dan 25 parkeerplaatsen geldt als groot parkeerterrein. Het gedeelte van de weg dat is ingericht om langs te parkeren, wordt niet als parkeerterrein aangemerkt.
- Plint:** als we spreken over de plint van de binnenstad, hebben we het over de begane grond. Wat ervaar je als je in de openbare ruimte op maaiveldniveau staat en om je heen kijkt?
De plint van een woongebouw: het onderste gedeelte van een gebouw dat gezien vanaf maaiveldniveau, als bepalend kan worden aangemerkt voor de beleving in stedenbouwkundige, architectonische en functionele zin.
- Poortwoning:** een woning die direct naast of boven een onderdoorgang is gebouwd.
- Portiek:** een (semi)openbaar toegankelijk, aan de straatzijde geheel overkapte ruimte, voor de deur of deuren van woningen.
- Praktijkverlichtingssterkte (Em):** laagst toelaatbare waarde van de gemiddelde verlichtingssterkte (op het moment dat onderhoud aan de verlichtingsinstallatie zou moeten worden verricht) op het gespecificeerde oppervlak. Dit conform de NEN 12464-1.
- Publiekstreckende voorzieningen:** voorzieningen zoals scholen, bedrijven, sportvoorzieningen, kantoren, jongerencentra of discotheken die door veel mensen worden bezocht en overlast kunnen veroorzaken.
- Raamboompje:** een beweegbare en te vergrendelen handgreep waarmee het raam geopend en gesloten wordt.
- Ra-waarde:** een cijfer van 0 tot 100 voor de kleurweergave van de lamp: hoe natuurlijk zien kleuren van een voorwerp eruit onder de lichtbron. Onder een lichtbron met een Ra-waarde van 0 zijn geen kleuren te onderscheiden, bij een Ra-waarde van 100 zijn alle kleuren te onderscheiden.
- Rechtstand:** recht gedeelte in een lijn, weg of spoorweg.
- Roorkmelder:** een apparaat dat een indringend geluid maakt als er rook gesignaleerd wordt.
- Schemerschakelaar (lamp):** sensor in lamp die automatisch inschakelt als het donker wordt en automatisch uitschakelt als er voldoende licht is.

Schijnveiligheid: situatie waarbij bijvoorbeeld een fiets- of voetpad door een park of groenvoorziening veilig lijkt te zijn omdat er verlichting en een overzichtelijk pad is. Echter, door het ontbreken van (informeel) toezicht en mogelijke dichte bebossing kan er een situatie van onveiligheidsbeleving ontstaan. Een gevoel van (on)veiligheid is persoonsafhankelijk en daardoor moeilijk meetbaar.

Semi-formeel toezichhouderschap: huismeester, conciërges, wijkbeheerders en dergelijke.

Slagvast materiaal: materiaal voldoet aan de criteria gesteld in SKG KE-571 (armaturen) of SKG KE-572 (spiegels).

Sleutel: een voorwerp om een slot te openen.

Sleutelkluisje: een kluisje dat bedoeld is om een sleutel in op te bergen voor derden die desgewenst hulp kunnen verlenen. De inbraakwerende kwaliteit van het sleutelkluisje dient minimaal SKG **® te zijn. Indien het sleutelkluisje is voorzien van een cilinder dient de kwaliteit minimaal SKG**® te zijn. Om cilinder trekken tegen te gaan wordt geadviseerd om een SKG***® toe te passen. Er zijn kluisjes die in de muur bevestigd moeten worden. Minder opzichtige kluisjes zijn er in de vorm van een handgreep die verwerkt is in inbraakwerend beslag voor de voordeur.

Sociale veiligheid: mate waarin mensen vrij van dreiging gebruik kunnen maken van de gebouwde omgeving. Het begrip sociale veiligheid omvat zowel een subjectieve als een objectieve component: enerzijds de feitelijke kans om in een bepaalde omgeving slachtoffer te worden van een delict en anderzijds de mate waarin de omgeving als veilig wordt ervaren door mensen.

Steeg: smalle, steenachtige doorgang in een gebouw of tussen gebouwen.

Stelkozijn: een stelkozijn is een raamwerk dat tegen de kopse kant van het metselwerk in de muuropening wordt aangebracht en waartegen men later, in de afbouwfase, het montagekozijn (het eigenlijke kozijn) plaatst. Een stelkozijn is meestal van hout en soms van kunststof.

Straatmeubilair: alle objecten in de openbare ruimte, zoals zitbanken, kunst, lantaarnpalen, Abri's, trafo-huisjes, blik-, glas-, papieren textielbakken en verzamelcontainers.

Tunnel: volledig omsloten verkeersroute.

Uh-waarde: cijfer dat de gelijkmatigheid van de verlichting weergeeft.

Uitbreidingswijk: nieuwbouwlocatie aan de rand van een bestaande kern, doorgaans op agrarische gronden.

Vakvulling: glas, hout of kunststof als vulling van een raam of deur.

Wijk: gedeelte van een stedelijk woongebied, een herkenbare eenheid van 500 tot 3.000 woningen. Het onderscheid van de omgeving ontstaat door fysieke barrières zoals doorgaande wegen, spoorlijnen of groenzones, maar ook door sociale aspecten en de naam. Binnen een wijk van grote omvang komen meerdere buurten voor, bijvoorbeeld door clusters van type woningen en verschillen in de ruimtelijke opbouw. Buurten bestaan dikwijls uit een klein cluster van straten. De grootte van buurten is sterk afhankelijk van de omgeving. In een meer stedelijke omgeving gaat het om 100 tot 500 woningen per buurt. In kleinere kernen gaat het om 20-100 woningen. Buurten kunnen door de uitstraling en vormgeving van bebouwing en openbare ruimte (kleur, details in woningen, straatprofielen, toegangspoort) een eigen, samenhangend en besloten karakter krijgen.

Wijkontsluitingsweg: hoofdroute voor gemotoriseerd verkeer met een doorgaand karakter in een woonwijk, dikwijls ook de verbinding tussen het woongebied en andere woongebieden.

Woning: een complex van ruimten, bedoeld voor de huisvesting van één huishouding.

Woongebouw: een gebouw met woningen die zijn te bereiken door één of meer gemeenschappelijke verkeersruimten. De meest voorkomende woongebouwen zijn: gebouwen met een portiekontsluiting, gebouwen met een galerijontsluiting, gebouwen met binnengangen of corridors, gestapelde bouw of laagbouw met een overkapt binnenterrein.

Woonhof: een openbare ruimte aan de voorzijde van woningen, zonder doorgaande routes dat een verblijfsgebied voor de omwonenden vormt, vaak met openbaar groen en/of speelvoorzieningen.

Woonlaag: een verdieping waar woningen zijn gesitueerd.

Woonvertrek: veelgebruikte ruimte in een woning die als gezamenlijke verblijfsruimte wordt gebruikt: de woon- of zitkamer.

Zicht vanuit woningen: om sociale veiligheid te creëren is (in)formeel toezicht op de omgeving en de voelbare aanwezigheid van mensen van belang. Door woningen zo te ontwerpen dat vanuit veelvuldig gebruikte ruimten, zoals woonkamer en keuken goed zicht op de omgeving bestaat, ontstaat een prettig te gebruiken buitenruimte. Dit komt terug bij eisen op het terrein van parkeervoorzieningen, straatmeubilair, speelvoorzieningen en bushaltes. Ramen in kopgevels zijn van belang omdat dan zicht op andere plekken ontstaat. Erkers en uitspringende ramen bieden vaak een goed uitzicht op straat en de eigen voordeur/voortuin. Soms bieden split-level woningen met hooggelegen woonkamers extra zicht.

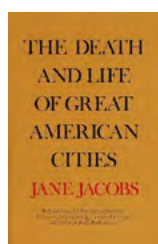
Bijlage 5: Literatuurlijst

Toelichting op het eisenpakket Politiekeurmerk Veilig Wonen
Nederlands Politie Instituut
December 2000

Bijlage 1 Nota Parkeernormen Fiets en Auto
Gemeente Utrecht
22 maart 2013

The Death and Life of Great American Cities
Jane Jacobs
Publicatiedatum 1961

Bijlmermeer regenerated, modifications of Public and Semi-Public Areas – What can we learn?
Willemijn van de Klundert, Tutor John Bold, Westminster University London
Januari 2014

Preventiemaatregelen woninginbraken – aandachtsgebied achterpaden
Robin Christiaan van Halderen
18 maart 2013

Improving safety from crime in streets and public spaces and reducing fear of crime – through the means of urban planning and design
Bo Grönlund
2013

Beheer en Veiligheid in binnensteden
SVOB en CCV, tekstbureau Alfa
Januari 2012

V67 KEI-atelier Veiligheid in de openbare ruimte
KEI kenniscentrum stedelijke vernieuwing
23 februari 2010

Hot spotaanpak in vier stappen
DSP-groep
Bram van Dijk en Carolien van den Handel
Politie Haaglanden
Peter Versteegh
Augustus 2011

Eindrapportage Graffiti in beeld
Dr. Gabry Vanderveen, Funda Jelsma MSc
Instituut voor Strafrecht & Criminologie
(Universiteit Leiden)
Onderzoek uitgevoerd in opdracht van het CCV
December 2010

Babeltrucs bij diefstal uit woning
Politieacademie, lectoraat Criminaliteitsbeheersing & Recherchekunde
Misja van de Klomp MSc, Renate Klein Haneveld MSc, Dr. Nicolien Kop
Januari 2014

Brandveiligheid stimuleren in studentenhuizen middels sociaal psychologische interventies
Resultaten van een veldexperiment in Utrecht, Rotterdam en Nijmegen
Dr. B. Pol, Drs. A. de Boer, I. Smit MSc, MA
Den Haag, maart 2012

University Student Crime Prevention Awareness Project Evaluation
Tamara D. Madensen, M.A.
Marie K. Skubak, M.S.
November 2005

Werken aan duurzame Veiligheid
Evaluatie aanpak woninginbraken in Leidschendam-voorburg
Politie / Eenheid Den Haag / Analyse & Research
Kristiaan Schuppers, Tim Saleminck, Peter Versteegh
2013

Veiliger ouder worden.

Gerhard Versluis
Rotterdam, maart 2014

Binnenstad op ooghoogte

Plintenstrategie voor de Rotterdamse binnenstad
Jeroen Laven, Yvonne Rijpers van STIPO
November 2011

Gewelddadige vermogenscriminaliteit

Overvallen en straatroof publicatie 2012 en 2013
Politie
Auteurs: Sally Mesu, Dorien van Nobelen, Joyce van der Mark, Emilie Verschuuren
Eindredactie: Irene Spijker
2013 en 2014

Sociaal Veilige Stedenbouw

Manuel Lopez - RCM advies, Akkelies van Nes,
Laura de Bonth, Dirk Verhagen
Januari 2013

Ruimte, Tijd en Criminaliteit.

Onderzoek naar de relatie tussen de ruimtelijke structuur en de omvang en spreiding van criminaliteit in de steden Gouda en Alkmaar
M. Lopez, A. van Nes
Februari 2006

Hoe doen ze het toch? Modus Operandi Woninginbraak

Eindrapportage
DSP-groep
Carolien van den Handel, Oberon Nauta
Paul van Soomeren, Pepijn van Amersfoort
23 november 2009

Woningcriminaliteit, Verslag van een onderzoek voor het Nationaal dreigingsbeeld 2012

Politie
Sally Mesu
Dorien van Nobelen
2013

Een veilige wijk, een veilig gevoel?

Onderzoek naar de veiligheidsbeleving van bewoners van PKVW gecertificeerde nieuwbouwwijken
Manuel J.J. López, Chris Veenstra,
Erik van der Eijk, Eric Seuren
Den Haag, juli 2010

Nieuwbouw, Handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen 2011

Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid
Chris van der Nat, Lilian Tieman
Augustus 2011

Bestaande bouw, Handboek Politiekeurmerk Veilig Wonen 2011

Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid
Chris van der Nat, Lilian Tieman
Augustus 2011

Leren over het lokale inbraakrisico

Verslag van een onderzoek
Martin Salm, Ben Vollaard
April 2014

Beïnvloeding van inbraakpreventiegedrag

Een handreiking voor beleidsmakers
Ben Vollaard
April 2014

Interessante websites:

www.hetccv.nl

www.politieacademie.nl

www.ccv-secondant.nl

www.politiekeurmerk.nl

www.maakhetzeniettemakkelijk.nl

www.designingoutcrime.com

www.bouwbesluitonline.nl

www.preventiecertificaat.nl

www.verzekeraars.nl

www.nsvv.nl

www.veilig-ontwerp-beheer.nl

www.aedes.nl

www.cpted.net

www.stroomversnelling.net

www.centrumfietsdiefstal.nl

Colofon

Redactie

Chris van der Nat, CCV

Hans Schelvis, CCV

Lilian Tieman, CCV

Fotografie

Hans Schelvis, CCV

Heleen Graauw, CCV

Inge van Mill Fotografie

Pallieter de Boer Fotografie

Peter Monteny, Nationale Politie

Foto's van het PKVW-project Dolderse Duinen

(een samenwerking tussen Seyster Veste,

Woningbouwvereniging De Combinatie en

ERA Contour)

Foto van het SSH-studentencomplex Casa Confetti

Vormgeving

Gerard van Vliet, Gé grafische vormgeving

Drukwerk

Coos Venis, insandouts communication design print

Uitgave

December 2014

Bestellen

Kijk op www.politiekeurmerk.nl/handboeken

of www.hetccv.nl/webwinkel

ISBN 978-90-77845-53-0

B

2015

Niets is erger dan thuiskomen en ontdekken dat er ingebroken is. Daarom beveiligen bewoners hun huis volgens het Politiekeurmerk Veilig Wonen. Voor meer informatie zie www.politiekeurmerk.nl

